

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Petr Škop

Mravnostní kriminalita a její prevence

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Lukáš Bohuslav, Ph.D.**

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 10. 6. 2020

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 169 328 znaků včetně mezer.

V Liberci dne.....

.....

Petr Škop

Poděkování

Rád bych na tomto místě poděkoval panu JUDr. Lukáši Bohuslavovi, Ph.D. za vedení, odborné rady a milý přístup při tvorbě této diplomové práce. Dále bych rád poděkoval své rodině, přátelům a kolegům za podporu při studiu.

Obsah

Úvod.....	4
1. Morálka a mravnostní kriminalita.....	6
1.1 Morálka a kriminalita.....	6
1.2 Mravnostní kriminalita.....	7
2. Pachatelé a oběti mravnostních trestných činů.....	9
2.1 Pachatel.....	9
2.2 Oběť.....	17
3. Mravnostní trestné činy z kriminologického pohledu.....	24
3.1 Sexuální kriminalita.....	27
3.1.1 Znásilnění.....	31
3.1.2 Sexuální nátlak.....	41
3.1.3 Pohlavní zneužití.....	44
3.1.4 Soulož mezi příbuznými.....	50
3.1.5 Pornografické trestné činy.....	51
3.2 Kriminalita spojená s prostitucí.....	57
3.2.1 Kuplířství.....	59
3.2.2 Prostituce ohrožující mravní vývoj dětí.....	62
4. Prevence kriminality.....	66
4.1 Rozdělení podle obsahového zaměření.....	66
4.2 Rozdělení podle okruhu adresátů.....	70
Závěr.....	75
Seznam použitých zdrojů.....	77
Abstrakt.....	83
Abstract.....	84
Klíčová slova.....	85
Keywords.....	85

Úvod

Jako téma své diplomové práce jsem si zvolil mravnostní kriminalitu a její prevenci. Ačkoli mravnostní kriminalita tvoří pouze malou část z celkové kriminality, okolo 1 %, nijak to neubírá na její závažnosti a společenské škodlivosti. Jedním z motivů při výběru tohoto tématu bylo, že se jedná o zajímavou a zároveň velmi závažnou problematiku, která má velké dopady na životy a osudy lidí, kterých se nějakým způsobem dotkla. Jednotlivé mravnostní trestné činy, jako je např. znásilnění či sexuální zneužívání, jsou pro oběti, kterými jsou převážně ženy a děti, a jejich blízké velmi traumatizující s často celoživotními následky.

Jako hlavní cíl této práce jsem si stanovil získat přehled v dané problematice a vytvořit ucelený přehled o mravnostní kriminalitě, který bude schopný posloužit nejen odborné, ale i laické veřejnosti. K dosažení tohoto cíle se budu v rámci jednotlivých kapitol, vždy podrobně věnovat konkrétním tématům a problémům, které pomohou leccos objasnit.

Diplomová práce je rozdělena do čtyř hlavních kapitol. V kapitole první se věnuji obecné charakteristice mravnostní kriminality. Cílem je definovat a vysvětlit základní pojmy, jako jsou morálka, kriminalita a mravnostní kriminalita.

V kapitole druhé se podrobněji zabývám osobou pachatele a oběti mravnostních trestných činů. Pachatele i oběti člením podle nejrůznějších typologií a charakteristik, věnuji se osobnosti pachatele a jeho motivům ke spáchání trestného činu. V druhé části této kapitoly je větší pozornost upřena na samotnou oběť trestného činu, definuji zde pojem oběti a viktimologie, zaměřuji se na proces viktimizace a následné zacházení s obětí.

V kapitole třetí, kterou považuji za hlavní část této diplomové práce, se důkladně věnuji jednotlivým mravnostním trestným činům, které člením do dvou podkapitol. V první podkapitole se zabývám sexuální kriminalitou, kde cílem je podívat se na sexuální kriminalitu z pohledu kriminální feminologie a etiologie, a kde podrobně rozebírám konkrétní skutkové podstaty trestných činů, jimiž jsou znásilnění, sexuální nátlak, pohlavní zneužití, soulož mezi příbuznými a pornografické trestné činy. V podkapitole druhé se stejně, jako jsem se věnoval sexuální kriminalitě, věnuji kriminalitě spojené s prostitucí, kde se primárně zaměřuji na trestné činy kuplířství a prostituci ohrožující mravní vývoj dětí. V rámci obou podkapitol přihlížím i k aspektům

kriminalistickým a sexuologickým a zmiňuji i navazující problémy, mýty a stereotypy, které jsou spjaty s jednotlivými trestnými činy.

Ve čtvrté a zároveň poslední kapitole se zabývám prevencí mravnostní kriminality. Cílem je jednotlivé prevenční aktivity systematicky rozčlenit podle různých kritérií. Zvolil jsem rozdělení podle obsahového zaměření a podle okruhu adresátů. Dále zmiňuji základní principy, na kterých prevence stojí a věnuji se i speciálnímu programu prevence kriminality, jimiž jsou speciální výslechové místnosti.

V celé práci vycházím z platné právní literatury, především z učebnic trestního práva hmotného a kriminologie, zákonných komentářů, judikatury a odborných článků. Využita byla i odborná literatura mj. i z oblastí sexuologie, psychologie a soudního lékařství.

1. Morálka a mravnostní kriminalita

Na úvod diplomové práce je vhodné si představit a definovat základní pojmy, které jsou nedílnou součástí tohoto tématu a se kterými se čtenář bude neustále setkávat.

Studenti právních oborů se již v úvodu svých studií seznamují v rámci teorie práva s pojmy jako jsou morálka, mravnost a mravnostní kriminalita, a právě tyto pojmy bude třeba definovat.

1.1. Morálka a kriminalita

Právní normy se často shodují s jinými normami, které regulují lidské chování. Nejblíže z tohoto hlediska jsou normy mravní. Právo se často vyznačuje za „minimum mravnosti“. Hlavní rozdíl je, že právo bývá při porušení pravidel přísnější než morálka, hlavně ve formě možnosti vynutitelnosti státní mocí a možnosti uložení právní sankce. Zároveň je vhodné, aby co do náročnosti požadavků, které se kladou na lidské chování, bylo právo méně přísné než morálka. Lze tedy říct, že právo pokrývá užší okruh vztahů než morálka, nicméně poskytuje spolehlivější záruky a větší jistotu při plnění závazků.¹

Právní literatura nabízí velké množství definic morálky, mne zaujala Chmelíkova, který uvádí, že morálka je: „*historicky a kulturně podmíněný soubor hodnotících soudů, zvyků, názorů, ideálů a pravidel, jimiž se lidé řídí ve svém jednání. Dodržování morálky je kontrolováno a hodnoceno zejména veřejností a podléhá sociálnímu tlaku. Dodržování morálky je hodnoceno i samotným člověkem, kdy její porušování podléhá vnitřní sankci ve formě studu, viny, nevole, rozmrzelosti. Teorii morálky je etika.*“²

Kriminalita, jako další ze základních pojmů patří mimo jiné spolu s pachateli, oběťmi a její prevencí k předmětům, které zkoumá kriminologie jako taková. Dnes rozlišujeme mezi **juristickým** neboli legálním pojetím a **sociologickým** pojetím kriminality. Výhodou legálního pojetí je určitost. Podle tohoto pojetí se zločinem rozumí pouze to, co za zločin určí zákonodárce. Sociologické pojetí kriminality je zaměřené na sociálně patologické jevy i v případě, že nejsou regulovány trestním právem. Mezi tyto patologické jevy patří např. užívání psychotropních a omamných látek, alkoholismus, prostituce a další. Díky výše zmíněnému nám sociologické pojetí

¹ BOGUSZAK, J., ČAPEK, J., GERLOG, A., *Teorie práva*. 2. přeprac. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2004, s. 36.

² CHMELÍK, Jan a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Nakladatelství Portál, 2003, s. 15.

poskytuje převážně informace k uvážení, zda určité společenské vztahy kriminalizovat či dekriminalizovat.³ V nejlepším případě jsou optimálním výchozím bodem kriminologického zkoumání trestné činy a jeho druhy, jak je definuje trestní právo. Ačkoliv je pro kriminology platné trestní právo cenným vodítkem, v zájmu pravdivosti svého poznání, se na něho nemohou vázat. Kriminologie se nemůže vázat ve svém zkoumání pouze na formy kriminality definované v platném trestním právu hlavně proto, aby se mohla účastnit procesů kriminalizace určitých činů.⁴

Kriminalita se skládá z mnoha prvků, a proto můžeme říci, že se jedná o hromadný jev a abychom dospěli ke kvalitním závěrům, je třeba ji kvalitně popsat. Abychom popsali stav kriminality, budeme hovořit o **rozsahu kriminality** čili údaji o počtu trestných činů za určitý časový úsek na určitém území. Dalším ukazatelem je **intenzita kriminality**, čímž rozumíme poměrnou velikost jejího výskytu. Intenzita kriminality se vyjádří v indexech na určitý počet obyvatel na daném území. Mezi další ukazatele patří **tíže kriminality**, její **struktura** či **dynamika**.⁵

1.2. Mravnostní kriminalita

Hlavním úkolem práva je vytyčit, jaké jednání v sexuální oblasti je akceptovatelné a jaké už nikoliv. Na základě zásady subsidiarity trestní represe jsou kriminalizována jen některá jednání, která se v čase mění. Lze říci, že mravnostní kriminalita zasahuje do intimní sféry člověka, těší se zájmu společnosti, médií a má velký sociální dopad. Za **mravnostní kriminalitu** lze označit všechna sexuálně motivovaná jednání, která společnost neakceptuje a netoleruje.⁶

Chmelík definuje mravnostní kriminalitu jako: „*skupinu trestných činů, jejichž typickým obsahem je protiprávní zasahování do sféry svobodného rozhodování o pohlavním styku, mravního a tělesného vývoje*“. Širší okruh jednání, které vymezuje pojem mravnostní kriminalita, nemusí vždy naplňovat znaky konkrétního mravnostního trestního činu. Pojmy jako sexuální trestná činnost či mravnostní trestná činnost jsou pojmy užšími.⁷ Mravnostní kriminalita vzájemně nesouvisí s pojmem sexuální deviace.

³ GŘIVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I., a kol. *Kriminologie*. 4. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 21-22.

⁴ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. Praha: Eurolex Bohemia, s.r.o., 2001, s. 16.

⁵ GŘIVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I., a kol. *Kriminologie*. 4. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 30-32.

⁶ Tamtéž, s. 246.

⁷ CHMELÍK, Jan a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Nakladatelství Portál, 2003, s. 15.-16.

Sexuální deviace nejsou vždy sankcionovány trestním právem, a ne každý sexuální deviant svým chováním porušuje kodifikované normy. Z toho plyne závěr, že mravnostní kriminalita není vždy páchána pouze sexuálními devianty.⁸ Na základě těchto zjištění je zcela legitimní položit si otázku, proč páchají sexuální trestnou činnost i jedinci nedevidantní. Jednu z rolí v tomto hrají média, která často informují neobjektivně a zkresleně a veřejnost matou. Proto by měl být zvýšen důraz na zkvalitnění informování médií o této složité problematice, aby nedocházelo k nepřesnému užívání odborných termínů. Dále by měla být zachována snaha bránit podporování nežádoucích stereotypů o pachatelích a klást důraz na zásadu presumpce neviny, i v rámci mediálních výstupů, aby laická veřejnost nebyla vedena k nesprávnému vnímání dané problematiky.⁹

Na základě výše zmíněných faktů docházím i já k závěru, že média hrají v této problematice svoji roli. Dle mého názoru sem můžeme zařadit i „hříšné“ požitky, jako je alkohol, drogy a jiné psychotropní a omamné látky, které u mnohých lidí potlačují veškeré zábrany a následně se dopouští jednání, kterých by se jinak nedopustili. Za zmínku stojí i vliv kinematografie či počítačových her, které se dnes už prakticky neobejdou bez sexuálně a násilně motivovaných scén. U slabších jedinců ve společnosti může nepřetržitá masáž násilím, sexuálním násilím a bagatelizováním nemorálních skutků vést k nabytí dojmu, že určitá chování, která nejsou ve společnosti tolerována či jsou dokonce trestným činem, jsou v zásadě v pořádku.

⁸ VÁLKOVÁ, H., KUČHTA, J., HULMÁKOVÁ, J. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3.vyd. Praha: C.H.Beck, 2019, s. 425.

⁹ BLATNÍKOVÁ, Š., FARIDOVÁ, P. a ZEMAN, P. *Násilná sexuální kriminalita - téma pro experty i veřejnost*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014, s. 165.

2. Pachatelé a oběti mravnostních trestných činů

V rámci následující kapitoly dojde k nastínění problematiky pachatelů a obětí trestných činů z pohledu kriminologie a kriminalistiky. V průběhu celé práce se s pojmem pachatel či oběť budeme neustále setkávat, a proto je nezbytné tyto pojmy definovat. Kriminologie i další příbuzné vědní obory člení pachatele i oběti z nejrůznějších hledisek, a to nejčastěji podle nejrůznějších typologií či charakteristik, které jsou důležité k porozumění těchto subjektů. Mimo jiné mají tyto výzkumy zjistit, proč se dotyčný subjekt takto chová, jaký měl motiv, jaké další skutečnosti měly vliv na jeho chování a další otázky, které nám mohou pomoci k popisu a dopadení pachatele, zjištění okruhu potencionálních obětí či při prevenci trestných činů a mnoho dalšího.

2.1. Pachatel

Pachatel je řazen trestním právem hmotným mezi obligatorní znaky skutkové podstaty trestného činu a v obecném smyslu slova je definován jako fyzická či právnická osoba, která bezprostředně spáchala trestný čin. V užším slova smyslu je pachatelem trestného činu trestně odpovědná osoba.¹⁰

Kriminologie chápe pojem pachatele mnohem širěji než obecné trestní právo hmotné, a to jako osoby, které se dopustily činů označených zákonem jako trestné činy, ale i jiné osoby, které orgány činné v trestním řízení trestně nestíhají. Dále věnuje pozornost i jedincům, kteří svým stavem vědomí nebo věkem překračují rámec vymezený trestním právem. Zabývá se i osobami, které se vyznačují tzv. sociálněpatologickým chováním jako jsou chorobní hráči, příznivci extremistických hnutí, prostitutky či narkomani, ale i potencionálními pachateli trestných činů, včetně osob, které trest za spáchaný trestný čin, již odpykaly.¹¹

Dalším důležitým prvkem je **osobnost pachatele**, která je v kriminologii (stejně jako v psychologii) chápána jako dynamický, organizovaný a interindividuálně odlišný komplex psychofyzických dispozic, určující projevy a průběh psychických procesů, reflektujících se v chování a jednání.¹² Osobnost pachatele je základním předmětem zájmu forenzní psychologie, která věnuje nejvíce pozornosti následujícím

¹⁰ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné. 7. akt. a dop. vydání. Praha: Leges, 2019.

¹¹ GRÍVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I., a kol. *Kriminologie*. 4. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 87.

¹² NAKONEČNÝ, M. *Základy psychologie osobnosti*. Praha: Management Press, 1993., s. 12.

charakteristikám osobnosti pachatele: 1) *nezdrženlivost v jednání pachatele*, tedy snaha o bezprostřední uspokojování potřeb, 2) *nedostatečné vnitřní zábrany*, to souvisí se snahou relativizovat morální a právní normy s návazností na egocentričnost jedince s poruchami v rozhodovacím procesu, 3) *kognitivní distorze* (zkreslení v oblasti myšlení a paměti), kriminálních stylů myšlení, což umožňuje pachateli „obhájit“ kriminální jednání před sebou samým. Chrání jeho sebepojetí a pomáhají mu udržet psychickou stabilitu.¹³ Popis osobnosti pachatele, jako součást jeho obrazu, je nepostradatelným zdrojem pro vysvětlení a pochopení jeho kriminálního jednání i pro další zacházení s ním, včetně cíle eliminovat opakování kriminálního jednání a efektivně zaměřit preventivní opatření proti kriminalitě a zvýšit jejich účinnost.¹⁴

U mravnostních trestných činů je zastoupení pachatelů ve všech věkových kategoriích. K jejich rozlišování dochází až u jednotlivých forem mravnostní kriminality jako jsou znásilnění, prostituce či mravnostní trestná činnost na mládeži. O pachatelích-psychopatech, lze hovořit v případech, kdy jednání je spojeno s přímým fyzickým násilím. Mravnostní trestné činy mohou být dále spojeny se sexuální úchylnou, s patologickou sexuální preferencí či jinými chorobnými změnami osobnosti, které ve většině případů excituje sexuální pud a výrazně tak sníží ovládací a rozpoznávací složku jednání. Mnoho mravnostních trestných činů je pácháno pod vlivem alkoholu a dalších psychotropních a omamných látek, které zde hrají roli, jako utlumující prostředek morálních zábran a navozujících agresivitu v jednání. Důležité je zmínit i recidivisty, tedy skupinu pachatelů, kteří páchají mravnostní trestné činy opakovaně.¹⁵

Chmelík dělí pachatele mravnostní trestné činnosti do tří základních skupin¹⁶:

1. Pachatelé, kteří se mravnostní trestné činnosti dopouštějí příležitostně, bez významné motivace.
2. Pachatelé, kteří se mravnostní trestné činnosti dopouštějí cílevědomě, promyšleně až organizovaně, kde základním motivem je uspokojení sexuálních potřeb nebo zisk.
3. Pachatelé patologicky zaměřeni, se sexuální nebo jinou úchylnou.

¹³ SCHEINOST, M., et al., *Kriminalita očima kriminologů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. s. 84.

¹⁴ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3. přeprac. vyd. Praha: ASPI - Wolters Kluwer, 2008, s. 120.

¹⁵ CHMELÍK, Jan a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Nakladatelství Portál, 2003, s. 23.

¹⁶ Tamtéž, s. 23.

Pachatele můžeme dále členit podle toho: **a) zda se dopouštějí mravnostní trestné činnosti na mládeži.** Ve většině případů, lze tyto pachatele označit jako osoby, které trpí určitou formou *sexuální deviace*. Pro tyto pachatele je typické, že pro jejich sexuální uspokojení je dostačující styk s dětmi a nemusí jít přímo o pohlavní styk, často postačí jen možnost se dotýkat dítěte nebo být pouze v jeho přítomnosti. Ve většině případů se jedná i o pachatele *recidivisty*, pro které je vidina ukojení jejich zvrácených sexuálních potřeb podstatnější než případný vysoký trest. U některých pachatelů se vyskytuje velmi *nebezpečná sadistická orientace*, zde lze v jejich jednání vyzorovat vysokou míru promyšleného a přípravného jednání, a to zejména zaměřeného na děti. Další skupina pachatelů se zaměřením na mládež jsou tzv. *impotenti*, tedy osoby se sexuální nedostatečností, kteří své sexuální potřeby řeší orientací právě na této kategorii obětí. Mezi další skupinu pachatelů patří osoby, na kterých je oběť závislá. Jedná se převážně o osoby příbuzné, vychovatele či pedagogické pracovníky, kteří ve většině případů požívají velmi dobré pověsti ve společnosti, ale u kterých se začala projevovat určitá sexuální nedostatečnost nebo nejsou dostatečně uspokojovány jejich sexuální potřeby. K zastírání trestné činnosti tito pachatelé využívají zejména zastrašování či citové vydírání, hlavně aby trestnou činnost neoznámovali, což je příčinou značné latence této trestné činnosti. Samostatnou kategorií jsou pachatelé, kteří jsou ve své podstatě také ještě dětmi. Nejčastěji se jedná o *pachatele v pubertálním věku*, kteří se ve většině případů dopouštějí mravnostní trestné činnosti spontánně, kde určitým dílem přispívá i sama oběť. Nejčastěji, kdy se dříve vospělá dívka, sama dopouští provokujícího jednání apod. K sexuálnímu styku velmi často dochází po vzájemné dohodě, kdy převáží touha poznat nepoznané a faktor věku je potlačen. Dále pachatele můžeme členit podle toho: **b) zda páchají mravnostní trestnou činnost na dospělých obětech.** První ze dvou základních skupin tvoří osoby v dospívajícím věku, pro které je typická charakteristika z předchozí části textu, s výjimkou osob již s určitou sexuální úchylkou nebo pokud se nejedná o abnormálně vospělé jedince. Druhou základní skupinu tvoří pachatelé, kteří berou mravnostní trestnou činnost jako *zdroj příjmů*. Sexuální ukájení není motivem jejich jednání. Jedná se například o výrobce pornografických děl, kuplíře apod. Jedná se o velmi nebezpečnou skupinu pachatelů, kteří jsou často součástí organizovaného zločinu a není jim cizí používání násilí, zastrašování, vydírání apod. Samostatnou skupinu pachatelů mravnostní trestné činnosti tvoří *recidivisté*, které lze dále dělit do různých skupin, ale pro všechny společné je algoritmus jejich *modus operandi*, který může spočívat mimo jiné v: typování obětí,

typování místa spáchání mravnostního trestného činu, způsobu navazování kontaktu s obětí, způsobu překonání odporu oběti nebo ve způsobu uvedení oběti do stavu bezbrannosti či způsobu utajování trestné činnosti.¹⁷

Mimo výše zmíněné skupiny pachatelů mravnostních trestných činů lze dělit pachatele podle způsobu provedení sexuálního trestného činu na: **kontaktní** sexuální delikventy, kam můžeme zařadit pachatele znásilnění či pohlavního zneužití a na **nekontaktní** sexuální delikventy, kam patří exhibicionisté nebo sexuální pachatelé, kteří se pohybují na internetu. Jedno z dalších hledisek, které můžeme uplatnit, je dělení pachatelů na **násilné** sexuální delikventy a na pachatele **nenásilných** sexuálních trestných činů.¹⁸

Velmi často se v kriminologii setkáme s rozdělením typologií pachatelů podle toho, jaké rozdílné vlivy na utváření osobnosti pachatele kriminologové preferují. Zda vnímají rozhodující vliv spíše u **biologických** dispozic, **psychických** dispozic či u **vlivu sociálního prostředí**.¹⁹ U typologie upřednostňující vliv biologických dispozic jsme se v minulosti setkali především s aplikacemi teorií tzv. kriminální antropologie, teorií fyziognomických a frenologických, které vycházely z měření lebky, jejího tvaru, prohlubní apod. Mezi klasické představitele této skupiny typologie pachatele patří *Lombrosova teorie o tzv. rozeném zločinci*, kde Cesare Lombroso rozlišuje jednotlivé typy zločinců podle biologických znaků a jedna z nejznámějších *teorií ztotožňující pachatele s osobou oligofrenní* čili mentálně retardovanou.²⁰ U druhé typologie, která preferuje vliv psychických dispozic na utváření osobnosti, je nutné zmínit, že je zcela závislá na úrovni zpracování poznatků především klinickou obecnou psychologií a psychiatrií či psychopatologií. Mezi nejznámější tvůrce patří H. J. Eysenck s *teorií rozdílného podmiňování*. Tato teorie vychází z poznatků, že lidské chování v dospělosti je podmíněno především výchovou v dětství.²¹ Na základě této teorie, lze vést úvahy, zda sama společnost není částečně odpovědná za růst kriminality svým přístupem k výchově u jednotlivců. Popis osobnosti pachatele se u této typologie zaměřuje

¹⁷ CHMELÍK, Jan a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Nakladatelství Portál, 2003, s. 23-24.

¹⁸ BLATNÍKOVÁ, Š., FARIDOVÁ, P. a ZEMAN, P. *Násilná sexuální kriminalita - téma pro experty i veřejnost*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014, s. 125.

¹⁹ GRIVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I., a kol. *Kriminologie*. 4. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 89.

²⁰ Tamtéž, s. 90.

²¹ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3. přeprac. vyd. Praha: ASPI - Wolters Kluwer, 2008, s. 125.

především na tzv. strukturu osobnosti, kterou tvoří inteligence, charakter, temperament, motivace, volní vlastnosti, postoje a zájmy. Součástí popisu osobnosti pachatele je i úroveň schopnosti adaptace na vnější prostředí, schopnosti přizpůsobit se změnám. Zvláštní kategorií v této typologii tvoří pachatelé psychopati, kteří spáchají odhadem až 30 % všech trestných činů a jejich podíl roste u násilné trestné činnosti. U opětovných pachatelů, recidivistů, je jejich podíl odhadován na 70 až 110 %.²² Třetí typologie, která upřednostňuje vliv sociálního prostředí, zkoumá především sociální prostředí pachatele, proces sociálního učení, sociální začlenění pachatele a jeho hodnotové orientace. Významnou roli zde hraje *teorie diferencovaného sdružování* od E. H. Sutherlanda, která zkoumá společenské vztahy, zejména jejich početnost, intenzitu a význam sdružování lidí do skupin. V této teorii je kriminální chování výsledkem sociálního učení.²³

Jeden z problémů při studiu osobnosti pachatele je to, že lidé s velmi odlišnými osobnostmi mohou spáchat různé druhy zločinů. Stejný zločin mohou spáchat lidé s několika druhy osobností. Podle jedné studie odsouzených pachatelů za trestný čin znásilnění, lze pachatele kategorizovat takto²⁴:

- 1) Pachatelé znásilnění vykořisťovatelského typu (okolo 50 %): Pro tento typ pachatelů je znásilnění pouze impulzivním a predátorským aktem, přičemž oběť je vnímána pouze jako předmět sexuálního uspokojení. Znásilnění je často spontánní a vychází z nějaké společenské situace, jako je např. neformální rande. Tito pachatelé mají sklon vnímat aktivní odpor oběti jako součást celého aktu, což často zvyšuje jejich vzrušení.
- 2) Kompenzační pachatelé znásilnění (okolo 25 %): Jsou posedlí sexuálními fantaziemi a často pocítují vlastní nedostatečnost. Mají představy, že jejich oběti si znásilnění budou užívat a možná se do nich dokonce zamilují, ale zároveň si také myslí, že žádná žena by s nimi sex mít nechtěla.
- 3) Agresivní pachatelé znásilnění (okolo 20 %): Znásilnění vyjadřuje jejich přetvořený vztek a zuřivost. Oběť pro ně představuje v jejich životě

²² NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3. přeprac. vyd. Praha: ASPI - Wolters Kluwer, 2008, s. 125-126.

²³ GRÍVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I., a kol. *Kriminologie*. 4. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 93.

²⁴ CONKLIN, John E. *Criminology*. 6th ed. Boston: Allyn and Bacon, c1998, s. 169.

nenáviděnou ženu, jako je matka nebo manželka. Sex slouží jako způsob ponižování oběti a fyzický odpor často zvyšuje hněv pachatele.

- 4) Sadističtí pachatelé znásilnění (5 %): Sexuální pocity jsou spojeny se samotnou agresí. Čím více jsou vzrušení, tím více se stávají násilnými. Jejich zločiny jsou často promyšlené a mohou zahrnovat nutkavou a rituální fantazii.

Jedním, kdo se pokusil identifikovat typy osob, kteří sexuálně zneužívají děti a rozlišit mezi nimi, byl *Charles McCaghy*. Jeho práce využívá informace o tom, do jaké míry tito pachatelé interagovali s dětmi v minulosti a okolnostech kolem trestného činu. Za důležité považoval čtyři okolnosti: (1) množství použitého nátlaku, (2) míra důvěry s dětskou obětí, (3) forma sexuální aktivity, (4) povaha interakce mezi pachatelem a dítětem bezprostředně před trestným činem. *McCaghy* identifikuje šest typů těchto pachatelů²⁵:

- a) Vysoce sociální pachatel. Trestný čin páchá proti dítěti, která zná, nevyhrožuje mu a nevyužívá sílu.
- b) Incestní pachatel. Mezi pachatelem a obětí existuje příbuzenský vztah a obvykle spolu společně bydlí.
- c) Asociální pachatel. Jedná se o pachatele, který se dopouští mnoha trestných činů a pohlavní zneužití je jedním z nich.
- d) Senilní pachatel. Od ostatních pachatelů tohoto trestného činu se liší věkem a nižším vzděláním.
- e) Kariérní pachatel. Pro tohoto pachatele je typická opakovanost páchaní tohoto trestného činu.
- f) Spontánně agresivní pachatel. Tento typ pachatele má zcela opačnou charakteristiku než pachatel uvedený pod bodem a).

Z forenzně sexuologického a psychologického hlediska je nutné rozlišovat sexuální delikventy na ty, kteří trpí deviací v pravém slova smyslu, a na ty, kteří se sexuálních deliktů dopouštějí v rámci jiné, často sociální či osobnostní, patologie. Je totiž velmi pravděpodobné, že parafilní a neparafilní pachatelé se budou značně lišit nejen v sexuálních charakteristikách. Podle Weisse můžeme dělit pachatele na **parafilní a neparafilní sexuální delikventy**.²⁶

²⁵ BARLOW, Hugh D. *Introduction to criminology*. 7th ed. New York: HarperCollins CollegePublishers, c1996, s. 135.

²⁶ WEISS, P., a kol. *Sexuologie*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010, s. 492.

Neparafilní jedinci jsou typičtí především problémy v oblasti osobnostních rysů a vývojových faktorů, které podmiňují jejich celkovou sociální maladaptaci (dysfunkčnost nukleární rodiny, obecná kriminalita, defektuozita v interpersonálních vztazích apod.). Weiss dělí nedeviantní pachatele do několika skupin²⁷:

- a) **Sociálně a psychosexuálně nezralí muži**, kteří se mohou dopustit deliktů nejrůznějšího charakteru (od sexuálního zneužívání až po sexuální agrese), a to z důvodů nedostatečné interiorizace společenských norem sexuálního chování, vysoké hladiny sexuální tenze či nedostatečného rozlišení sexuálního objektu.
- b) **Jedinci s psychopatickou strukturou osobnosti**, u kterých převažují rysy nezdrženlivosti a anetičnosti, a kteří mají tendenci okamžitě vyhovět svým pudovým impulzům.
- c) **Muži, u nichž jsou sexuální delikty podmíněny situačně**. Jedná se nejčastěji o vliv alkoholu, dlouhodobou sexuální deprivaci či určitým podílem oběti na trestném činu.
- d) **Hypersexuální jedinci se sníženou volní kontrolou**, kteří mají převahu pudové složky nad erotickou komponentou sexuálního chování.
- e) **Jedinci se sníženou schopností racionální kontroly** sexuálního chování, která je podmíněná vrozeným či získaným defektem ve sféře rozumových schopností. Jedná se např. o mentálně retardované či muže s arteriosklerotickým poškozením CNS.
- f) **Psychotici v relapsu duševní choroby**, kteří páchají sexuální delikty nejrůznějšího charakteru.

Abychom mohli diagnostikovat parafilii, je nejspolehlivější metodou pro určení možného odchylného vývoje sexuální motivace metoda anamnestické explorace. Ke specifikaci kvalitativní odchylky sexuální motivace poslouží zvláštnosti psychologického vývoje, ze kterých je informovaný diagnostik určí. Za základní znaky parafilního vývoje Weiss považuje²⁸:

- a) **Atypické zaměření a atypické chování v dětství**. Především se s nimi setkáváme u jedinců s plně či částečně narušenou sexuální identifikací (transsexuálové či transvestité). Mezi časté záliby patří např. převlékání

²⁷ WEISS, P., a kol. *Sexuologie*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010, s. 492.

²⁸ WEISS, P., a kol. *Sexuální zneužívání - pachatelé a oběti*. Praha: Grada, 2000. Psyché (Grada), s. 12-13.

se do prádla a šatů opačného pohlaví apod. U parafiliků s deviací v aktivitě se už v dětství často setkáme např. s týráním zvířat či zvýšenou obecnou agresivitou.

- b) **Odlíšná náplň masturbačních fantazií a polučních snů.** U některých mohou pocity viny vést až k potlačování sexuality. Hojný je i opačný extrém, kdy je celoživotně zvýšená frekvence masturbace, která umožňuje alespoň fantazijní uspokojení deviantních potřeb.
- c) **Výskyt funkčních sexuálních poruch při zahájení heterosexuálních koitálních aktivit** (erektivní selhání) nebo nápadně opožděný, někdy i předčasný začátek (spíše u deviace v aktivitě) sexuálních styků.
- d) **Nápadný časový odstup mezi první heterosexuální koitální zkušeností a dalšími koitálními aktivitami.** U parafiliků může tento odstup trvat i roky.
- e) **Slabá motivace k obvyklým sexuálním aktivitám.** Jedná se o nízkou frekvenci koitů nebo vyhýbání se erotickým situacím.
- f) **Nedostatek sexuální empatie.** Parafilici nejsou často schopni identifikovat erotické signály ze strany žen nebo je interpretují mylně. Mají problémy porozumět sexuálním potřebám partnerky.
- g) **Parcialistické zaměření.** Nedevariantní muži u žen nejčastěji preferují klín a prsa. Sadisté či sexuální agresori preferují jiné části těla, např. hýždě a stehna, u pedofilů je to obličej apod.
- h) **Absence hlubších citových vztahů.** Parafilikům často chybí platonické zamilování, prožitek „velké lásky“. Nemají schopnost si udržet dlouhodobý partnerský vztah.

Jednotlivé typologie pachatelů lze využít při konstruování typických vyšetřovacích verzí o pachatelích jednotlivých druhů trestných činů. Pokud není znám pachatel, avšak jsou k dispozici stopy, často se využívá metoda psychologického profilování, která je vhodná zejména u vražd, zhárství, znásilnění a pohlavního zneužívání. Profil pachatele by měl mj. obsahovat: věk, pohlaví, rodinný stav, stupeň vzdělání, zaměstnání, motiv činu, sociální původ, sexuální návyky a deviace, inteligenci apod.²⁹

²⁹ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. s. 62-63.

2.2 Oběť

Zákon o obětech trestných činů v §2 odst. 2 říká, že: „*Obětí se rozumí fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil.*“³⁰ Ustanovení hovoří o tom, že obětí podle tohoto zákona, může být pouze osoba fyzická, neboť právnická osoba nemůže vnímat svými city útrapy, které jsou jí způsobené trestným činem a nemůže být ani sekundárně viktimizována.³¹ Tentýž zákon hovoří ve svém stejném ustanovení v §2 odst. 4 o **zvlášť zranitelné oběti**, kde pro naše téma je důležité písm. d), kde se zvlášť zranitelnou obětí rozumí: „*oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti nebo trestného činu, který zahrnoval násilí nebo pohrůžku násilím, jestliže je v konkrétním případě zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy zejména s ohledem na věk, pohlaví, rasu, národnost, sexuální orientaci, náboženské vyznání, zdravotní stav, rozumovou vyspělost, schopnost vyjadřovat se, životní situaci, v níž se nachází, nebo s ohledem na vztah k osobě podezřelé ze spáchání trestného činu nebo závislosti na ní.*“³² Vymežit zvlášť zranitelné oběti není snadné. Zranitelnost může vyplývat ze životní situace, v níž se oběť nachází, z typu či povahy trestného činu nebo z osobní charakteristiky oběti apod. Proto tyto oběti vyžadují citlivé zacházení, z důvodu např. prohloubení stresu či citového zranění, ke kterému může dojít při účasti v trestním řízení. Cílem je snížit riziko další viktimizace na minimum.³³

Součástí kriminologické vědy je **viktimologie**, která se zabývá obětí trestného činu, rolí oběti ve vzniku a průběhu trestného činu, při jeho odhalování a objasňování, vztahy mezi obětí a pachatelem, jak zabránit viktimizaci potencionálních obětí a způsoby pomoci obětem trestných činů, včetně odškodnění a rehabilitace. Důležité je zmínit, že pojem „oběť“ není ve viktimologickém smyslu totožná s trestněprocesním termínem „poškozený“. Pojem poškozený je mnohem užší, protože nepokrývá řadu charakteristik, kterými se viktimologické pojetí oběti zločinu liší od legálního vymezení

³⁰ Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

³¹ JELÍNEK, J., a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou*. 2. doplněné a rozšířené vydání. Praha: Leges, 2014, s. 28-29.

³² Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

³³ JELÍNEK, J., a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou*. 2. doplněné a rozšířené vydání. Praha: Leges, 2014, s. 34.

poškozeného trestným činem.³⁴ Předmět viktimologie se skládá ze šesti skupin jevů, kterými jsou: *osoba oběti* (její biologické, psychické a sociální vlastnosti), *vztahy mezi obětí a pachatelem*, *proces viktimizace* (zejm. role oběti v něm), *role oběti v procesu odhalování, vyšetřování a soudního projednání věci*, *pomoc oběti*, způsoby jejího odškodnění a rehabilitace, *ochrana občanů před viktimizací*.³⁵

Pro úplnost lze uvést, že v posledních letech vznikl samostatný obor **kriminalistické viktimologie**, který se zajímá o oběť jako zdroj informací o trestném činu. Tyto informace využívá k objasňování a odhalování trestné činnosti. Oběť zkoumá jako původce a nositele stop a na základě vztahů oběť-pachatel vypracovává postupy k usvědčení pachatele. Detailněji se zabývá rolí oběti při oznamování trestného činu, výslechem svědků-poškozených, spoluprací s obětí při rekonstrukci trestného činu, při rekognici či při vyšetřovacím pokusu. Viktimologické poznatky jsou transformovány pro aplikační potřeby policejních a vyšetřovacích orgánů.³⁶

Dalším velmi častým pojmem je **viktimnost**, který vyjadřuje disponovanost jednotlivce nebo určité sociální skupiny, že se stane obětí trestného činu. Relativně spolehlivě byla empiricky prokázána příznačná souvislost mezi viktimností a určitými biosociálními a psychickými charakteristikami oběti ve vztahu k následujícím faktorům³⁷:

- *Věku* oběti, kdy často průzkumy překvapivě potvrzují, že mladí jedinci, nikoliv staří lidé, se vzhledem k nebezpečnému a neopatrnému stylu života stávají výrazně častěji oběťmi především násilné kriminality.
- *Profese* oběti, kdy jistá zaměstnání s sebou nesou vyšší či nižší riziko viktimizace (např. profese policisty či strážníka je spjata s většími riziky než profese prodavačky v samoobsluze; profese řidičů taxi, kteří se v nočních hodinách vystavují většímu nebezpečí než učitelka na základní škole apod.)
- *Sociální charakteristice* oběti, kdy vyšší míru viktimnosti sebou nese příslušnost k určité rizikové skupině (typicky se často jedná o skupiny,

³⁴ VÁLKOVÁ, H., KUČHTA, J., HULMÁKOVÁ, J. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3.vyd. Praha: C.H.Beck, 2019, s. 169.

³⁵ GRÍVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I., a kol. *Kriminologie*. 4. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 114.

³⁶ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3. přeprac. Vyd. Praha: ASPI - Wolters Kluwer, 2008, s. 152.

³⁷ VÁLKOVÁ, H., KUČHTA, J., HULMÁKOVÁ, J. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3.vyd. Praha: C.H.Beck, 2019, s. 171-172.

kteřé jsou majoritní společnosti ostrakizovány např. etnické či náboženské menšiny, osoby s odlišnou sexuální orientací, osoby se závislostí na drogách, provozující hazardní hry či prostituci apod.)

- *Zdravotním stavu* oběti, kdy osoby s tělesným či psychickým handicapem přitahují pozornost okolí (např. jedinci s mentální retardací, lehkou mozkovou disfunkcí, kteří se často dostávají do konfliktních situací, vzhledem ke svému zdravotnímu stavu apod.)

V oblasti viktimologie je dalším častým termínem pojem **viktimizace**, označující proces, v němž se z potencionální oběti stává oběť reálná. V teorii se setkáme s rozdělením viktimizace na primární a sekundární. U **primární viktimizace** vzniká primární újma, ta vzniká ihned po spáchání trestného činu (např. zranění osoby, škoda na majetku). V souvislosti s tím, že trestný čin se již stal, nemůže zákon předcházet vzniku této újmy. **Sekundární viktimizací** lze rozumět proces, v jehož průběhu či důsledku vzniká druhotná újma. Druhotnou újmu vymezujeme jako újmu, která nebyla způsobena přímo trestným činem, ale až v důsledku jednání subjektů odlišných od pachatele. Vzniká až po dokonání či dokončení trestného činu jako jeho negativní důsledek, např. reakce okolí na spáchaný trestný čin (znásilněné dívce rodiče vytýkají její chování, zveřejnění podrobností o znásilnění v bulvárních médiích apod.). Druhotnou újmu mohou způsobit i orgány státu, pokud se chovají nevhodným způsobem k oběti při prověřování či vyšetřování konkrétního trestného činu (např. opakovaný a nešetrný výslech u pohlavně zneužívaného dítěte či oběti znásilnění).³⁸ Z hlediska psychologických aspektů se můžeme setkat i s dělením na **terciální viktimizaci**, kterou lze chápat jako trvalou změnu psychiky, životní linie nebo životního programu člověka poté, co se stal obětí trestného činu. Jinými slovy ji lze definovat jako neschopnost se vyrovnat po velmi dlouhou dobu, anebo vůbec, s následky trestného činu. Oběť mění svůj dosavadní životní styl, částečně nebo úplně mění svoji životní dráhu apod.³⁹ U zvláště závažných dopadů trestných činů se může u obětí rozvinout tzv. posttraumatická stresová porucha (PTSP). Jedná se o soubor různých poruch chování, prožívání a fyziologických reakcí jako je třes, potivost, nevolnost či poruchy spánku apod., které vznikají v důsledku extrémního stresového prožitku. Záludnost této

³⁸ JELÍNEK, J., a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou*. 2. doplněné a rozšířené vydání. Praha: Leges, 2014, s. 39-40.

³⁹ SOCHŮREK, J., SLUKOVÁ, K., a kol. *Úvod do viktimologie pro pomáhající profese*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2013, s. 29.

poruchy spočívá především v tom, že rozličné příznaky mohou propuknout až po delším časovém segmentu po prožité traumatizující události.⁴⁰ Jedinec, který se v poměrně krátké době stane znovu obětí trestního činu projde procesem tzv. **reviktimizace**.⁴¹

Nejen ve znalecké činnosti v oborech psychologie, je důležité posuzovat **průběh viktimizace**. V praxi se řeší konkrétní otázky jako: Jaká byla role oběti v trestném činu? Provokovala oběť pachatele? Přispěla ke své viktimizaci? Proč se oběť chovala, tak jak se chovala? Proč neutekla, nebránila se? Proč to oběť neoznámila dříve? apod. Při nalézání odpovědí na tyto otázky se často vychází se soukromých teorií a stereotypů. Typickým příkladem je mýtus popsáný norským kriminologem N. Christiem o ideální oběti. Dalším podobným stereotypem je mylná představa o lineárním průběhu viktimizace, která předpokládá unifikovanou reakci oběti. Bezprostředně po spáchání trestného činu si správná oběť uvědomí, že na ní byl spáchán trestný čin (fáze percepce). Následně se oběť obrací na orgány činné v trestním řízení a trestný čin oznamuje (fáze deklarace). Vše pokračuje ochotnou spoluprací, která vrcholí ve věcném svědectví u hlavního líčení (fáze poškozeného). Pokud dochází k odchýlením od výše zmíněného schématu, oběť je stavěna do problematického světla a s tím se zvyšuje riziko sekundární viktimizace. Výzkumy nicméně dokládají, že mnohem častější je *nelineární průběh viktimizace*, kde jsou rozhodující různé faktory, které rozhodují o tom, jak se oběť v průběhu i následně po činu zachová. U posuzování obětí, bývají v praxi níže zmíněné faktory, stále málo využívány. Podle Čírtkové se jedná o⁴²:

- *Typ a okolnosti činu*. Příkladem jsou zvláště zraňující zločiny (např. znásilnění, pohlavní zneužití, domácí násilí), které jsou oznamovány mnohem méně než ostatní.
- *Vztah k pachateli*. Je-li pachatel známou či osobou blízkou, zásadně ovlivňuje chování oběti. Odlišný průběh viktimizace vykazuje napadnutí neznámým pachatelem.
- *Previktivní osobnost*. Chování oběti zásadně ovlivňuje důvěra v policii, soudnictví a obecně ve spravedlnost.
- *Postviktivní dostupnost vnějších zdrojů podpory*. Organizační, finanční, a hlavně emocionální podpora má příznivé efekty na oběti trestných činů.

⁴⁰ ČÍRTKOVÁ, L., *Kriminální psychologie*. Praha: Eurounion, 1998, s. 117-118.

⁴¹ SOCHŮREK, J., *Nástin vybraných problémů viktimologie*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2003, s. 29.

⁴² JELÍNEK, J., GRÍVNA, T., a kol. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012. Teoretik, s. 65-66.

Ovlivňují psychickou rekonvalescenci a postupy, které oběť volí při řešení problémů. Zejména u obětí domácího násilí a sexuálních deliktů se setkáváme s nepodporujícím chováním, které má za následek, že oběť bude mít obavu, že tomuto nepodporujícímu bude vystavena, a to bývá častým důvodem pozdního oznámení či úplné latence.

Z pohledu kriminalistiky jsou důležité tyto viktimologické aspekty: *a) Podíl oběti na vzniku predeliktní situace* (tzv. viktimologické zavinění). Tak, jak se chová oběť při zrodu a v průběhu trestného činu, často ovlivní i následné chování oběti v průběhu vyšetřování; *b) Vztah mezi obětí a pachatelem*. Tento aspekt se v rámci kriminalistiky promítá do procesu objasňování a vyšetřování trestného činu; *c) Podíl oběti na vzniku stop*. Oběť vytváří stopy jednak svým aktivním jednáním (např. oběť znásilnění zraní pachatele při sebeobraně) a jednak je sama nositelem stop (na svém těle, oděvu apod.); *d) Podíl oběti na oznamování trestného činu*. Některé trestné činy nelze prakticky vůbec odhalit bez přičinění oběti, což má vliv na množství latentní kriminality; *e) Podíl oběti na vyšetřování*. Oběť se nejčastěji podílí na dokazování v roli svědka. Zároveň je třeba zmírnit nebezpečí sekundární viktimizace.⁴³

Z celé viktimologické problematiky vyplývá, že mezi oběťmi trestných činů existují rozdíly, díky kterým je obtížné stanovit prototyp klasické oběti trestného činu. U každé z obětí a u každého trestného činu se setkáme s velkým množstvím proměnných. Nicméně stejně jako u pachatelů, bylo i u obětí vytvořeno mnoho typologií. Například B. Mendelsohn přišel s dělením obětí, které vycházelo z míry zavinění, tudíž jejich podílu na vzniku trestného činu⁴⁴:

1. *Úplně nevinná oběť* – např. sražený cyklista nepozorným řidičem;
2. *Oběť s malým podílem viny* – např. napadená osoba se špatnou pověstí;
3. *Oběť stejně vinná jako pachatel nebo totožná s pachatelem* – např. sebevražda;
4. *Oběť více vinná než pachatel* – např. osoba, která pachatele provokuje;
5. *Oběť podstatně více vinná než pachatel* – např. usmrcení pachatele v sebeobraně
6. *Simulující oběť* – např. křivé obvinění

⁴³ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. s. 67-68.

⁴⁴ VELIKOVSKÁ, M., *Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe*. Praha: Grada, 2016. Psyché (Grada), s. 27-28.

S dalším možným dělením přišel S. Schafer, který při klasifikaci nevycházel z rizikových faktorů, ale ze zodpovědnosti obětí za trestný čin. Trestný čin považoval za sociální jev, jenž musí, kromě pachatele, brát do úvahy i oběti, které mohou svým jednáním přispívat ke své viktimizaci. Funkční úlohou oběti je předcházet jakýmkoli rizikovým situacím, a zároveň nedělat nic, co by vyvolávalo násilí vůči její osobě. Dle této tzv. *funkční zodpovědnosti* lze dělit oběti na⁴⁵:

1. *Nesouvisející oběti* – jsou náhodným cílem pachatele, nenesou žádnou zodpovědnost;
2. *Provokující oběti* – pachatel reaguje na některý čin nebo chování oběti, je zde spoluzodpovědnost;
3. *Ukvapené oběti* – jedná se o oběti, které se nacházejí v nebezpečný čas na nebezpečném místě, říkají nebo dělají rizikové věci, mají určitý stupeň zodpovědnosti;
4. *Biologicky slabé oběti* – díky své nemohoucnosti nebo svému věku apod. jsou přitažliví pro pachatele, nenesou zodpovědnost;
5. *Sociálně slabé oběti* – pachatel je vnímá jako snadné oběti, protože nejsou plně integrováni do společnosti (menšiny, imigranti), nenesou zodpovědnost;
6. *Sebeviktimizované oběti* – osoby, které se angažují v kriminogenních oblastech (prostituce, drogy, gambling), jsou plně zodpovědné;
7. *Politické oběti* – osoby stojící v opozici k moci nebo se někdo snaží udržet v podřadném sociálním postavení, nenesou zodpovědnost;

Specifickou skupinu tvoří oběti z řad mládeže. Zpravidla dívky, ve věku přibližně od 12 let, jsou již často dostatečně pohlavně vyspělé a dávají svou vyspělost na obdiv chlapcům i dospělým. Na méně sexuálně zdrženlivé pachatele to působí provokujícím způsobem, což často vede ke spáchání mravnostních deliktů. Dívky ve věku okolo 18 let jsou často obětí trestných činů kuplířství, obchodování se ženami apod. Děti ve věku kolem deseti let jsou často obětí kriminálních deliktů typu vyrábění a šíření dětské pornografie. Oběti lze rozdělit do tří základních kategorií⁴⁶:

1. *Oběti v předpubertálním věku* – věk kolem 10-11 let;

⁴⁵ VELIKOVSKÁ, M., *Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe*. Praha: Grada, 2016. Psyché (Grada), s. 29.

⁴⁶ CHMELÍK, Jan a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Nakladatelství Portál, 2003, s. 26.

2. *Oběti v pubertálním věku* – věk 12-15 let;

3. *Oběti právně způsobilé* – věk 15-18 let;

Z výše uvedeného lze dojít k závěru, že problematika pachatelů a obětí je velmi rozsáhlá a složitá, kde se protíná hned několik vědních oborů, od kriminologie počínaje po psychologii konče. Setkáme se s rozsáhlou typologií pachatelů a obětí, ze všech možných hledisek, které nám mají pomoci při lepší definici zmíněných subjektů a pomoci při odhalování a objasňování trestné činnosti, stejně tak její prevenci. U mravnostní kriminality lze vyzorovat vyšší míru latence, kterou by bylo vhodné v budoucnu snížit za přispění výzkumů či práce příslušných orgánů a specializovaných subjektů na danou problematiku. Narážím tím převážně na problém zacházení s oběťmi mravnostních trestných činů, kde často dochází k necitlivému zacházení s fakty a obětí samotnou, což má za důsledek, že ve společnosti panuje značná skepse v důvěru orgánů činných v trestním řízení a mnohé mravnostní delikty nebývají vůbec oznamovány.

3. Mravnostní trestné činy z kriminologického pohledu

Abychom lépe porozuměli problematice mravnostní kriminality, kterou jsme si již v úvodu definovali jako „skupinu trestných činů, jejichž typickým obsahem je protiprávní zasahování do sféry svobodného rozhodování o pohlavním styku, mravního a tělesného vývoje“⁴⁷, je třeba se podrobněji zaměřit, z pohledu kriminologie, na jednotlivé skutkové podstaty trestných činů, které souvisí s mravnostní kriminalitou, a které najdeme napříč několika hlavami zvláštní části trestního zákoníku.

Skutkové podstaty mravnostních trestných činů najdeme převážně v hlavě II., III. a IV. zvláštní části trestního zákoníku. Hlavu II. zmíním v této práci pouze okrajově, protože zdejší skutkové podstaty trestných činů, z hlediska mravnostní kriminality, zasahují do zmíněné problematiky minimálně. Za zmínku stojí zejména trestný čin obchodování s lidmi, zbavení nebo omezování osobní svobody či zavlčení. Hlava II., obsahující mj. především o trestné činy proti svobodě, má poskytnout trestněprávní ochranu nedotknutelnosti osoby a jejího soukromí (viz. čl. 7 Listiny), ochranu osobní svobody (čl. 8 Listiny), ochranu osobnosti (čl. 10 Listiny) apod⁴⁸.

V hlavě III. najdeme úpravu všech sexuálních trestných činů, kterým společnost, s důrazem na ochranu žen a dětí, věnuje zvýšenou pozornost. Podle důvodové zprávy se zde obsaženými trestnými činy, postihují jednání, která jsou v rozporu s mravními názory společnosti na sexuální vztahy. Předmětem útoku mohou být nejen osoby ženského pohlaví, ale i osoby mužského pohlaví. Mimo lidské důstojnosti, je zde chráněno i:

- *Svoboda rozhodování v pohlavních vztazích* (např. §185 – Znásilnění, §186 – Sexuální nátlak, §187 – Pohlavní zneužití, §188, §189)
- *Nerušeny mravní a tělesný vývoj dětí, který by mohl být narušen předčasnými pohlavními styky nebo jiným nevhodným jednáním* (např. §187 – Pohlavní zneužití, §190 – Prostituce ohrožující mravní vývoj dětí či §193 – Zneužití dítěte k výrobě pornografie)
- *Morální zásada nedovolující soulož mezi nejbližšími příbuznými* (např. §188 – Soulož mezi příbuznými)

⁴⁷ CHMELÍK, Jan a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Nakladatelství Portál, 2003, s. 15.-16.

⁴⁸ Důvodová zpráva k návrhu trestního zákoníku. In: *Justice.cz* [online]. [cit. 2020-04-08]. Dostupné z: http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=4176&d=160515&fbclid=IwAR2RdEhoEtR7eJC1f_LIR7kDUwEXb1XiuK39cGuX2YhCngjFgv9zYaPMnt0

Hlava IV. upravuje trestné činy proti rodině a dětem. Trestní zákoník poskytuje trestněprávní ochranu rodině, dětem a mládeži v prakticky stejném rozsahu jako v platné úpravě, která se již osvědčila. Ochrana zmíněných subjektů je zakotvena v nejrůznějších mezinárodních dokumentech a úmluvách (např. čl. 16 Všeobecné deklarace lidských práv, čl. 12 Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod, Úmluva o právech dítěte či Listina základních práv a svobod). Pro účely této práce jsou pro nás nejvíce relevantní trestné činy uvedeny v §201 – Ohrožování výchovy dítěte a §202 – Svádění k pohlavnímu styku.

Mravnostní trestné činy nelze vysvětlit výlučně jen jako mravní otupělost, nebo jako zvýšenou dráždivost na sexuální podněty. Na této kriminalitě mají značný podíl i osoby zcela zdravé, u kterých nebyla vyšetřením zjištěna, z pohledu psychiatrie či psychologie, žádná anomálie ve formě sexuální úchyvky. Nicméně faktem je, že významná část mravnostních trestných činů je páchána osobami, u kterých je zjištěna sexuálněpatologická motivace. Podle Chmelíka zasahují mravnostní trestné činy čtyři základní roviny⁴⁹:

1. Morální vztahy ve společnosti;
2. Život a zdraví občanů poškozených v důsledku protiprávního jednání ve sféře sexuálních vztahů;
3. Zdravý vývoj mládeže;
4. Dobré mravy v sexuálních vztazích mezi dospělými jedinci;

Pouze minoritní část celkové trestné činnosti tvoří mravnostní trestné činy, avšak mají značnou specifickou závažnost⁵⁰. U trestných činů, které tvoří mravnostní kriminalitu, je společným rysem jejich provázání s pohlavním pudem. Pomocí regulačních mechanismů, které má vytvářet společnost, je vyvíjen tlak na formování sexuálního chování jedince a dalších druhů jednání spojených s lidskou sexualitou. V rámci mravnostní kriminality můžeme rozlišit dvě základní kategorie trestných činů⁵¹:

⁴⁹ CHMELÍK, Jan a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Nakladatelství Portál, 2003, s. 18.

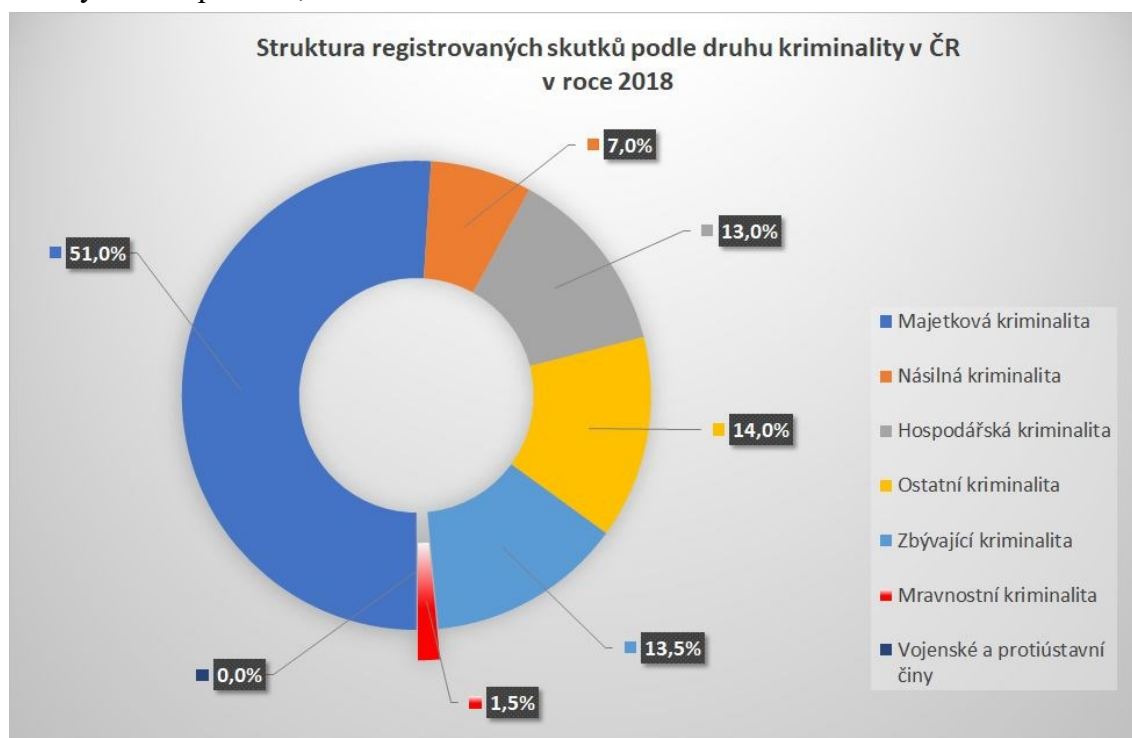
⁵⁰ GRÍVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I., a kol. *Kriminologie*. 4. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 246.

⁵¹ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3. přeprac. Vyd. Praha: ASPI - Wolters Kluwer, 2008, s. 310-311.

- a) **Sexuální kriminalita** – podstatou je společensky netolerované ukájení sexuálního pudu. Kriminalizováno je především překročení okruhu dovolených sexuálních partnerů či dovolených sexuálních jednání.
- b) **Kriminalita spojená s prostitucí** – která sama o sobě není považována za trestnou činnost. Nicméně trestnými jsou např. trestné činy kuplířství (§189 Tr. zákoníku) či prostituce ohrožující mravní vývoj dětí (§190 Tr. zákoníku)

Mezi těmito oběma podskupinami mravnostních trestných činů můžeme ovšem najít početné kriminologické souvislosti. Mimo jiné lze shledat i vazbu mravnostních trestných činů zejména na násilné a majetkové trestné činy⁵².

Podle policejních statistických přehledů kriminality bylo v roce 2018 spácháno celkem 192 405 trestných činů. Z celkového počtu trestných činů bylo objasněno 105 710, což je 54,49 %. Mravnostních trestných činů bylo v České republice za rok 2018 celkově zjištěno 2 655, z nichž bylo objasněno 2 045, což je 77,02 %. Z těchto dat vyplývá, že objasněnost je zhruba o třetinu vyšší než objasněnost u celkového počtu trestných činů v České republice. Mravnostní kriminalita tvoří z celkového počtu trestných činů pouze 1,38 %.⁵³

54

⁵² NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3. přeprac. Vyd. Praha: ASPI - Wolters Kluwer, 2008, s. 311.

⁵³ Statistické přehledy kriminality za rok 2018. In: *Policie.cz* [online]. 2018 [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2018.aspx>

3.1. Sexuální kriminalita

Sexuální kriminalitu můžeme úzce definovat jako třídu trestných činů motivovaných sexuální potřebou.⁵⁵ V policejních statistikách je sexuální kriminalita zahrnuta v širší kategorii mravnostní kriminality. Kromě trestných činů znásilnění, pohlavního zneužívání či soulože mezi příbuznými obsahuje i komerční formy sexuální trestné činnosti jako např. ohrožování pohlavní chorobou. Z dlouhodobého hlediska naznačují statistická data pozvolný klesající trend a relativně vysokou objasněnost.⁵⁶

Z pohledu **kriminální feminologie**, která zaměřuje především na popis kriminality, její struktury a formy, dále na popis stavu a vývojových tendencí kriminality, popis způsobených škod, včetně popisu pachatelů a obětí⁵⁷, se podíváme na trestný čin znásilnění, na kterém si kriminální feminologii krátce vysvětlíme. Z kriminologického hlediska můžeme definovat znásilnění jako vynucení sexuálního styku proti vůli napadené osoby. Vzhledem k tomu, že se znásilnění odehrává bez souhlasu oběti, tak s sebou přináší psychickou újmu a často i újmu fyzickou. Pachatelem znásilnění může být i žena⁵⁸. Nicméně policejní statistiky přestaly vést ženy jako samostatnou kategorii v roce 2015. V těchto statistikách můžeme naposled nalézt informaci, že v témže roce byly stíhány za trestný čin znásilnění 2 ženy.⁵⁹ Znásilnění se řadí mezi trestné činy s nejvyšší mírou latence. Válková, H., Kuchta, J., a kol. uvádějí, že autoři *Burgessová a Marchettiová* přicházejí s tím, že míra neohlášených (tzv. skrytých) znásilnění se pohybuje mezi 50 až 68 %. Dále zmiňují šest důvodů, které rozlišili ve svém díle *Koss, Resnick a kol.*, proč oběti trestný čin znásilnění neoznamují:⁶⁰

1. Strach z odplaty pachatele, zvláště pokud patří do okruhu osob blízkých oběti;
2. Strach ze stigmatizace;

⁵⁴ Statistické přehledy kriminality za rok 2018. In: *Policie.cz* [online]. 2018 [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2018.aspx>

⁵⁵ VÁLKOVÁ, H., KUČHTA, J., HULMÁKOVÁ, J. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3.vyd. Praha: C.H.Beck, 2019, s. 425.

⁵⁶ Tamtéž, s. 426.

⁵⁷ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3. přeprac. vyd. Praha: ASPI - Wolters Kluwer, 2008, s. 22.

⁵⁸ GRÍVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I., a kol. *Kriminologie*. 4. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 250.

⁵⁹ Statistické přehledy kriminality za rok 2015. In: *Policie.cz* [online]. 2015 [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2015.aspx>

⁶⁰ VÁLKOVÁ, H., KUČHTA, J., HULMÁKOVÁ, J. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3.vyd. Praha: C.H.Beck, 2019, s. 427-428.

3. Strach z ostudy;
4. Historie negativních důsledků předchozích oznámení (zvláště pokud trestní stíhání vedlo k osvobození pachatele);
5. Nedostatek odvahy mluvit o znásilnění;
6. Strach z dopadů oznámení na psychický stav oběti (zvláště tehdy, museli oběť incident opakovaně prožívat);

Na druhou stranu důvody, které vedou oběť k oznámení trestného činu znásilnění, *Barlow* jako:⁶¹

1. Zabránění skutečnosti, aby pachatel spáchání trestného činu v budoucnu zopakoval;
2. Potrestání útočníka;
3. Splnění povinnosti nahlásit spáchání trestného činu;
4. Potřeba obdržení pomoci;

Zda oběť oznámí spáchání trestného činu znásilnění závisí mj. na tom, zda oběť pachatele zná či nikoliv. U neznámých pachatelů mnohem méně zvažují soukromé a intimní otázky, cítí větší povinnost věc oznámit a tím pachatele potrestat a mají menší strach z případné odvety. Je-li pachatelem osoba známá oběti, často se znásilnění odehrává v soukromých či polosoukromých prostorách domů, hotelů nebo automobilů. U neznámých pachatelů se znásilnění často odehrává venku mimo budovu či na veřejných místech. Nejčastěji však dochází k trestnému činu znásilnění u oběti doma. Pachatelé trestného činu znásilnění nebyvají obvykle ozbrojeni. V případech, kdy se oběť rozhodne bránit, tak tím na jednu stranu zvyšuje šanci, že znásilnění nebude dokončeno, ale zároveň tím zvyšuje riziko vážnějšího zranění. Mezi další prostředky úspěšného odvolání pokusu znásilnění je využití možnosti utéct, skrýt se, či upoutat pozornost okolí. Nicméně je třeba uvést, že záleží i na kvalitě přípravy útočníka a míry jeho agrese.⁶²

Dále se podíváme na sexuální kriminalitu z pohledu **kriminální etiologie**, která se zaměřuje na vysvětlování rizikových (kriminogenních) faktorů a situací, okolností a příčin kriminality⁶³. Analýza dané problematiky je mimořádně aktuální, hlavním cílem je přispět k tomu, aby byly příčiny trestné činnosti, ve vztahu k aktuálním problémům

⁶¹ GRĚVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I., a kol. *Kriminologie*. 4. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 250.

⁶² Tamtéž, s. 250-251.

⁶³ ZOUBKOVÁ, I., et al. *Kriminologický slovník*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. s. 89.

současného práva, zřetelnější pro dnešní právní praxi, a aby se problematika kauzality kriminality adekvátně chápala a rozpracovala.⁶⁴

U sexuální kriminality vystupují do popředí zejména specifické rysy spjaté s osobností pachatele, jedná se např. o: poruchy v oblasti sexuálního pudu, pohlavní nezdrženlivost či pohlavní nevyzrálost, která souvisí se špatnou výchovou v kulturní, mravní a sexuální oblasti. Pro kriminologickou problematiku sexuálních trestných činů má klíčový význam pojem **sexuální deviace**.⁶⁵ Sexuální deviaci můžeme definovat jako „kvalitativní odchylku struktury sexuálního motivačního systému“.⁶⁶ Důležité je zmínit, že podle u nás oficiálně platné *Mezinárodní klasifikace nemocí* (MKN) publikované WHO v roce 1992 jsou sexuální deviace zahrnuty do sekce *Poruchy osobnosti a chování u dospělých* pod kódem F65 jako *Poruchy sexuální preference*, **parafilie**. Podle této klasifikace lze parafilii klasifikovat jako „sexuální impulzy, fantazie nebo praktiky, které jsou neobvyklé, deviantní nebo bizarní“.⁶⁷

Formy jednotlivých sexuálních deviací (parafilií) Weiss dělí na deviace v aktivitě a deviace v objektu. Kromě těchto základních ještě rozeznáváme deviace kombinované nebo polyformní, u kterých se naráz současně objevuje více druhů deviantních preferencí. **Deviace v aktivitě** můžeme charakterizovat jako poruchy ve způsobu dosahování sexuálního vzrušení a uspokojení. Mezi hlavní představitele patří mj. voyeurismus, exhibicionismus, frotérismus, tušérství, sadomasochismus apod.⁶⁸

U **voyeurismu** je vzrušení dosahováno sledováním intimního počínání nic netušících anonymních subjektů, masturbujících či svlékajících se žen, spojeného většinou s masturbací. Nutné je tuto deviaci rozlišit od určité sexuální zvědavosti, která je spojená s prakticky každým jedincem ve společnosti, avšak v případě pravé deviantní motivace se toto chování stává preferovaným způsobem, jak dosáhnout vzrušení a je upřednostňováno i v případech, kdy neexistují žádné sociální překážky, i před partnerskými sexuálními aktivitami. V případě **exhibicionismu** je vzrušení dosahováno odhalováním genitálu před neznámými ženami či dívkami. Odhalení bývá často spojeno s erekcí či masturbací. U sexuálních deviací patří exhibicionismus k nejčastěji se

⁶⁴ DIANIŠKA, G., et al. *Kriminologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Právnické učebnice, 2009, s. 61.

⁶⁵ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3. přeprac. vyd. Praha: ASPI - Wolters Kluwer, 2008, s. 318.

⁶⁶ WEISS, P., *Sexuální deviace: klasifikace, diagnostika, léčba*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008, s. 32.

⁶⁷ Tamtéž, s. 31-32.

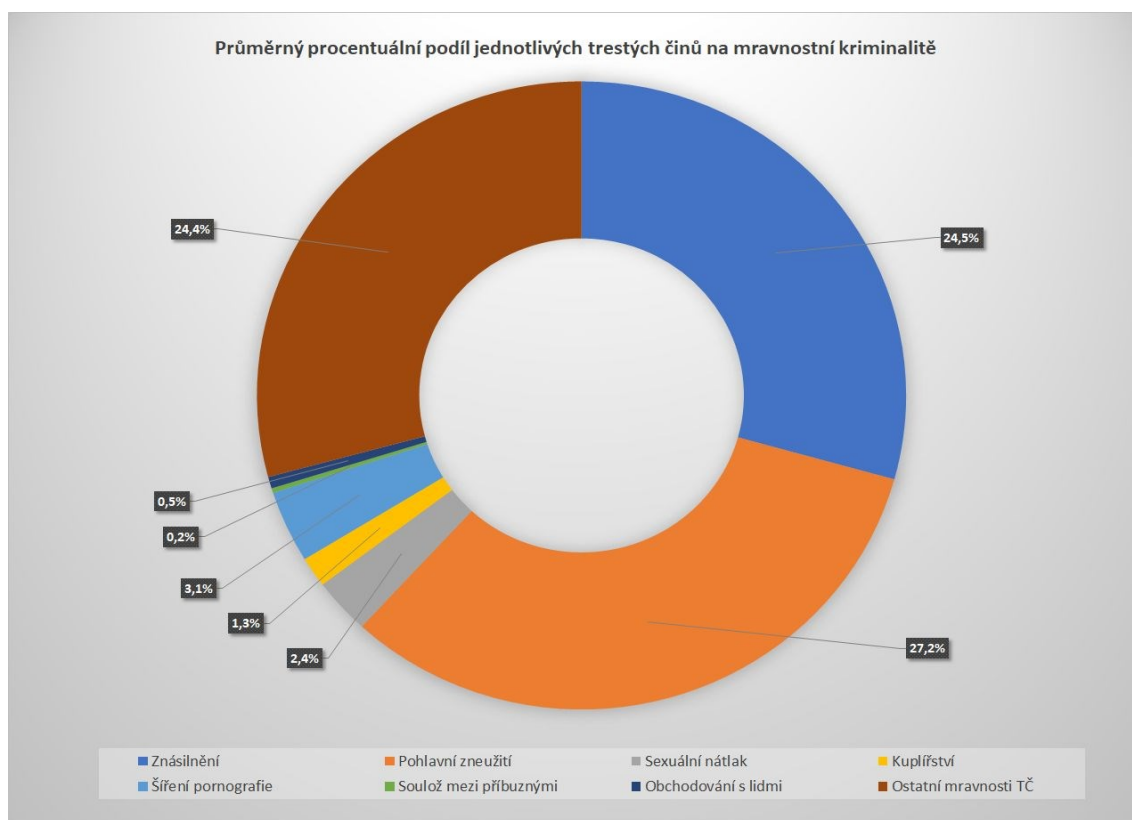
⁶⁸ WEISS, P., a kol. *Sexuologie*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010, s. 469-470.

vyskytujícím. Hovoříme-li o **frotérismu**, to je vzrušení dosahováno třením se o anonymní, neznámé ženské objekty v tlačenicích (např. ve frontách či tramvajích), kdežto u **tušerství** se tušér vzruší doteky intimních míst anonymních ženských objektů. Příkladem může být, kdy jakoby náhodou deviant sáhne neznámé ženě v dopravním prostředku na ňadro či genitál. K dalším deviacím v aktivitě patří **patologická sexuální agresivita**, u které je sexuální vzrušení a uspokojení dosahováno překonáváním odporu napadané anonymní ženy a minimalizací její kooperace. U **agresivního sadismu** je typické, že agresivní sadista (někdy označován i jako útočný či predátorský sadista) potřebuje k dosažení vzrušení objekt svého sexuálního zájmu před stykem, během něho či místo styku učinit nehybným. Do této kategorie lze zařadit většinu sexuálních vrahů, kterým ani často nejde primárně o to oběť zabít, ale jen znehybnit a tím získat možnost s oběťmi libovolně manipulovat. Pro **sadismus** je typické, že vzrušení je dosahováno dominancí a totální kontrolou subjektu a sadista je vzrušován duševním a fyzickým utrpením oběti a pocitem, že oběť má plně v jeho moci. Masochismus se vyznačuje tím, že vzrušení je dosahováno totálním odevzdáním se partnerovi, vlastním ponížením či utrpením.⁶⁹

Deviace v objektu lze definovat jako kvalitativní poruchy sexuální motivace charakterizované neadekvátním zaměřením erotické touhy (jaký objekt je cílem sexuální touhy). Řadíme sem mj. pedofilii, fetišismus, transvestitismus apod. U **pedofilie** jde o erotické zaměření na subjekty v prepubertálním věku, tedy na dívky a chlapce bez znaků dospívání. Nejčastěji jsou objektem děti ve věku 5-15let. Rozlišujeme pedofilii heterosexuální, homosexuální a bisexuální. U mužů, kteří jsou zaměřeni na dospívající dívky, hovoříme o **hebefilii**. O **efebofilii** lze naopak hovořit, pokud jsou muži zaměřeni na dospívající hochy. V případě **fetišismu** hovoříme o erotickém zaměření na neživé předměty nebo na části těla. Fetišismus je nutné odlišovat od naprosto normální preference některých částí těla (nejčastěji ňader, hýždí či nohou apod.). Diagnostikován by měl být jen v případech, kdy bez fetiše nelze dosáhnout sexuálního vzrušení s uspokojením. **Transvestitismus** je deviace, kde vzrušení je dosahováno převlékáním se do šatů opačného pohlaví a eventuálně i vystupování v roli opačného pohlaví. K dalším deviacím v objektu lze zařadit **nekrofilii**, kde deviant má touhu být v přítomnosti mrtvého těla, je fascinován vším kolem pohřbů a mrtvol, vykonává aktivity zahrnující líbání, objímání, vaginální či anální soulož s mrtvým

⁶⁹ WEISS, P., a kol. *Sexuologie*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010, s. 470-476.

tělem. Základem **zoofilie** je preference zvířat jako sexuálních objektů. U **pyrofilie** je sexuální vzrušení vyvoláváno ohněm, nezdědka kdy i se zakládáním požárů.⁷⁰

71

3.1.1. Znásilnění

Jako první si podrobněji popíšeme trestný čin znásilnění, spolu s pohlavním zneužitím patří mezi nejčetnější sexuální trestné činy. Již v předchozích kapitolách jsme došli k závěrům, že u této trestné činnosti se setkáváme s vysokou mírou latence a není tomu jinak ani v případě trestného činu znásilnění. Lze tedy říci, že v jednotlivých statistikách daná zjištění neodpovídají reálnému stavu, právě z důvodu, že mnoho již dokonaných skutků bývá utajeno. Abychom se lépe orientovali v trestném činu znásilnění, bude zapotřebí definovat jednotlivé pojmy z hlediska práva jako takového a následně se na tento trestný čin podívali i z pohledu kriminologie.

Z kriminologického hlediska lze znásilnění definovat jako **vynucení pohlavního styku či jiných sexuálních aktivit násilím nebo pohnutkou násilí**.⁷²

⁷⁰ WEISS, P., a kol. *Sexuologie*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010, s. 476-483.

⁷¹ Statistické přehledy kriminality za rok 2018. In: *Policie.cz* [online]. 2018 [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2018.aspx>

⁷² VÁLKOVÁ, H., KUČHTA, J., HULMÁKOVÁ, J. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3.vyd. Praha: C.H.Beck, 2019, s. 428.

Trestní zákoník definuje znásilnění v § 185 TZ, kde v odst. 1 říká, že bude potrestán ten⁷³: *Kdo jiného násilím nebo pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku, nebo kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti,* V dalších odstavcích najdeme kvalifikované skutkové podstaty, které je taktéž nutné zmínit. V odst. 2 *spáchá-li čin uvedený v odstavci 1: a) souloží nebo jiným pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží; b) na dítěti, nebo c) se zbraní.* V odst. 3 pachatel bude potrestán: a) *spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším patnácti let, b) spáchá-li čin na svobodě ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody, ochranného léčení, zabezpečovací detence, ochranné nebo ústavní výchovy anebo v jiném místě, kde je omezována osobní svoboda, nebo c) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.* V odst. 4 bude pachatel potrestán, *způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.*

Trestný čin znásilnění lze tedy charakterizovat dvojím jednáním a to: jednak **násilným jednáním** a jednak **pohlavním stykem**.⁷⁴

Z hlediska pojmových znaků skutkové podstaty trestného činu můžeme popsat *subjekt* trestného činu, kterým je podle trestního zákona pouze fyzická osoba, která dovršila 15. rok svého života a je v době činu přičetná. U *subjektivní stránky* vyžaduje trestní zákoník úmyslné zavinění⁷⁵. *Objekt* trestného činu je **právo člověka** (muže i ženy) **svobodně se rozhodovat o pohlavním životě**. Předmětem útoku může být kterýkoliv člověk (muž i žena), a to bez ohledu na jejich věk, vyspělost, vzdělání, pověst, způsob života, zájmy apod. *Objektivní stránka* spočívá buď v tom, že:⁷⁶

1. pachatel násilím, pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy donutí jiného k pohlavnímu styku nebo
2. k takovému činu zneužije bezbrannosti jiného.

Ve vztahu k trestnému činu znásilnění definujeme **násilí** jako „*fyzický útok směřující k překonání nebo oslabení vážně míněného odporu znásilňované osoby a dosažení pohlavního styku proti její vůli*“⁷⁷. Podobně hovoří i judikatura, kde soudy za „násilí“ považují „*použití fyzické síly ze strany pachatele za účelem překonání nebo zamezení vážně míněného odporu ženy a dosažení soulože proti její vůli*“⁷⁸.

⁷³ Zákon č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník*, ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 7. akt. a dop. vydání. Praha: Leges, 2019.

⁷⁵ WEISS, P., a kol. *Sexuologie*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010, s. 514-515.

⁷⁶ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 7. akt. a dop. vydání. Praha: Leges, 2019.

⁷⁷ Tamtéž.

⁷⁸ DRAŠTÍK, A., et al. *Přehled judikatury*. Praha: ASPI, 2009, Přehledy judikatury (ASPI), s. 260.

Pohrůžkou násilí rozumíme „*takovou pohrůžku, z níž je zřejmé, že nepodrobí-li se napadená osoba vůli útočníka, násilí bude vykonáno buď ihned, anebo někdy v budoucnosti*“. Z toho lze vyvodit, že je takto možné vyhrožovat i osobě, která není přímo fyzicky přítomna, např. prostřednictvím e-mailu či dopisu apod. Důležité je taky, aby pohrůžka násilí směřovala k dosažení pohlavního styku. Nestačí, aby pachatel použil pohrůžku násilí například pouze k tomu, aby se poškozená pouze svlékla.⁷⁹

Pohrůžka jiné těžké újmy nemusí výhradně spočívat jen v majetkové újmě, újmě na cti nebo dobré pověsti, nicméně může směřovat i k rozvratu rodinného života, k existenční nejistotě a ztrátě jakéhokoli zázemí.⁸⁰

Stav bezbrannosti můžeme popsat jako stav, ve kterém poškozený nemůže klást odpor. Jedná se např. o opilost, spoutání, hluboký spánek, vysoké horečky, duševní choroby apod. a např. když poškozený vzhledem k nízké fyzické a duševní vyspělosti je výrazně omezen v možnostech účinných projevů odporu vůči jednání pachatele, zejména pokud k činu dochází na odlehlém místě. Stav bezbrannosti je i dětský věk, v němž dívka, která ještě není dostatečně vyvinuta, nemůže poznat a zhodnotit důvody, které by měly vést k tomu, aby odporovala vymáhané souloži. Za stav bezbrannosti se nepovažuje situace, kdy poškozená je sice nezletilá, ale natolik duševně a fyzicky vyspělá, že je schopna pochopit konání pachatele a je případně schopna dát zřetelně najevo svůj nesouhlas⁸¹. Judikatura ve smyslu trestního činu znásilnění považuje za stav bezbrannosti poškozené osoby jen „*takový její stav, ve kterém není vzhledem k okolnostem činu schopna projevit svou vůli, pokud jde o pohlavní styk s pachatelem, popř. ve kterém není schopna klást odpor jeho jednání*“⁸².

Dále je nutné rozlišit a definovat pojem pohlavní styk, soulož a jiný pohlavní styk provedený způsobem srovnatelným se souloží. **Pohlavním stykem** Jelínek rozumí „*nejen soulož či pohlavní styk provedený způsobem srovnatelný se souloží, ale i jakýkoliv způsob ukájení pohlavního pudu na těle jiné osoby, stejného nebo různého pohlaví. Jde o širší pojem, než soulož. Může jít např. o ohmatávání prsou nebo pohlavních orgánů, líbání přirození, ale v určitých případech třeba i ohmatávání přes*

⁷⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné. 7. akt. a dop. vydání. Praha: Leges, 2019..

⁸⁰ Naplnění zákonného znaku „pohrůžky jiné těžké újmy“. In: *Právní prostor* [online]. 2016 [cit. 2019-09-23]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/judikatura/trestni-pravo/naplneni-zakonneho-znaku-pohruzky-jine-tezke-ujmy>

⁸¹ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné. 7. akt. a dop. vydání. Praha: Leges, 2019.

⁸² DRAŠTÍK, A., et al. *Přehled judikatury*. Praha: ASPI, 2009, Přehledy judikatury (ASPI), s. 261.

šaty či provádění mírnějších forem sado-masochistických praktik apod.“⁸³ Naproti tomu **soulož**, jako pojem užší, hovoří o: „*spojení pohlavních orgánů muže a ženy, tj. vniknutí mužského pohlavního údu (penisu) do pochvy (vagíny) ženy*“. K dokonání činu může postačovat i jen částečné vniknutí, při kterém nemusí dojít k porušení panenské blány, ani k ejakulaci (výronu semene). O pokus trestného činu se bude jednat v případě neúspěšné snahy o vniknutí např. pouhým dotykem penisu a vagíny⁸⁴. **Jiný pohlavní styk provedený způsobem srovnatelným se souloží** Vantuch definovat jako: „*styk, při jehož realizaci dochází k situaci srovnatelné s tou, jaká nastává u soulože. Zejména jde o orální pohlavní styk, anální styk i zasouvání jiných předmětů (tzv. robertků apod.) do ženského pohlavního ústrojí nebo další způsoby srovnatelného použití předmětů sloužících jako náhražky pohlavních orgánů*“⁸⁵. K jinému pohlavnímu styku provedenému způsobem srovnatelným se souloží může dojít i mezi osobami stejného pohlaví, zatímco k souloží pouze mezi mužem a ženou.⁸⁶

Odstavec 2 trestného činu znásilnění upravuje kvalifikovanou skutkovou podstatu ve vztahu k odst. 1, zmiňuje realizaci násilného pohlavního styku formami zasahujícími sexuální integritu oběti největší možnou měrou, tj. souloží nebo jiným pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží, a dále spáchání na dítěti nebo se zbraní. K trestní odpovědnosti pachatele postačí, pokud spáchá trestný čin na dítěti ve smyslu § 126, zavinění ve formě nevědomé nedbalosti. Pokud spáchá trestný čin se zbraní, jedná se o zvlášť přitěžující okolnost a po subjektivní stránce se vyžaduje úmysl ve smyslu § 17 písm. b).⁸⁷

Pokud pachatel od dokonání trestného činu znásilnění dobrovolně upustí, ale již použil násilí nebo pohružky bezprostředního násilí, zaniká trestnost pokusu znásilnění, nicméně pachatel není zcela beztrestný, neboť to, co již spáchal, můžeme kvalifikovat jako trestný čin vydírání podle § 175 (srov. přiměřeně č. 17/1965 Sb. rozh. tr., str. 128). Hovoříme o tzv. **kvalifikovaném pokusu**.⁸⁸

⁸³ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné. 7. akt. a dop. vydání. Praha: Leges, 2019.

⁸⁴ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře. Wolters Kluwer ČR.

⁸⁵ VANTUCH, Pavel. *Trestní zákoník s komentářem: k ...* Olomouc: ANAG, 2011-. Právo (ANAG), s. 647.

⁸⁶ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře. Wolters Kluwer ČR.

⁸⁷ Tamtéž.

⁸⁸ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné. 7. akt. a dop. vydání. Praha: Leges, 2019.

Odstavec 4 hovoří o situaci, kdy bude jednáním způsobena **smrt**. Pojem způsobí-li takovým činem smrt, bude v souladu s § 17 písm. a) naplněn v případech, kdy smrt byla zaviněna pachatelem z nedbalosti. Jedná se například o situaci, kdy pachatel bude v průběhu činu zakrývat oběti ústa, aby nekřičela a tím jí znemožní dýchání, což povede k smrti oběti. Pokud je pachatel, již od počátku realizace násilí a pohlavního styku srozuměn přinejmenším s tím, že může oběti způsobit smrt (např. zasouváním předmětů do vagíny oběti, které mohou oběti způsobit smrt v důsledku fatálních vnitřních zranění), bude se jednat o jednočinný souběh trestných činů vraždy podle § 140 a znásilnění podle § 185. Pokud ale pachatel nejdříve užije násilí v úmyslu donutit oběť k pohlavnímu styku, ale až v průběhu svůj úmysl změní (např. rozhodne se odstranit potencionálního svědka), půjde o vícečinný souběh trestných činů znásilnění a vraždy.⁸⁹

Spolupachatelem znásilnění (resp. pokusu znásilnění) je každý, muž i žena, kdo použil násilí, pohrůžku násilí či jiné těžké újmy, i když se nepodílel na pohlavním styku. Spolupachatelem je podle stejné zásady ten, kdo vykoná pohlavní styk, zatímco násilí vykonají jiní.⁹⁰

Trestní zákoník prošel, v poměrně nedávné době, novelizací (účinné od 1. 5. 2001), ve které došlo k řadě změn ve vztahu k trestnému činu znásilnění. V původním trestním zákoníku č. 140/1961 Sb. mohla být předmětem útoku pouze žena, tj. osoba ženského pohlaví. Novela upravila skutkovou podstatu znásilnění, tak že předmětem útoku může být kterýkoliv člověk, tzn. žena i muž. Dále se jako znásilnění zavedla možnost posuzovat i další případy násilného donucení k vykonání „*jiného obdobného pohlavního styku*“. V předchozí úpravě bylo jen donucení k vykonání soulože. Hlavní důvodem byla snaha, aby bylo odstraněno zvýhodnění pachatelů, kteří se dopustili znásilnění na osobách mužského pohlaví a pachatelů sexuálních útoků, které měly jiný charakter, než soulož. Podle předchozí úpravy se tedy situace, kdy pachatel donutil oběť k pohlavnímu styku pohrůžkou násilí (nikoli bezprostředního) či pohrůžkou jiné těžké újmy, posuzovaly pouze jako trestný čin vydírání, stejně jako v případech, kdy pachatel donutil oběť k jinému pohlavnímu styku než k souloži či srovnatelnému styku.⁹¹ Z výše zmíněného můžeme dojít k závěru, že po novelizaci trestního zákoníku je trestný čin

⁸⁹ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře. Wolters Kluwer ČR.

⁹⁰ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 7. akt. a dop. vydání. Praha: Leges, 2019.

⁹¹ Tamtéž.

znásilnění upraven šířeji, což považuji za opodstatněný krok, protože pokládám sexuální kriminalitu za velmi vážnou a její přísnější postih a kvalitnější úprava je namístě.

Sexuální násilí, a zvláště znásilnění patří k nejvíce traumatizujícím zážitkům, které mohou člověka potkat. Vynucený a nedobrovolný sex bez intimity je spolehlivým prostředkem, jak na dlouhou dobu psychicky poškodit druhého člověka. Intenzita sexuálního násilí nekopíruje hloubku viktimizace oběti. Klíčové je, nakolik byla prolomena intimní sféra a vnitřní svět oběti⁹². Již v předchozích kapitolách jsem došel k závěru, že je veliký problém u zacházení s oběťmi mravnostních trestných činů, kde často dochází k necitlivému zacházení s fakty a obětí samotnou, což má za důsledek, že mnohé mravnostní delikty nebývají vůbec oznamovány, oběti bývají často nepochopeny a není jim poskytována dostatečná podpora. Svůj nesporný vliv na tom mají **mýty a stereotypy**, kterými je trestný čin znásilnění obklopen.

Mýty a stereotypy kolují mezi laickou, ale i odbornou veřejností. U některých mýtů najdeme značnou rozporuplnost, která slouží k zamaskování skutečnosti, že znásilnění je vesměs blízké normálnímu sexuálnímu chování. Podle Havelkové jsou tyto mýty právně irelevantní, nicméně se prakticky projevují v přístupu orgánů činných v trestním řízení, a najdeme je i v rozhodnutích soudů. Znásilnění nelze pojmut pouze jako úchylku nebo nahodilost. V širším kontextu je třeba na znásilnění nahlížet z pohledu mocenských rozdílů mezi muži a ženami ve společnosti.⁹³

Spolek Bílý kruh bezpečí řadí mezi typické mýty tyto⁹⁴: **Mýtus první: Ona si za to může sama.** Řada lidí si stále myslí o obětech znásilnění, že když měla krátkou sukni, výstřih a úsměv na rtech, tak ho prostě musela nějak vyprovokovat! Psycholožka Venglářová dodává to, že si za to oběť může sama, patří mezi nejhorší mýty, a že opravdu nezáleží, co má žena například na sobě. Naopak často žena, která flirtuje, je energická a vyzývavě oblečená, může působit tím, že se bude bránit a pachatel si na ni netroufne. Často jde o situace, kdy je žena prostě na špatném místě ve špatnou dobu, v rizikové lokalitě či daleko od lidí. Setkáme se i se situacemi, kdy ke znásilnění dojde i v bezpečném prostředí např. na chodbách domu apod. **Mýtus druhý: Kamarád to**

⁹² KOVÁŘ, P., a kol. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, c2008, Jessenius, s. 58.

⁹³ CIPROVÁ, Kristýna. *Pod hladinou: fakta a mýty o znásilnění: sborník textů*. Praha: Gender Studies, 2010, s. 7.

⁹⁴ MÝTY O ZNÁSILNĚNÍ. In: *Bílý kruh bezpečí* [online]. [cit. 2019-09-25]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/prevence/myty-o-znasilneni/>

neudělá. To, že se sexuálního násilí dopouští osoba, kterou oběť před činem nezná, patří k dalším velmi častým mýtům. Statistiky uvádějí, že více než polovina znásilnění se děje blízkým člověkem či známou osobou. V případě kamarádů či kolegů často hraje svojí roli alkohol, který snižuje rozlišovací schopnosti (typicky: „když žena řekne ne, myslí ano“). Často zde hraje roli i očekávání, kdy ten druhý očekává něco jiného, např. po romantické večeři. **Mýtus třetí: Na Amazonku si netroufne.** K dalším častým omylům patří, že obětí znásilnění je pouze žena slabá, drobná, křehká či submisivní. Nicméně spíše záleží na rozhodnutí pachatele realizovat čin v daný okamžik než na osobnosti oběti. Naopak se můžeme setkat se situací, kdy u pachatele vznikne potřeba až extrémně dominantní, sebejistou ženu pokořit. **Mýtus čtvrtý: Padesátnic se to netýká.** Že si pachatel vyhledává vždy jen mladé atraktivní ženy, patří mezi další oblíbené mýty. Ze statistik sice vyplývá, že oběťmi sexuálního násilí jsou nejčastěji mladé ženy, ve věku od 18 do 35 let, nicméně to je způsobeno spíše tím, že jsou v produktivním věku, často pobývají mimo domov a chodí se bavit. Roli zde hraje spíše to, jakou má pachatel příležitost v době, kdy se v něm probudí silné sexuální puzení a podle toho si vybírá.

Mezi další mýty patří například **Mýtus: Znásilnění je zločin z vášně.** Často převládá představa, že znásilnění je pouze „drsnější“ pohlavní styk, to však absolutně neodpovídá jednotlivým motivacím pachatelů ani pocitům obětí. Znásilnění je obětí vnímáno, jako život ohrožující násilí. Strach ze smrti bývá nejčastějším emocionálním stavem během znásilnění (pocituje jej až 90 % obětí). Ani ze strany pachatele se nejedná o sex či o vášně, motivací je často touha kontrolovat druhou osobu, zloba a obecně uplatnění moci⁹⁵. **Mýtus: Většina nahlášených znásilnění je vymyšlená.** Ve skutečnosti pouze malá část znásilnění, která se opravdu stanou, jsou nahlášena. Falešná obvinění pokrývají 6-10 % případů nahlášených znásilnění. Falešná obvinění jsou výjimkou, nikoliv pravidlem. K dalším patří **Mýtus: Násilníci jsou vždy muži.** Případy, kdy dojde ke znásilnění ženou jsou vzácné, nikoliv však vyloučené. Mají stejné motivy jako muži a často si ke znásilnění vyberou dítě či ženu. Při výběru fyzicky silnější obětí, využívají často zbraně či početní převahy⁹⁶.

⁹⁵ Desatero mýtů o znásilnění. In: *Jujutsu.cz* [online]. 2010 [cit. 2019-09-26]. Dostupné z: <http://www.jujutsu.cz/clanek/desatero-mytu-o-znasilneni-28>

⁹⁶ CIPROVÁ, Kristýna. *Pod hladinou: fakta a mýty o znásilnění: sborník textů*. Praha: Gender Studies, 2010, s. 9.

Problematika znásilnění se potýká i s problémem udělení souhlasu, kde řada mužů tvrdí, že slyší *Ano*, zatímco žena říká *Ne*. Ženy bývají často viněny z toho, že úmyslně zaměňují *ne* za *ano*. Toto tvrzení silně rezonovalo ještě v šedesátých letech 20. století. V tomto duchu se vyjádřil např. viceprezident Americké lékařské asociace Horatio R. Stoner, ve své stati *Zákon znásilnění* (1868), kde uvedl, že ženy „*koketují a flirtují*“, činí „*odmítavá gesta*“, *ale jen proto, aby „tím zvýšily hodnotu svého svolení, než je nakonec udělí*“. Podobný názor nalezneme i ve značně čtené publikaci *Sexuální chování a zákon* (1965), kde autor tvrdil, že *u ženy je „obvyklé“ říkat „ne, ne, ne“, zatímco míní „ano, ano, ano*“. Tento mýtus je živěn i přesvědčením, že ženy „*to*“ obecně chtějí a čím „*vášnivější*“ muž, tím lépe.⁹⁷

Projekt *Stop znásilnění* uvádí i případy znásilnění, o který se tolik nemluví, nicméně jsou stejně tak závažná jako ostatní. Jedná se o **znásilnění v partnerství**, ve kterém se muži často domnívají, že na sex mají nárok a obecně se považuje sexuální soužití za automatické a povinné. Aby se jednalo o sexuální násilí v partnerství, tak je rozhodující to, že oběť má či měla s násilníkem vztah a pravděpodobně spolu provozují sexuální život. V partnerství často neexistuje jasná hranice mezi tím, co je nevyžádaný pohlavní styk a co znásilnění. Nevyžádaný pohlavní styk mohou některé osoby považovat za ponižující, jiné ne. Podstatné je, co jako znásilnění pociťuje konkrétní osoba. Sexuální interakce proti vůli partnera či partnerky způsobují nepříjemné pocity, traumata či psychické problémy. Svobodně nakládat s vlastním tělem a se svojí sexualitou je základní lidské právo a ani partner, ani manžel, to nesmí porušovat. Dalším případem znásilnění, o kterém se tolik nemluví, jsou znásilnění muži. I když se znásilnění týká ve většině případů žen, tak může být znásilněn i muž. Až 10 % znásilněných osob tvoří muži. Toto číslo se zdaleka netýká jen znásilňování ve věznici, ačkoliv se vztahu k mužům o jiných formách znásilnění nehovoří. Naprostá tabuizace tohoto tématu má za důsledek, že jen málo mužů o svém znásilnění promluví. Znásilnění na mužích bývají často brutálnějšího charakteru, protože muže znásilňují často muži, a pokud muže znásilní žena, tak často použije zbraň či početní přesilu. Muži prožívají stejné pocity jako znásilněné ženy, a kromě obrovského ponížení ještě dochází ke zpochybnění jejich mužské a sexuální identity.⁹⁸

⁹⁷ BOURKE, Joanna. *Znásilnění: dějiny od roku 1860 do současnosti*. Praha: Mladá fronta, 2010, s. 73.

⁹⁸ Znásilnění, o kterých se nemluví. In: *Stopznasilneni.ecn.cz* [online]. 2009 [cit. 2019-09-26]. Dostupné z: <http://stopznasilneni.ecn.cz/cz/znasilneni/znasilneni-o-kterych-se-nemluvi>

Ve společnosti se můžeme stále setkat s tzv. *kognitivními stereotypy*, které jsou v rozporu s empirickými fakty. Mezi ty nejčastější Čírtková řadí (tabulka níže):⁹⁹

Kognitivní stereotypy:	Empirická fakta:
Znásilnění probíhá formou přepadení.	Většina znásilnění se odehrává v sociální blízkosti. Oběť v 70 - 80 % případů zná pachatele. V 50 % případů je pachatelem manžel nebo partner oběti!
Znásilňovači jsou psychicky vyšinutí a nápadní.	Znásilňovači nemusí být vůbec sociálně nápadní ani duševně choří. Často mohou mít rodinu, být přátelští a oblíbení.
Většina obětí se v průběhu znásilnění masivně brání.	Většina obětí se obvykle pokouší o verbální obranu. Strach o život je blokuje.
Znásilnění způsobuje hlavně těžkou újmu na tělesném zdraví.	Většina znásilnění končí spíše lehčími až středními tělesnými zraněními. Závažnější jsou ovšem poškození psychická.
Oběti vnímají znásilnění jako agresivní, vynucený sexuální styk.	Oběti vnímají znásilnění jako existenciální ohrožení života. Až 90% obětí se bojí, že zemře.

Ve vztahu k jednotlivým mýtům a stereotypům je vhodné zmínit i vliv literatury a kinematografie, který zmiňuji již v první kapitole, a který má nesporný vliv na mravnostní kriminalitu obecně. Ve filmech se mnohdy objevují ženy prahnoucí po sexuálním násilí. Stejně tak jsou známé knižní romány např. z řady *Harlequin*, které líčí příběhy žen, které dychtí po tom, aby se jich hrdina zmocnil. Filmy také propagují myšlenky, že ženy k sexu svolí vždy, protože po něm touží. Typickým příkladem je western *Malý velký muž (1970)*, kde sestra hrdiny prožívá zklamání poté, kdy se jí indiáni nezmocnili podle jejího toužebného očekávání. Snímek *Záclony (1983)* prezentuje znásilnění jen jako další formu předehry mezi mileneckým párem.¹⁰⁰

V reálném životě se setkáme s velkým množstvím podob znásilnění, což v praxi vede k vytváření různých typologií znásilnění. Kategorizaci pachatelů znásilnění nalezneme i v kapitole druhé. Jako jedno z dalších členění Kuchta, Válková a kol. zmiňují členění znásilnění od *Deminga a Eppyho* na tzv. **socializované** a **nesocializované**. U socializovaného znásilnění je pachatel oběti zpravidla znám např. po předchozí vstřícné nebo i svádivé konverzaci a vlastní čin je realizován s menší mírou agrese. Někdy i sama oběť svým chováním přispívá či provokuje ke spáchání

⁹⁹ Pomoc oběti trestného činu znásilnění. *Diagnóza v ošetrovatelství: odborný časopis pro nelékařské zdravotnické pracovníky*. 2010, VI(4), 32. ISSN 1801-1349

¹⁰⁰ BOURKE, Joanna. *Znásilnění: dějiny od roku 1860 do současnosti*. Praha: Mladá fronta, 2010, s. 75.

trestného činu. Nesocializované znásilnění obvykle páchá oběti neznámý pachatel, který zpravidla užívá vyšší míru agrese k ovládnutí oběti.¹⁰¹

U nesocializovaného znásilnění může sexuální agresor přistupovat k oběti trojím způsobem¹⁰²:

- **Podvodným přístupem:** před útokem dojde k verbálnímu kontaktu s obětí, pachatel poskytuje oběti nějaký typ pomoci nebo je o něco žádá či nějak úkoluje.
- **Bleskovým přístupem:** zde je charakteristický bezprostřední fyzický útok bez předchozí verbální komunikace, směřující k získání kontroly nad obětí.
- **Překvapivým přístupem:** pachatel útočí v okamžiku, kdy je oběť bezbranná, např. když spí. Na rozdíl od bleskového útoku, nedochází v tomto případě, ke zranění oběti.

Za podstatné považují, že i když je oběť svolná k souloži jen proto, že nevidí jiné východisko, neví, jak se dále účinně bránit, tak to nelze považovat za souhlas s jednáním útočnicka. Podobně k tomu nemůžeme přistupovat ani v případech, kdy oběť poskytne útočnickovi prezervativ s cílem chránit se před vedlejšími následky znásilnění.¹⁰³

K objektivnímu nahlížení na celou problematiku je potřeba zmínit i to, že v praxi často dochází k **simulaci znásilnění**, kdy žena ze msty nebo zistných důvodů ohlásí znásilnění v situacích, kdy k souloži vůbec nedošlo nebo k souloži došlo zcela dobrovolně. Při simulaci znásilnění může docházet i k sebepoškozování. Jedná se o povrchní škrábcovitě oděrky způsobené nehty či špendlíky, jsou vynechávána ňadra a chybí na místech, na která si oběť rukou nedosáhne.¹⁰⁴

V této kapitole jsem se věnoval trestnému činu znásilnění. Došlo k jeho popisu jak z pohledu hmotněprávního, kriminologického, tak i z hlediska různých mýtu a stereotypů, které tento trestný čin obklopují. Na základě výše zmíněných informací mohu jednoznačně říci, že se jedná o trestný čin, který je ve vztahu k obětem velmi

¹⁰¹ VÁLKOVÁ, H., KUČHTA, J., HULMÁKOVÁ, J. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3.vyd. Praha: C.H.Beck, 2019, s. 428.

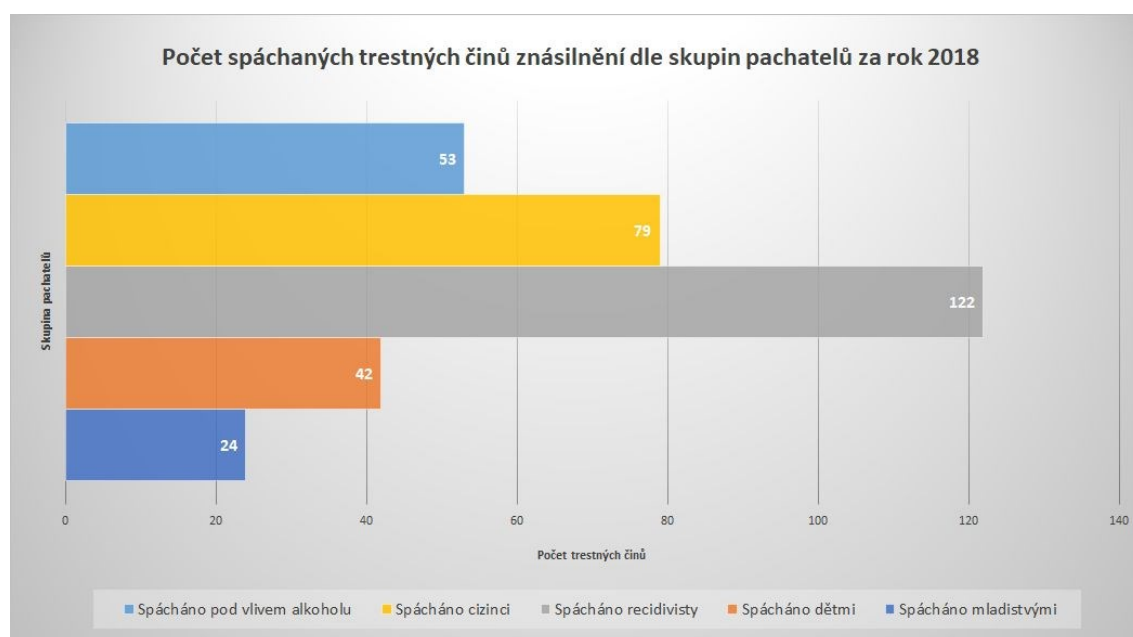
¹⁰² Tamtéž, s. 428-429.

¹⁰³ KOVÁŘ, P., a kol. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, c2008, Jessenius, s. 30.

¹⁰⁴ KVAPILOVÁ, H., DOGOŠI M., *Soudní lékařství pro právníky a policisty*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 47.

traumatizující a ze strany pachatelů velmi brutální. Problematika znásilnění se v průběhu let vyvíjela a posouvala dopředu, příkladem je novelizace trestního zákoníku, kde dochází k širší úpravě a ke zpřísnění postihů, což lze považovat za krok dobrým směrem. Zmínil jsem i některé mýty a stereotypy, se kterými se znásilnění potýká, a které značně ovlivňují nejen laickou společnost. To vše vede k situacím, kdy oběti trestný čin raději nenahlásí z obav, jak k nim bude přistupováno během vyšetřování, což má za následek, již zmíněnou, značnou latenci. Velmi kvalitní práci odvádí různé projekty, spolky, sdružení a společnosti, které pomáhají převážně jednotlivým obětem, dále v oblasti prevence a celkové osvěty, uvedu např. Bílý kruh bezpečí, projekt Stop znásilnění apod. a těm patří velký dík.

Podle policejních statistických přehledů kriminality bylo v roce 2018 registrováno 651 případů trestného činu znásilnění. Celkově bylo objasněno 479 případů, což je 73,6 % úspěšnost.¹⁰⁵

106

3.1.2. Sexuální nátlak

Sexuální nátlak patří mezi nové trestné činy, které do českého trestního práva přineslo přijetí nového trestního zákoníku a jeho smyslem je postihovat i některé další formy sexuálních útoků ohrožujících lidskou důstojnost.¹⁰⁷

¹⁰⁵ Statistické přehledy kriminality za rok 2018. In: *Policie.cz* [online]. 2018 [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2018.aspx>

¹⁰⁶ Tamtéž.

¹⁰⁷ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 7. akt. a dop. vydání. Praha: Leges, 2019.

Ustanovení obsahuje tři základní skutkové podstaty: v odst. 1 alinea 1, následně odst. 1 alinea 2 a v odst. 2. U všech třech skutkových podstat jednání pachatele směřuje k tomu, aby se oběť pohlavně sebeukájela, obnažovala nebo prováděla jiné srovnatelné chování. U odst. 2 k tomu přistupuje ještě pohlavní styk. Zatímco v případě odst. 1 alinea 1 je k takovému jednání oběť pachatelem donucena násilím, pohrůzkou násilí nebo jiné těžké újmy, tak u alinea 2 pachatel dosáhne takového jednání tím, že zneužije její bezbrannosti. U odst. 2 pachatel oběť k uvedenému jednání zneužije její závislosti, nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti či vlivu.¹⁰⁸

Podle tohoto nového ustanovení jsou vynucené nekoitální praktiky, jako pohlavní sebeukájení, obnažování nebo jiné srovnatelné chování nově považovány za trestný čin.¹⁰⁹

Objektem sexuálního nátlaku je **právo člověka se svobodně rozhodovat o pohlavním životě, jakož i ochrana lidské důstojnosti**, před některými formami ponižování.¹¹⁰

Předmětem útoku může být kdokoliv, muž i žena. Pokud je obětí dítě mladší osmnácti, resp. patnácti let, podobně jako u trestného činu znásilnění, se použije vyšší trestní sazby. Prostředky donucení jsou totožné jako u trestného činu znásilnění s rozdílem v tom, že pachatelovo jednání nesměřuje k pohlavnímu styku, ale aby donutil oběť provádět jinou sexuální aktivitu.¹¹¹

Pohlavní sebeukájení můžeme definovat jako „*každé jednání oběti směřující k vyvolání sexuálního vzrušení bez fyzického kontaktu s pachatelem*“. Nejčastěji se jedná o dráždění pohlavních orgánů či jiných erotogenních zón, např. ňader, stehén či análního otvoru a jeho okolí apod., pomocí rukou, speciálních erotických pomůcek, ale i běžných předmětů.¹¹²

Obnažováním rozumíme odhalování intimních partií těla, které bývají obvykle zakryty. Pachatel se takto snaží dosáhnout svého uspokojení pozorováním oběti. Proto při obnažování prováděném za jiným účelem nedochází k naplnění skutkové podstaty,

¹⁰⁸ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře. Wolters Kluwer ČR.

¹⁰⁹ KOVÁŘ, P., a kol. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, c2008, Jessenius, s. 43.

¹¹⁰ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 7. akt. a dop. vydání. Praha: Leges, 2019.

¹¹¹ Tamtéž.

¹¹² DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře. Wolters Kluwer ČR.

jedná se např. o lékařský zákrok lege artis či osobní prohlídku prováděnou v souladu se zákonnými předpisy.¹¹³

Hovoříme-li o **jiném srovnatelném chování**, tak se jedná o „*takové chování, které může být pro oběť podobně ponižující jako pohlavní sebeukájení či obnažování*“. Ke spáchání trestného činu sexuálního nátlaku tak může dojít např. když pachatel nutí oběť k určitým sexuálně laděným pohybům, k hlasovým či mluveným projevům, které směřují k sexuálnímu vzrušení pachatele apod.¹¹⁴

U základní skutkové podstaty v odst. 2 jsou formy sexuálního kontaktu vymezeny velmi široce, zahrnují jak pohlavní styk, tak pohlavní sebeukájení, obnažování a jiné srovnatelné chování, a to tím, že pachatel zneužije závislosti oběti, svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu. Rozdíl oproti skutkové podstatě v odst. 1 nebo trestnému činu znásilnění podle § 185 tkví v tom, že pachatel nepoužívá násilí či pohrůžku násilí, ale zneužívá závislosti oběti či svého postavení. **Závislost** oběti můžeme definovat jako „*stav, kdy jde o oběť v určitém směru odkázanou na pachatele, a tím je omezena svoboda jejího rozhodování*“. Jedná se např. o vztah student – učitel, zaměstnanec – zaměstnavatel, služebně podřízený – nadřízený. K dosažení svých cílů pachatel využívá právě nedostatek svobody v rozhodování. O **využití postavení pachatele a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu** se bude jednat v těch případech, kdy pachatel dosahuje svého sexuálně motivovaného cíle prostřednictvím své funkce, pracovnímu postavení či postavení ve společnosti a v dané situaci spoléhá, že se mu oběť nevzepře a podvolí se dané sexuální aktivitě.¹¹⁵

Z hlediska **subjektivní stránky** jde o **úmyslný trestný čin**.¹¹⁶

Důležité je zmínit i vzájemný vztah trestného činu sexuálního nátlaku a trestného činu znásilnění. Sexuální nátlak je subsidiární ve vztahu k trestnému činu znásilnění, a proto je vyloučen jejich jednočinný souběh. Např. když pachatel svoji sexuální agresi v rámci jednoho skutku stupňuje tak, že oběť je nejdříve nucena k obnažování nebo sebeukájení a až poté by pachatel přešel k pohlavnímu styku (popř. souloži), tak se to posoudí pouze jako trestný čin znásilnění.¹¹⁷

¹¹³ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře. Wolters Kluwer ČR.

¹¹⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 7. akt. a dop. vydání. Praha: Leges, 2019.

¹¹⁵ Tamtéž.

¹¹⁶ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře. Wolters Kluwer ČR.

¹¹⁷ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 7. akt. a dop. vydání. Praha: Leges, 2019.

Při širším pojetí sexuální kriminality můžeme též zahrnout do zmíněné problematiky i **sexuální obtěžování**, které je spojeno zejména s ochranou žen na pracovišti před nežádoucími projevy sexuálního zaměření. Česká veřejnost považuje za projevy sexuálního obtěžování především vymáhání sexuálního styku pod hrozbou propuštění z práce, hrozbou finančního postihu, nabídky k sexuálnímu styku či vytrvalé vynucování soukromé schůzky, poplácávání či vyzývavé poznámky o různých částech těla apod. 4 % mužů a 13 % žen již někdy čelilo sexuálnímu obtěžování. Intenzivnější formy sexuálního obtěžování lze postihnout podle ustanovení trestního zákona.¹¹⁸

Podle policejních statistických přehledů kriminality bylo v roce 2018 registrováno 63 případů trestného činu sexuálního nátlaku. Celkově bylo objasněno 62 případů, což je 98,4 % úspěšnost.¹¹⁹

3.1.3. Pohlavní zneužití

V této kapitole se budu věnovat trestnému činu pohlavního zneužití podle § 187 TZ, který řadím mezi nejzávažnější sexuální trestné činy z důvodu, že se týká dětí mladších patnácti let, které nejsou natolik vyspělé, aby se mohly účinně bránit. Oběti tohoto jednání mají pak často nenávratně poškozený život již od útlého dětství.

Definice pohlavního zneužívání je mnoho, mne zaujala např. definice zdravotní komise Rady Evropy z roku 1992, která za pohlavní zneužívání považuje „*nepatřičné vystavení dítěte pohlavnímu kontaktu, činnosti či chování, jako je jakékoliv dotýkání, styk, nebo vykořisťování, a to kýmkoliv, komu bylo dítě svěřeno do péče, anebo kýmkoliv, kdo dítě zneužívá*“¹²⁰. Čírtková definuje sexuální zneužívání dítěte jako „*veškerou interakci mezi dítětem a dospělým, při níž je dítě poníženo (degradováno) na objekt uspokojení sexuálních nebo sexualizovaných potřeb dospělého*“.¹²¹

Objektem trestného činu pohlavního zneužívání je mravní a tělesný vývoj dětí mladších patnácti let a v širším pojetí je chráněna i lidská důstojnost. **Předmětem útoku** je osoba mladší patnácti let, chlapec i dívka. Chráněni jsou nehledě na stav své

¹¹⁸ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3. přeprac. Vyd. Praha: ASPI - Wolters Kluwer, 2008, s. 318.

¹¹⁹ Statistické přehledy kriminality za rok 2018. In: *Policie.cz* [online]. 2018 [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2018.aspx>

¹²⁰ WEISS, P., a kol. *Sexuální zneužívání - pachatelé a oběti*. Praha: Grada, 2000. Psyché (Grada), s. 21.

¹²¹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 165.

fyzické vyspělosti a na úroveň svého dospívání a bez ohledu na to, zda jsou pohlavně nedotčeni či již měli v minulosti pohlavní styk nebo jiné sexuální zkušenosti.¹²²

Objektivní stránka může být naplněna dvěma způsoby. Prvním je klasická soulož a druhým je pohlavní zneužití provedené jiným způsobem. Pod tímto pojmem si můžeme představit všechny formy pohlavního styku, jak ty, které lze považovat za srovnatelné se souloží, tak i jiné, méně závažné formy (např. orální či anální sex, ohmatávání pohlavních orgánů či ňader apod.). U pachatele nevyklučuje trestní odpovědnost ani souhlas dítěte, a ani když má dítě samo iniciativu k pohlavnímu styku apod. V praxi se můžeme setkat i s případy méně intenzivních zásahů do sexuální integrity dítěte (např. dotyky přes oděv či ojedinělé letmé dotyky atp.), kdy je nutné zvážit zásadu subsidiarity trestní represe a princip ultima ratio v souladu s § 12 odst. 2. Nutné je citlivě řešit i některé individuální okolnosti případu, např. když je pohlavní styk motivován vzájemným citovým vztahem mladistvého pachatele a dítěte, které je ve věku blízkém patnácti let.¹²³

Pachatel bude **přísněji potrestán**, pokud se dopustí pohlavního zneužití na dítěti mladším patnácti let, které je svěřené jeho doзору, zneužívá jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu. **Závislost** je „stav, v němž se poškozená osoba nemůže svobodně rozhodovat, protože je v určitém směru odkázána na pachatele a v důsledku toho se jeho záměrům podřizuje, ač by tak jinak neučinila“. Pachatel tedy využívá nedostatku úplné svobody rozhodování oběti k realizaci svých sexuálně motivovaných záměrů (např. vedoucí pěveckého souboru poskytuje určité výhody za svolení k souloží). **Dozorem** rozumíme právo a povinnosti pečovat o osobu, např. opatrovník a osoba zbavená způsobilosti k právním úkonům, vychovatel a chovanec výchovného ústavu pro mládež.¹²⁴

Pachatelem trestného činu pohlavního zneužití může být kdokoliv, i osoby stejného pohlaví. V situacích, kdy je tento trestný čin spáchán formou soulože, pachatelem může být jen osoba opačného pohlaví. Jedná se o **úmyslný** trestný čin. Úmysl pachatele, byť nepřímý, by se měl vztahovat i k tomu, že útok je veden vůči osobě mladší než patnáct let. Jedná-li pachatel ve skutkovém omylu např. tím, že se omylem domníval, že zneužitá osoba, soudě podle její vyspělosti je starší patnácti let, je

¹²² JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné. 7. akt. a dop. vydání. Praha: Leges, 2019.

¹²³ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře. Wolters Kluwer ČR.

¹²⁴ ŠÁMAL, P., a kol. *Trestní právo hmotné. 7., přeprac. vyd.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 618-619.

v důsledku toho beztrestný. Naopak domníval-li se pachatel, že zneužitá osoba je mladší patnácti let, avšak tomu tak ve skutečnosti nebylo, posuzoval by se čin podle pravidel o pokusu.¹²⁵

Pohlavní zneužití bývá páčáno srovnatelně osobami, které jsou oběti blízké i osobami oběti neznámými. Pokud jde o způsob provedení, tak převažují nekoitální aktivity, vzájemné obnažování, osahávání či masturbace. Podle výzkumu *H. J. Schneidera* se koitus vyskytoval pouze ve 3 % případu, z celkového počtu 609. Orální sex byl zjištěn v 1 % případů a anální sex zjištěn nebyl. U většiny pohlavních zneužívání můžeme pozorovat typický průběh: odehrává se v kontextu hry, pachatel zpravidla volí postupné přibližování k dítěti, působí svádívě a hraje si s ním, poskytuje mu drobné dárky a v průběhu hry dochází k postupnému rozvoji sexuálních aktivit. Ze strany pachatele se často vytváří stav zamilovanosti, který připomíná vztah mezi dospělými. Zmíněné jednání je typické zpravidla pro sexuálního devianta – pedofila. Naopak u sexuálního sadismu se setkáme s vysokou mírou násilí na dítěti, dochází k únosu dítěte apod.¹²⁶

V řadě případů je pro trestný čin pohlavního zneužití typické, že se jedná o příležitostné jednání nebo o jednání v tzv. zvědavosti (jedná se o případy, kdy pachatelem je osoba blízká věku patnácti let a již je trestně odpovědná). U řady případů se mezi obětí a pachatelem vyvine citový vztah (první láska, vztah mezi otcem a dítětem apod.) což vede k tomu, že mnoho těchto kriminálních jednání zůstává utajena.¹²⁷

U pohlavního zneužití můžeme pachatele dělit podle mnoha kritérií. Jeden z příkladů může být dělení na pachatele **situační** a **ze záliby**. V případě situačních pachatelů se jedná o osoby, které nepreferují sexuální styk s dětmi, ale z různých důvodů jej občas zvolí. Podstatnou roli při tom sehrává dostupnost dětského sexuálního objektu. Zčásti se jedná o mentálně retardované či senilní osoby, psychotiky apod. Pachatelé ze záliby jsou osoby, které mají trvalou sexuální preferenci v dětech. Děti jsou součástí jejich sexuálních fantazií a erotické představivosti. Tito pachatelé mají vysokou schopnost vcítění vůči obětem. Velmi dobře vědí, jak k obětem hovořit, jak jim naslouchat, a to umí dobře využít k manipulaci oběti. Ačkoli je tato skupina pachatelů

¹²⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné. 7. akt. a dop. vydání. Praha: Leges, 2019.

¹²⁶ VÁLKOVÁ, H., KUČTA, J., HULMÁKOVÁ, J. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3.vyd. Praha: C.H.Beck, 2019, s. 433-434.

¹²⁷ CHMELÍK, Jan a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Nakladatelství Portál, 2003, s. 84-85.

početně menší než prvá, tak její potenciál zahrnuje velký počet obětí.¹²⁸ Další kategorizace pachatelů, nejen k pohlavnímu zneužívání, nalezneme v kapitole druhé.

Stejně jako u trestného činu znásilnění se setkáme i u tohoto trestného činu s různými mýty. *Portál Šance Dětem* řadí mezi nejznámější tyto mýty¹²⁹:

1. **Dítě zneužívá někdo cizí, nejčastěji pedofil.** Data hovoří o tom, že zneužívatelem může být kdokoliv. Naopak největší riziko hrozí dítěti ve vlastní rodině od osoby, kterou důvěrně zná. Pouze jen asi desetina agresorů souzených za zneužití dítěte trpí pedofilní sexuální poruchou.
2. **Osoba, která zneužívá dítě, bývá mentálně zaostalá, blázen či alkoholik.** Reálně je většina pachatelů za své chování plně odpovědná. Pachatelů, kteří trpí nějakou psychózou či mentálním defektem, je málo.
3. **Sexuální zneužívání se týká především dospívajících dívek.** Nejvíce ohrožené skupiny sexuálního zneužívání jsou děti ve věku 3-6 let a ve věku 12-15 let. Až čtvrtina případů se týká chlapců, kteří jsou nejčastěji zneužití cizím mužem. Nejčastějším pachatelem u dívek jsou její příbuzní (otec, strýc, dědeček apod.)
4. **Sexuální zneužívání se týká hlavně dětí z nižších socioekonomických vrstev.** K sexuálnímu zneužívání naopak často dochází v rodinách, u kterých by to nikoho nenapadlo. Navenek působí jako zcela fungující rodiny, které mají slušnou životní úroveň, ale za zavřenými dveřmi se však může odehrávat nejen sexuální zneužívání.
5. **Zneužívané dítě se nikomu nesvěří, protože se mu zneužívání líbí.** Obecně není vyloučeno, že některé sexuální praktiky mohou být dítětem vnímány jako příjemné, nicméně je prokázáno, že sexuálně zneužívané dítě prožívá mnoho protichůdných pocitů, stresujících a matoucích a často je vystavováno psychickému nátlaku.

Oběťmi pohlavního zneužívání bývají zejména děti ženského pohlaví, ve věku 10-12 let (v prepubertě). Mnohdy se jedná o děti duševně zaostalé či fyzicky handicapované, ale i děti velmi vyspělé a zvědavé, s širokou fantazií a sklonem k dobrodružství. Vyšší viktimitnost najdeme u dětí, které bývají příliš chráněné před

¹²⁸ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3. přeprac. Vyd. Praha: ASPI - Wolters Kluwer, 2008, s. 320.

¹²⁹ Mýty a fakta o sexuálním zneužívání dětí. In: *Sancedetem.cz* [online]. 2012 [cit. 2019-10-04]. Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/srv/www/content/pub/cs/clanky/myty-a-fakta-o-sexualnim-zneuzivani-deti-63.html>

vnějším světem a u dětí s dysfunkčních rodin. Pohlavní zneužívání dětí je poměrně častý jev, který je ale málo oznamovaný a obtížně kontrolovatelný, a který není vázán na žádnou sociální skupinu obyvatel. Předpokládá se, že pouze malá část spáchaných trestných činu je ve finále odhalena.¹³⁰

Osoba, která byla v dětství sexuálně zneužívána jinou osobou, si vzniklé následky traumatu nese do dalšího života. Platí, že následky sexuálního zneužívání jsou tím větší, čím mladší bylo dítě při zahájení zneužívání, čím déle zneužívání trvalo a čím těsnější je vazba mezi dítětem a zneuživatелеm. Následky sexuálního zneužívání mohou být: disharmonický vývoj osobnosti, depresivní ladění, sebepoškozování, sebevražda, poruchy chování, rizikové chování, narušení morálních hodnot, ztráta emočních vodítek pro správné posouzení situací a správné chování apod.¹³¹

U zneužitého dítěte se může projevit i řada různých psychických problémů, které můžeme rozdělit do čtyř dimenzí: **První dimenze** se označuje jako traumatická, zraňující sexualizace, a která se vztahuje k nápadnostem na úrovni sexuálního chování. Zneužívané dítě bývá blokováno v osvojení si sexuální normy. **Druhá dimenze** představuje emocionální důsledky zneužívání. Zneužívané dítě vnitřně prožívá pocity zrady a vnímá, že jej dospělý místo ochraňování použil pro své uspokojení. **Třetí dimenze** se koncentruje kolem prožitku hluboké bezmocnosti, neschopnosti cokoliv podniknout a postavit se pachateli na odpor. **Čtvrtá dimenze** bývá označována jako problém stigmatizace a je spjatá se sníženým sebevědomím a sebeakceptováním.¹³² Příkladem psychických problémů může být: strach, úzkost, deprese, afektivní chování či nutkavé dodržování hygieny. U dětí v předškolním věku to mohou být poruchy spánku, poruchy příjmu potravy, agresivní chování, nápadná masturbace či sexuální hry neodpovídající jeho věku. U školního dítěte to může vyvolat problémy s učením, neschopnost učit se, antisociální chování, problémy ve vztahu k okolí či ostatním dětem. U starších dětí může být projevem neovladatelné sexualizované chování, promiskuita, prostituce, útěky z domova, delikvence, abusus alkoholu, drog apod.¹³³

¹³⁰ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3. přeprac. Vyd. Praha: ASPI - Wolters Kluwer, 2008, s. 317.

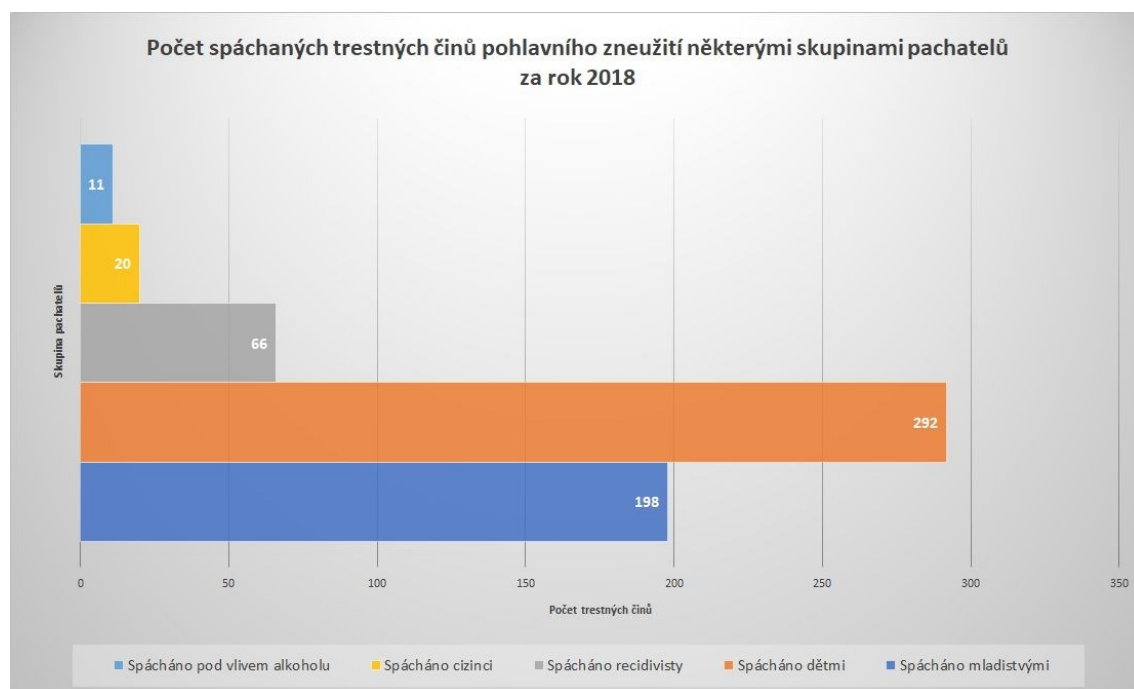
¹³¹ Mýty a fakta o sexuálním zneužívání dětí. In: *Sancedetem.cz* [online]. 2012 [cit. 2019-10-04]. Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/srv/www/content/pub/cs/clanky/myty-a-fakta-o-sexualnim-zneuzivani-deti-63.html>

¹³² ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 173.

¹³³ WEISS, P., a kol. *Sexuální zneužívání - pachatelé a oběti*. Praha: Grada, 2000. Psyché (Grada), s. 76.

Závěrem bych dodal, že tento trestný čin, stejně jako další trestné činy, kde figurují děti, považuji za nejvíce ohavný a měla by se jim věnovat největší pozornost. Stávající právní úpravu sice považuji za dostatečnou, nicméně i u tohoto trestného činu se setkáme s vysokou mírou latence, a právě u procesu odhalování stále vidím prostor pro zlepšení. Za velmi důležitou, u tohoto trestného činu, považuji prevenci. S prevencí by se mělo začít už v samotné rodině, kde by rodiče měli s dětmi postupně, úměrně jejich věku, komunikovat o sexualitě a děti i náležitě poučit co je a není normální. Příkladem může být to, že by dítě mělo dát najevo, pokud mu někdo činí nepříjemné věci, vysvětlit mu co je a není normální v oblasti intimních míst apod. Stejně tak by na prevenci měli participovat i jednotlivá školská zařízení, kde by měli být proškoleni jak samotní učitelé, tak výchovní poradci.

Podle policejních statistických přehledů kriminality bylo v roce 2018 registrováno 722 případů trestného činu pohlavního zneužívání. Celkově bylo objasněno 602 případů, což je 83,4 % úspěšnost.¹³⁴

135

¹³⁴ Statistické přehledy kriminality za rok 2018. In: *Policie.cz* [online]. 2018 [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2018.aspx>

¹³⁵ Tamtéž.

3.1.4. Soulož mezi příbuznými

Objektem tohoto trestného činu je zájem na vyloučení soulože mezi nejbližšími příbuznými (incest), což reflektuje zkušenost, že v případě početí existuje u novorozence vyšší riziko genetické poruchy. V naší společnosti je zmíněné jednání v rozporu s morálními tradicemi, nicméně i v Evropě existují země, kde toto jednání není trestným činem (např. Francie, Belgie, Portugalsko). Trestné je pouze vykonání soulože, protože u něj nastává riziko otěhotnění. Jiné formy pohlavního styku mezi příbuznými, ani styk provedený způsobem srovnatelným se souloží, trestný není.¹³⁶

Objektivní stránka spočívá ve vykonání soulože s příbuzným v pokolení přímém nebo se sourozencem. Je nerozhodné, zda sourozenci mají společné oba rodiče nebo pouze jednoho (polorodí sourozenci). Pachatelé jsou oba příbuzní v pokolení přímém či oba souložící sourozenci, jsou-li trestně odpovědní. Vzájemný citový vztah, náklonnost či vzájemný souhlas k jednání, nemá vliv na trestní odpovědnost. Z hlediska **subjektivní stránky** se jedná o **úmyslný trestný čin**. Proto není trestným činem situace, pokud souložící pár neví, že jsou sourozenci.¹³⁷ Sporné je i to, zda sem můžeme zařadit i poměry vzniklé osvojením. Základem objektu je zájem na zdravém potomstvu, tudíž se lze přiklonit k tomu, že poměry vzniklé osvojením sem nepatří. Podobně hovoří i důvodová zpráva k trestnímu zákoníku, která zdůrazňuje nutnost postihovat soulož mezi pokrevními příbuznými, a že se postihuje pouze soulož, nikoli jiný pohlavní styk. Navíc i právní úprava osvojení připouští to, že lze osvojení zrušit.¹³⁸

Z kriminologického hlediska můžeme do sexuální kriminality zařadit i **incest**. Jedná se o nedovolený pohlavní styk mezi blízkými příbuznými, u nichž nemůže být uzavřeno legální manželství. Nejčastěji se setkáme s incestem otcovským, tj. sexuální vztah mezi otcem a dcerou. Sourozenecké incesty jsou méně časté a incesty mezi matkou a synem se vyskytují velmi vzácně. Mnohem častěji dochází k tzv. pseudoincestům, tj. situace, kdy dochází k pohlavnímu zneužívání nevlastním otcem nebo partnerem matky dítěte.¹³⁹ Incest může mít podobu intrafamiálního zneužívání dítěte, a zde se jedná o velmi negativní sexuální zážitky, které vystavují dětskou oběť

¹³⁶ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře. Wolters Kluwer ČR.

¹³⁷ ŠÁMAL, P., a kol. *Trestní právo hmotné. 7., přeprac. vyd.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 620.

¹³⁸ KUČHTA, J., a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo hmotné : zvláštní část*. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckovy právnické učebnice, s. 93.

¹³⁹ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3. přeprac. Vyd. Praha: ASPI - Wolters Kluwer, 2008, s. 317-318.

nové zátěži v již dysfunkční rodině. Reálně se odhaduje, že incestní delikty převyšují až desetinásobně počet deliktů, které byly řádně ohlášeny.¹⁴⁰ Oběti incestu najdeme často u rodin s autoritativním otcem, kde matka absentuje ve výchově, u rodin s konzervativními a rigidními postoji k sexu. V incestních rodinách je častá i situace, že v dětství byly sexuálně zneužívány i samy matky. Samotné matky často v zájmu udržení rodiny mlčí, i když jsou přímo i nepřímo informovány, co se v rodině děje, dceru více či méně vědomě nabízejí manželovi jako náhradu za sebe.¹⁴¹ Závěrem bych chtěl říci, že problematika incestu se nevztahuje pouze na trestný čin soulože mezi příbuznými, ale i na další sexuální trestné činy.

Při studování problematiky trestného činu soulože mezi příbuznými jsem se setkával s názory, že tento trestný čin je v zásadě nadbytečný. Osoby, které zastávají názor, že soulož mezi příbuznými má být trestným činem, argumentují převážně tím, že u případného potomstva hrozí větší riziko degenerativních změn apod. Druhá strana přichází s argumenty, že skutková podstata soulože mezi příbuznými spočívá v dobrovolně vykonané souloži, a že by se nemělo trestat něco, k čemu obě dvě strany přistupují zcela dobrovolně. Dalším argumentem je, že dnes existuje velmi spolehlivá a účinná antikoncepce, která odstraňuje nebezpečí případného početí, a že právě incestní páry dbají na řádnou ochranu. Pokud jde o můj osobní názor, tak obecně soulož mezi příbuznými neschvaluji, nicméně to pokládám spíše za nemorální jednání a případné zrušení této skutkové podstaty by mi nevadilo, případně by se mohlo jednat pouze o přestupek. Zvláště u tohoto trestného činu je míra latence velmi vysoká a počet odhalených činů velmi nízký, viz. níže uvedená data z policejních statistik.

Podle policejních statistických přehledů kriminality bylo v roce 2018 registrováno 5 případů trestného činu soulože mezi příbuznými a všech 5 bylo celkově objasněno.¹⁴²

3.1.5. Pornografické trestné činy

V trestním zákoníku nalezneme několik skutkových podstat vztahující se k pornografii, a to *Šíření pornografie* (§ 191), *Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií* (§ 192), *Zneužití dítěte k výrobě pornografie* (§ 193), *Účast na pornografickém díle* (§ 193a) a *Navazování nedovolených kontaktů s dítětem* (§193b).

¹⁴⁰ WEISS, P., a kol. *Sexuologie*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010, s. 556-557.

¹⁴¹ Tamtéž., s. 479.

¹⁴² Statistické přehledy kriminality za rok 2018. In: *Policie.cz* [online]. 2018 [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2018.aspx>

Znění zmíněných skutkových podstat bylo upraveno v návaznosti na Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte proti prodeji dětí, dětské prostituci a dětské pornografii ze dne 25. května 2000 a na Úmluvu o počítačové kriminalitě, Budapešť, ze dne 23. listopadu 2001. V souvislosti s těmito mezinárodními dokumenty byly upraveny trestní sazby odnětí svobody tak, aby zajišťovaly mj. účinný postih výroby a šíření dětské pornografie, přísnější postih šíření pornografie v rámci organizovaných skupin nebo šíření prostřednictvím počítačových sítí.¹⁴³

Pornografii obecně můžeme definovat jako sexuálně explicitní materiál zacílený primárně k vyvolání pohlavního vzrušení.¹⁴⁴ **Pornografickým dílem**, ve smyslu platné judikatury, rozumíme jakýkoli předmět, který zvláště intenzivním a vtíravým způsobem zasahuje a podněcuje sexuální pud a současně porušuje společensky uznávané morální hodnoty a vyvolává mj. pocity studu apod. Pro určení pornografického charakteru díla je rozhodující celý obsah, nikoliv jen určitá část či úryvek. Za pornografii nelze považovat samotné zobrazení nahého lidského těla, ani předměty určené k vědeckým, uměleckým či osvětovým účelům.¹⁴⁵

Pornografické dílo můžeme členit do několika skupin, patří sem tzv. *prostá pornografie*, tzv. *tvrdá pornografie* (obsahuje násilí, neúctu k člověku nebo pohlavní styk se zvířetem) a tzv. *dětská pornografie* (díla zobrazující či využívající osoby mladší 18 let).¹⁴⁶

Šíření pornografie (§ 191)

Objektem tohoto trestného činu je zájem na ochraně mravní výchovy dětí a též počestně chovajících se dospělých před tzv. tvrdou pornografií. Trestný čin šíření pornografie obsahuje **dvě základní skutkové podstaty**: první (v odst. 1) se týká nakládání s tzv. tvrdou pornografií a v druhé (odst. 2) s tzv. prostou pornografií ve vztahu k osobám mladším 18 let. **Objektivní stránka** záleží v jednání pachatele, který u **odst. 1** vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, činí veřejně přístupným, zprostředkuje, uvede do oběhu, prodá nebo jinak jinému opatří tzv. tvrdé pornografické

¹⁴³ Důvodová zpráva k návrhu trestního zákoníku. In: *Justice.cz* [online]. [cit. 2020-04-08]. Dostupné z: http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=4176&d=160515&fbclid=IwAR2RdEhoEtR7eJC1f_LIR7kDUwEXb1XiuK39cGuX2YhCngjFgv9zYaPMnt0

¹⁴⁴ WEISS, P., a kol. *Sexuologie*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010, s. 558.

¹⁴⁵ KUČHTA, J., a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo hmotné : zvláštní část*. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckovy právnické učebnice, s. 96.

¹⁴⁶ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře. Wolters Kluwer ČR.

dílo, u **odst. 2 písm. a)** nabízí, přenechává nebo zpřístupňuje jakékoli pornografické dílo dítěti a u **odst. 2 písm. b)** na místě, které je přístupné dětem, vystavuje nebo jinak zpřístupňuje jakékoli pornografické dílo.¹⁴⁷

Projevem neúcty k člověku může být např. zobrazení ponižování člověka, zobrazení otroctví apod. **Násilím** se u tohoto trestného činu rozumí pouze násilí páchané v souvislosti se sexuálním chováním. O **pohlavní styk se zvířetem** se jedná v případě jakéhokoliv sexuálního nakládání se zvířetem ze strany člověka. Rozlišujeme sodomii, kde dochází k pohlavnímu styku a zoofilii, kde dochází pouze k dotykům a hlazení zvířete, což vede k pohlavnímu ukojení. **Výrobou** se rozumí veškeré zhotovení zvrácené pornografie, nejen průmyslová či řemeslná výroba. **Uvedením do oběhu** dojde v situaci, kdy se dílo postupně dostane do rukou více lidem. Pokud je dílo umístěno takovým způsobem, že ho může současně nebo postupně vnímat více osob, činí se **veřejně přístupným**.¹⁴⁸

Podle policejních statistických přehledů kriminality bylo v roce 2018 registrováno 83 případů trestného činu šíření pornografie. Celkově bylo objasněno 68 případů, což je 81,9 % úspěšnost.¹⁴⁹

Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií (§ 192)

Tato skutková podstata je mj. výsledkem implementace obsahu rámcového rozhodnutí Rady EU č. 2004/68/SVV z roku 2003, o boji proti pohlavnímu vykořisťování dětí a dětské pornografii.¹⁵⁰

Objektem tohoto trestného činu je společenský zájem na ochraně mravního vývoje dětí a jejich ochraně před sexuálním zneužíváním pro pornografické účely. **Objektivní stránka** záleží v tom, že pachatel: *přechovává* dětskou pornografií (odst. 1), prostřednictvím informační nebo komunikační technologie *získá přístup* k dětské pornografii (odst. 2), *vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, činí veřejně přístupným, zprostředkuje, uvede do oběhu, prodá nebo jinak jinému opatří* dětskou pornografií

¹⁴⁷ ŠÁMAL, P., a kol. *Trestní právo hmotné. 7., přeprac. vyd.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 621-622.

¹⁴⁸ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. 7. akt. a dop. vydání.* Praha: Leges, 2019.

¹⁴⁹ Statistické přehledy kriminality za rok 2018. In: *Policie.cz* [online]. 2018 [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2018.aspx>

¹⁵⁰ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. 7. akt. a dop. vydání.* Praha: Leges, 2019.

(odst. 3 al. 1), *kořistí* z dětského pornografického díla (odst. 3 al. 2). Z hlediska **subjektivní stránky** se jedná o úmyslný trestný čin.¹⁵¹

Dětskou pornografii lze definovat jako pornografické dílo, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě. Jedná se např. o snímky obnažených dětí ve vyzývavých polohách, ve kterých předvádějí pohlavní orgány za účelem sexuálního uspokojení, snímky dětí zachycující polohy předstíraného či skutečného sexuálního styku apod. Pokud se nejedná o takové snímky, pak závěr o pornografickém charakteru díla nelze bez dalšího dovozovat jen z toho, že jsou za účelem uspokojení osob trpících sexuální deviací zpřístupňovány takovými prostředky, které tyto osoby vyhledávají (č. 35/2005 Sb. rozh. tr.). **Přechováváním** rozumíme jakýkoli způsob držení dětské pornografie a není nutné, aby měl pachatel dětskou pornografii přímo u sebe. Získáním přístupu se rozumí jednání pachatele, který využije internet či jiné technologie za účelem dostání se k dětské pornografii. **Kořistění** je jakýkoli způsob získávání majetkového prospěchu z takového díla.¹⁵²

Zneužití dítěte k výrobě pornografie (§ 193)

Objektem tohoto trestného činu je zájem na nerušeném mravním vývoji dětí před důsledky jejich zneužití k výrobě pornografie. Z hlediska **subjektivní stránky** se jedná o úmyslný trestný čin.¹⁵³

Objektivní stránka spočívá ve dvou způsobech jednání: a) *přiměje, zjedná, najme, zláká, svede nebo zneužije* dítě k výrobě pornografického díla nebo; b) *kořistí* z účasti dítěte na takovém pornografickém díle.¹⁵⁴

Na tento trestný čin, upravený v § 193 TZ, navazují další dva trestné činy: *Účast na pornografickém díle* (§ 193a) a *Navazování nedovolených kontaktů s dítětem* (§193b). Objektem prvního trestného činu (§ 193a) je zájem společnosti na ochraně dětí před sexuálním zneužíváním, pohlavním vykořisťováním a zájem na eliminaci šíření dětské pornografie prostřednictvím informačních a komunikačních technologií.

¹⁵¹ ŠÁMAL, P., a kol. *Trestní právo hmotné. 7.*, přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 624-625.

¹⁵² Tamtéž, s. 624-625.

¹⁵³ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře. Wolters Kluwer ČR.

¹⁵⁴ KUČHTA, J., a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo hmotné : zvláštní část*. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckovy právnické učebnice, s. 98.

Objektem druhého trestného činu (§ 193b) je ochrana dětí mladších patnácti let před sexuálním vykořisťováním.¹⁵⁵

V souvislosti s pornografickými trestnými činy se lze setkat s několika problémy k zamyšlení. První problém se týká zpřístupňování pornografického díla dítěti, kdy se objevují názory, že zpřístupnění je každé provozování pornografických stránek, protože žádný provozovatel nemůže zabránit tomu, aby dítě takovou stránku na internetu našlo a příslušné dílo shlédlo. Nicméně trestný čin podle § 191 odst. 2 je úmyslným trestným činem, tudíž pachatel musí být minimálně srozuměn se způsobením následku. Lze tedy dojít k závěru, že postačí varování, že stránky obsahují pornografický obsah přístupný od 18 let a výzvu k opuštění. Dále lze tento problém konfrontovat i s tím, že by samy rodiče měli své dítě poučit, aby zmíněné stránky nenavštěvovali a domácí počítač zabezpečit omezením přístupu na takové stránky. Další diskusi vyvolává přechovávání dětské pornografie. Jedná se o situace, kdy uživatel na stránky s dětskou pornografií narazí náhodou. Samotné prohlížení není trestné, pokud se obsah neukládá na nějaký nosič informací. O přechovávání se nejedná ani v případech automatického ukládání webových stránek do vyrovnávací paměti počítače, jejich technické kopie nebo vytváření tzv. cookies. Stejně tak se nebude jednat o přechovávání ani případech, kdy uživatel bude stránky s dětskou pornografií vyhledávat cíleně a opakovaně, protože nemá vliv na obsah či existenci těchto stránek (nemá je ve své moci).¹⁵⁶

Dětská pornografie je často provozována tajně, v ilegálně. U takto sexuálně zneužívaných dětí dochází k patologickému narušování jejich osobnosti. Mají pocity hlubokého zmatku, dezorientace a odcizení. Oběť si pak spojuje se sexualitou zpravidla násilí a citovou závislost. V dospělosti jsou sexuálně zneužívané děti náchylné k obdobnému deviantnímu jednání a jsou potenciálními pachateli mravnostních trestných činů.¹⁵⁷

Istanbulská úmluva

K celé problematice sexuální kriminality bych rád na závěr krátce zmínil téma, které hýbe veřejným prostorem, a to je diskuze ohledně ratifikace Istanbulské úmluvy. Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí (tzv.

¹⁵⁵ ŠÁMAL, P., a kol. *Trestní právo hmotné. 7.*, přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 626-627.

¹⁵⁶ JELÍNEK, J. (ed.): *O novém trestním zákoníku: sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny*. Praha: Leges, 2009. Teoretik, s. 92-93.

¹⁵⁷ CHMELÍK, Jan a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Nakladatelství Portál, 2003, s. 52-53.

Istanbulská úmluva) je mezinárodní smlouva Rady Evropy, která posuzuje především všechny druhy násilí vůči ženám jako formu historicky a kulturně podmíněné diskriminace. Úmluva se orientuje především na prevenci, ochranu obětí a stíhání pachatelů genderově podmíněného násilí. Nově také zavádí některé trestné činy, u kterých požaduje, aby je státy zavedly do svého trestního řádu, jedná se např. o mrzačení ženského genitálu, vynucený sňatek, stalking (nebezpečné pronásledování), vynucený potrat či vynucenou sterilizaci. Ve vztahu k tradičním sexuálními trestným činům, jako je např. znásilnění, úmluva hovoří o nutnosti přijmout legislativní nebo jiná opatření ke zřízení dostatečného množství vhodných a snadno přístupných krizových referenčních center pro oběti znásilnění nebo jiného sexuálního násilí za účelem poskytnutí forenzního a lékařského vyšetření, poradenství a podpory obětem v traumatických stavech (viz. čl. 25).¹⁵⁸ Česká republika podepsala smlouvu v roce 2016, ale dosud ji neratifikovala.¹⁵⁹ Diskuse na obou stranách se vedou velmi emocionálně. Mezi odpůrce ratifikace patří např. Unie rodinných advokátů, která souhlasí s kritikou, která směřuje proti riziku převýchovy společnosti. Hovoří konkrétně o čl. 12 odst. 1 („*Strany podniknou nezbytná opatření pro podporu sociálních a kulturních vzorců chování žen a mužů s cílem vymýtit předsudky, zvyky, tradice a další praktiky, jež jsou založeny na předpokladu podřízenosti ženy anebo na stereotypním pojmání rolí žen a mužů.*“), čl. 12 odst. 4 („*Strany učiní vše nezbytné pro to, aby každý se občan, obzvláště pak muži a chlapci, aktivně zapojili do prevence všech forem násilí, jež spadají do působnosti této úmluvy.*“), čl. 14 odst. 1 („*Strany podniknou kroky k tomu, aby ve formálních osnovách na všech úrovních vzdělávání existoval materiál k tématům, jako je rovnoprávnost žen a mužů, nestereotypní genderové role ...*“). Proti ratifikaci se vyslovila i Česká advokátní kancelář, která spatřuje největší riziko pro advokacii v článku 28, podle něhož „*strany učiní nezbytná opatření, aby pravidla důvěrnosti vyplývající ze zákonů dané země nebránila pracovníkům určitých profesí... ohlásit kompetentním organizacím či úřadům, že mají důvodné podezření, že došlo ke spáchání závažného násilného činu, spadajícího do působnosti této úmluvy, a*

¹⁵⁸ Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí na ženách a domácího násilí. In: *Vlada.cz* [online]. Istanbul, 2011 [cit. 2020-04-03]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/Istanbulska_umluva.pdf

¹⁵⁹ Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí. In: *Cs.wikipedia.org* [online]. 2019 [cit. 2019-10-16]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Úmluva_Rady_Evropy_o_prevenci_a_potírání_násilí_vůči_ženám_a_domáčího_násilí

lze do budoucna očekávat, že budou spáchány další závažné násilné činy.“, a tím hrozí prolomení advokátní mlčenlivosti.¹⁶⁰ Naopak „Pro“ jsou např. Česká ženská lobby či Amnesty International, kteří se zaměřují převážně na prvky ochrany obětí, efektivního stíhání pachatelů a prevenci. Ředitelka České ženské lobby Hana Stelzerová říká: *„Nejdůležitější v boji proti násilí je jeho prevence, a proto zcela aktivně podporujeme ratifikaci. Úmluva popisuje nástroje pomoci, které vychází z dobré praxe odborníků a odbornic na tuto problematiku, a díky komplexnímu přístupu žádná oběť nezůstane bez pomoci,*“.¹⁶¹ Osobně se přikláním spíše pro ratifikaci Istanbulské úmluvy, ačkoli se dá souhlasit i s některými argumenty odpůrců. Úmluva platí už v mnoha zemích a žádné zásadní problémy nepřinesla, tudíž se dá předpokládat, že ani u nás by to nezpůsobilo žádnou katastrofu. Naopak s většinou bodů Úmluvy se ztotožňuji, nejvíce s bodem ochrany obětí, ve které má Česká republika ještě mnoho prostoru ke zlepšení, což vyplynulo i z předchozích kapitol, ve kterých jsem se věnoval mj. i obětem trestných činů. Uvidíme tedy, kdy a zdali vůbec dojde k ratifikaci.

3.2. Kriminalita spojená s prostitucí

Ve zdejší kapitole přiblížím čtenáři problematiku spojenou s prostitucí a podíváme se na některé trestné činy, které s ní souvisí. Je obecně známo, že prostituce jako „nejstarší řemeslo“ je na našem území upraveno velmi zvláště, dalo by se říci, že je zařazena do tzv. „šedé zóny“. Prostituce jako taková není nelegální, nicméně jsou trestná různá doprovodná jednání, která s prostitucí úzce souvisí. Během řady let docházelo k mnoha pokusům, ze strany zákonodárců, jak zmíněnou problematiku vyřešit a postavit na tu, či onu stranu, bohužel žádná komplexní úprava světlo světa ještě nespátřila.

Zaměříme-li se na problematiku prostituce z pohledu **kriminální feminologie**, tak můžeme **prostituci** definovat jako: *„dobrovolné poskytování sexuálních služeb za úplatu fyzickou osobou směřující k uspokojování sexuálních potřeb“*. K řešení problematiky prostituce můžeme podle ideových koncepcí přistoupit trojím způsobem¹⁶²:

¹⁶⁰ SEMINÁŘ O ISTANBULSKÉ ÚMLUVĚ. In: *Bulletin-advokacie.cz* [online]. 2018 [cit. 2019-10-16]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/cak-proti-istanbulske-umluve>

¹⁶¹ TZ: Proč potřebuje Česká republika Istanbulskou úmluvu? [online]. In: . 2018 [cit. 2019-10-16]. Dostupné z: <https://czlobby.cz/cs/zpravy/tz-proc-potrebuje-ceska-republika-istanbulskou-umluvu>

¹⁶² GRÍVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I., a kol. *Kriminologie*. 4. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 258.

1. **Aboličním přístupem.** Cílem koncepce je prostituci právně neupravovat a postihovat pouze určitá jednání, která ji doprovázejí. Tento přístup je v současnosti uplatňován v českém právním řádu.
2. **Reglementačním přístupem.** Cílem této koncepce je prostituci vymezit určitý právní rámec, ve kterém bude její provozování dovoleno a postihovat jen jednání, která mimo tento rámec vybočí.
3. **Represivním přístupem.** V tomto konceptu je prostituce zakázána a výskyt takového jednání je stíhán. Potrestání budou jak provozovatel prostituce, tak i klienti.

Snahy o regulaci prostituce jsou odůvodněny především hledisky bezpečnostními, fiskálními a morálními. Cílem by také mělo být, aby prostituce nenarušovala veřejný pořádek, zdraví občanů, výchovu dětí a mládeže, mravní citění veřejnosti a hlavně, aby stát nepřicházel o příjmy. Dále by neměla být provozována ve veřejných prostorách, a aby nepřekračovala společensky únosnou mez. Kvalitní zákon o prostituci by měl obsahovat obecně platná pravidla regulace, podmínky provozování a účinnou kontrolu. Na stanovení konkrétních podmínek by se měla podílet i obec.¹⁶³

Etiologie kriminality spjaté s prostitucí nám poskytne důvody, proč se jednotliví lidé uchylují k prostituci. Důvody lze rozčlenit na sociální, sexuální a rozumové¹⁶⁴:

1. Sociální důvody. Jedná se o touhu po uplatnění, absenci rodinných vazeb či nedostatek mravního založení. Ekonomický motiv je hlavním důvodem činnosti.
2. Sexuální důvody. Hovoříme o situaci, kdy prostituující osoby mají sex jako koníček, baví je a zároveň tím vydělávají peníze, které považují za příjemnou součást této činnosti.
3. Rozumové důvody. Jedná se o situaci, kdy daná osoba, která provozuje prostituci, přistupuje k prostituci jako k dobře výdělečné práci. Cílem je vydělat velké množství peněz, za relativně krátké období.

¹⁶³ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3. přeprac. Vyd. Praha: ASPI - Wolters Kluwer, 2008, s. 326.

¹⁶⁴ GRIVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I., a kol. *Kriminologie*. 4. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 261.

3.2.1. Kuplířství

Trestný čin kuplířství byl dříve systematicky zařazen do hlavy V., která upravovala trestné činy hrubě narušující občanské soužití. Nyní je trestný čin kuplířství řazen mezi trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, a to lépe vystihuje podstatu tohoto trestného činu.¹⁶⁵

Objektem tohoto trestného činu je **ochrana mravnosti a svobodného rozhodování v sexuální oblasti**. Ustanovení o kuplířství odráží i závazky České republiky, které vyplývají z Mezinárodní úmluvy o potlačování a zrušení obchodu s lidmi a využívání prostituce třetími osobami. Česká republika je touto úmluvou vázána od roku 1958, avšak nikdy nebyla publikována ve Sbírce zákonů. Poslední návrh na odstoupení byl v roce 2004, nicméně v roce 2006 tento návrh Poslanecká sněmovna zamítla. Zmíněná úmluva patří mezi hlavní překážky přijetí komplexního zákona o regulaci prostituce.¹⁶⁶

K naplnění **objektivní stránky** může dojít dvěma způsoby. Prvním je, že pachatel k provozování prostituce **jiného přiměje, zjedná, najme, zláká nebo svede**. Druhým je, že pachatel **kořistí z prostituce** provozované **jiným**. Prostituci ve smyslu § 189 rozumíme nejen pohlavní styk s jinými osobami uskutečněný formou soulože za úplatu, ale i další formy ukájení pohlavního pudu jiné osoby opačného nebo stejného pohlaví tělesným stykem za úplatu. **Pachatelem** může být kdokoliv a z hlediska **subjektivní stránky** se jedná o úmyslný trestný čin.¹⁶⁷

Kdo **jiného přiměje** znamená, že pachatel požadovaného jednání dosáhne bez použití násilí či výhrůžek, obvykle však za použití určitého psychického nátlaku. **Zjednání** spočívá v dosažení neformální dohody s jinou osobou, že bude provozovat prostituci. U **najmutí** půjde o formálnější postup než v případě zjednání. Například se bude jednat o situaci, kdy pachatel uzavře smlouvu s osobou, která se zaváže provozovat prostituci, nicméně pachatele to nezbavuje trestní odpovědnosti, i když bude ve smlouvě formálně deklarováno, že se bude jednat o činnost masérky, společnice či tanečnice atp. **Zlákáním** rozumíme situaci, kdy pachatel bude osobu přesvědčovat k provozování prostituce tím, že bude vyzdvihovat výhody, které jí má prostituce

¹⁶⁵ KUČHTA, J., a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo hmotné : zvláštní část*. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckovy právnické učebnice, s. 93.

¹⁶⁶ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře. Wolters Kluwer ČR.

¹⁶⁷ ŠÁMAL, P., a kol. *Trestní právo hmotné*. 7., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 620-621.

přinést (vysoké výdělky, flexibilní pracovní doba apod.). **Svedení** je v podstatě obdobou zlákaní, zde pachatel vzbuzuje v jiné osobě rozhodnutí provozovat prostituci. Nejedná se však o otevřené přesvědčování jako u zlákaní, ale o skrytější formy působení (např. dáváním zkreslených příkladů, vychvalování tohoto způsobu obživy apod.).¹⁶⁸

Kořistěním z prostituce provozované jiným rozumíme jednání, které spočívá v tom, že z prostituce provozované jinou osobou získává kuplíř hmotný a finanční prospěch tím, že např. pronajímá k prostituci byt, chatu, automobil, zařizuje dopravu, za úplatu obstarává zájemce, poskytuje ochranu (tzv. pasáctví) apod.¹⁶⁹

Během celé své historie byla prostituce vždy spojena s různými formami sexuální agrese, např. s vykořisťováním, zneužíváním, zotročováním, násilím či sexuálním násilím. O prostituci kolují ve společnosti mnohé mýty a předsudky. Nejfrekventovanější mýtus je, že prostitutka nemůže být znásilněna, který spočívá v představě, že žena, která je dostupná za peníze či jinou odměnu (např. drogy, jídlo atd.) každému muži, je neznásilnitelná. V blízkosti nevěstinců byl zjištěn až 3x větší počet znásilnění než v jiných lokalitách. Závažnost problematiky prostituce dokládá i fakt, že je velmi často propojena s organizovaným zločinem a násilím. Organizovaná prostituce a s tím spojené kuplířství provádí dobře organizované skupiny pachatelů. Jako donucovací prostředky využívají např. vydírání, závislost na drogách, násilí či sexuální násilí.¹⁷⁰

Podle toho, v jakém prostředí a kým jsou sexuální služby poskytovány, lze vymezit několik základních forem prostituce. Bláha mj. rozlišuje: *Prostitutky s vlastní klientelou*. Jedná se o okrajovou skupinu prostitutek, které jsou na určité úrovni, a které jsou schopné své klienty i reprezentovat ve společnosti. *Hotelové prostitutky*. Mají dobré vystupování a ovládají alespoň jeden světový jazyk, je zde velké procento vysokoškolaček. *Bytová prostituce*, tzv. „priváty“. Jedná se o ženy, které provozují prostituci ve vlastním bytě, často za spoluúčasti svých manželů či druhů. *Prostituce v erotických podnicích*, v tzv. „masážních salónech“ či „sex barech“. Často zde pracují i cizinky, které se nelegálně zdržují na území České republiky. *Pouliční a silniční prostituce*. Jedná se o nejproblémovější skupinu. Práci vykonávají osoby mladistvé, méně vzdělané, mentálně zaostalé či sociálně nevyspělé, osoby pohřešované či na útěku

¹⁶⁸ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře. Wolters Kluwer ČR.

¹⁶⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 7. akt. a dop. vydání. Praha: Leges, 2019.

¹⁷⁰ KOVÁŘ, P., a kol. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, c2008, Jessenius, s. 123.

apod. Tuto skupinu téměř vždy organizují kuplíři a je velmi těžké se z této skupiny vymanit.¹⁷¹

V posledních letech se čím dál častěji vyskytuje ještě další forma prostituce, a to **prostituce studentská**. Podle organizace Rozkoš bez rizika, tento druh prostituce vykonávají často slečny vzdělané, sebevědomé a jazykově vybavené, jejichž cílem je jednoduše získat peníze na financování studia. Od této činnosti je neodrazuje ani nebezpečí v podobě nemocí či ztráta vlastní sebeúcty apod. Nejčastější motivací je získání finančních prostředků na základní životní potřeby, nicméně se setkáme i se studenty, kteří si těmito výdělky zvyšují svůj životní standard, formou luxusního bydlení, drahých dovolených, mobilů či oblečení. Jednou z „alternativ“ jsou weby jako Hledamsponzora.cz, kde dobře finančně situovaní muži hledají slečny, které s nimi budou trávit volné chvíle (otázka je, jakým způsobem), výměnou za sponzoring.¹⁷²

Mezi samostatné kategorie řadíme prostituci **homosexuální a dětskou**. **Homosexuální prostituce** je poskytována převážně mladými chlapci ve věku kolem 18 let. Tato forma prostituce má výrazně komerční povahu a je často spojena s drogovou či alkoholovou závislostí. Prostituti často pochází z dysfunkčních, sociálně slabých či rozvrácených rodin. Homosexuální prostituti patří do nejvíce rizikové kategorie ve vztahu k šíření pohlavních chorob, včetně nemoci AIDS. **Dětskou prostituci** musíme z celospolečenského hlediska řadit mezi tu vůbec nejnebezpečnější. U této formy prostituce se setkáme s vysokou mírou latence, a to převážně z důvodu, že organizátoři dětské prostituce a kuplíři jsou si dobře vědomi, že se dopouštějí velmi závažné trestné činnosti. Nicméně se množí i případy, kdy děti provozují prostituci z vlastního rozhodnutí, za účelem zisku finančních prostředků. Dětská prostituce je úzce propojena s dětskou pornografií, a k tomu je hojně využíván internet, který často slouží jako nabídkový katalog.¹⁷³ V roce 1996 1. světový kongres proti komerčnímu sexuálnímu vykořisťování dětí, které je definováno jako: „*použití dítěte pro sexuální účely výměnou za peníze nebo odměnu v naturálních mezi dítětem a zákazníkem, dítětem a prostředníkem nebo dítětem a agentem nebo jinými osobami, které vydělávají na*

¹⁷¹ BLÁHA, Roman. *Trestněprávní aspekty prostituce v České republice*. Praha: LexisNexis CZ ve spolupráci s Justiční akademií v Kroměříži, 2008, s. 27-30.

¹⁷² Když kapesné nestačí: Brigáda, o které se nemluví. In: *Studenta.cz* [online]. 2019 [cit. 2019-10-08]. Dostupné z: <https://www.studenta.cz/life/kdyz-kapesne-destaci-brigada-o-ktere-se-nemluvi/r~5d3f40905cfa11e98a200cc47ab5f122/>

¹⁷³ CHMELÍK, Jan a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Nakladatelství Portál, 2003, s. 64-65.

obchodu s dětmi pro tyto účely“, identifikoval tři formy komerčního sexuálního zneužívání dětí, a to dětskou prostituci, dětskou pornografií a obchod s dětmi.¹⁷⁴

Při pohledu na níže uvedené policejní statistiky mnohé překvapí velmi nízký počet registrovaných případů trestného činu kuplířství a lze se ptát, proč tomu tak je. Jedním z možných vysvětlení je, že kuplíři často bývají zapleteni do celé řady dalších trestných činů jako je např. obchodování s drogami či majetkové trestné činy, které bývají odhaleny mnohem dříve a snáz. Na to úzce navazuje i role obětí (prostitutek), které jen velmi zřídka svého kuplíře na policii ohlásí, nejčastěji ze strachu. Jako další z důvodů lze uvést i samotný posun prostituce, kde klasický vztah kuplíř-prostitutka už není tak častý jako v minulosti. V dnešní době vidíme vznik velkého množství bytové prostituce, tzv. privátů nebo prostitutek s vlastní klientelou, kde ženy nejsou závislé na druhé osobě.

Podle policejních statistických přehledů kriminality bylo v roce 2018 registrováno 34 případů trestného činu kuplířství. Celkově bylo objasněno 28 případů, což je 82,4 % úspěšnost.¹⁷⁵

3.2.2. Prostituce ohrožující mravní vývoj dětí.

Tento trestný čin nově zavedl trestní zákoník z roku 2009. **Objektem je ochrana dětí před stykem s nevhodnou formou uspokojování sexuálních potřeb v podobě prostituce.** Při kontaktu dětí s prostitutí existuje riziko nežádoucího vlivu na formování jejich představ týkajících se sexuality.¹⁷⁶

Jedná se o ohrožovací trestný čin se dvěma základními skutkovými podstatami. **Objektivní stránka** je charakterizována místem spáchání: blízkostí školy, školského nebo jiného obdobného zařízení nebo místa, které je vyhrazeno nebo určeno pro návštěvu dětí a pachatelovo **jednání** se zakládá v tom, že na takovém místě: *provozuje prostituci* (odst. 1) či *organizuje, stráží nebo jiným způsobem zajišťuje provozování prostituce* (odst. 2).¹⁷⁷ U první skutkové podstaty v odst. 1 může být **pachatelem** pouze osoba, která provozuje prostituci a z hlediska **subjektivní stránky** se k tomuto jednání vyžaduje **úmysl**. U druhé skutkové podstaty v odst. 2 může být **pachatelem** kdokoliv.

¹⁷⁴ VANÍČKOVÁ, Eva. *Dětská prostituce*. Praha: Grada, 2005. Psyché (Grada), s. 25.

¹⁷⁵ Statistické přehledy kriminality za rok 2018. In: *Policie.cz* [online]. 2018 [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2018.aspx>

¹⁷⁶ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 7. akt. a dop. vydání. Praha: Leges, 2019.

¹⁷⁷ ŠÁMAL, P., a kol. *Trestní právo hmotné*. 7., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 620-621-622.

Opět se jedná o **úmyslný** trestný čin, přičemž úmysl se musí vztahovat na konkrétně vymezené jednání, které je vymezeno ve druhém odstavci.¹⁷⁸

U znaku „v blízkosti“ je nutné říci, že zákonodárce záměrně neurčil žádnou přesnou vzdálenost z důvodu, aby umožnil individuální posouzení každého případu. Jednou z podmínek naplnění tohoto znaku bude, aby vzdálenost osoby vykonávající prostituci a určeného místa vytvářela reálné nebezpečí, že dítě činnost pachatele zaregistruje. V praxi může dojít k situaci, kdy se bude jednat o vzdálenosti i několik desítek metrů, ale i např. provozování prostitute v bezprostřední blízkosti, ale diskrétním způsobem (např. v sousedním domě).¹⁷⁹

Pojmy **škola** a **školské zařízení** (což jsou např. školská poradenská zařízení, zařízení školního stravování atd.) definuje zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů, což jsou dále např. ubytovací zařízení typu domova mládeže nebo internátu, diagnostické ústavy či střediska výchovné péče. **Jiným obdobným zařízením** je, podle zákona č. 539/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, např. výchovně rekreační tábory, zařízení sociálně výchovné činnosti.¹⁸⁰ **Místo, které je vyhrazeno pro pobyt nebo návštěvu dětí** je místem, které je trvale určeno pouze pro děti, jedná se např. o dětské hřiště, dětský zábavní park apod.¹⁸¹

Zavedení této skutkové podstaty pokládám za krok dobrým směrem, protože děti by měly být pod největší možnou ochranou, a pokud to přispěje k vytažení a omezení prostitute v blízkosti institucí, kde se děti přirozeně vyskytují, nelze tomu nic vytknout.

Závěrem bych rád, k celé problematice prostitute, zmínil poslední snahu o regulaci prostitute, z dílny České pirátské strany, která na půdě poslanecké sněmovny přestavila teze k regulaci, která by měla do státní pokladny přinést zhruba jednu miliardu korun. Cílem Pirátů je omezit šedou ekonomiku, trestnou činnost a zdravotní rizika a usnadnit začlenění osob provozující prostituci do společnosti. Jako první krok byla stanovena nutnost vypovědět mezinárodní Úmluvu o potlačování obchodu s lidmi a využívání prostitute druhých osob, která byla podepsána v roce 1950, a která znemožňuje jakoukoli regulaci. Návrh má podporu i neziskových organizací jako je

¹⁷⁸ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 7. akt. a dop. vydání. Praha: Leges, 2019.

¹⁷⁹ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře. Wolters Kluwer ČR.

¹⁸⁰ KUČHTA, J., a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo hmotné : zvláštní část*. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckovy právnické učebnice, s. 94-95.

¹⁸¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 7. akt. a dop. vydání. Praha: Leges, 2019.

Rozkoš bez rizika, Network East West a dalších, které kvitují mj. i to, že se neprosazuje povinná registrace osob jako prostitutek nebo prostitutů.¹⁸² Z přiložených tezí se dočteme, že by se jednalo o cestu tzv. reglementace prostituce, která je obvyklá ve státech jako Nizozemsko či Rakousko. Dalšími kroky v této oblasti by měla být legislativní úprava sexuální práce, omezit motivace pro sexuální práce z důvodu chudoby a nouze, zlepšit podmínky pro osoby, které již prostituci provozují a omezit stigma, která jsou s poskytováním sexuálních služeb spojena. Mezi obecné principy navrhované úpravy by patřilo, že: a) sexuální služby a jejich organizace by byly legální a trpěné, ale podřízené kontrolám a určitým omezením; b) poskytovatelé služeb by měli mít možnost legálně upravit svůj status v rámci systému jako OSVČ (daně, pojištění apod.), případně jako zaměstnanci (vztah závislé práce podle zákoníku práce); c) na poskytování sexuálních služeb nahlížet jako na nezávislá povolání, jako např. u herců a tanečníků; d) jednalo by se pouze o poskytování sexuálních služeb za úplatu. Změny by se dotkly i dosavadních skutkových podstat. U trestných činů kuplířství (§ 198 TZ), obchodu s lidmi (§ 168 odst. 2 písm. a) TZ) a činů pokrývajících činnost manažerů sexuálních služeb, budou zahrnuty pouze aktivity týkající se nelegální prostituce. Nucení k prostituci, vykořisťování apod. bude stále nelegální. Další úpravou by mělo být to, že zákon o regulaci prostituce by měl obsahovat úpravy smluvního typu: a) smlouvy o poskytnutí sexuální služby a b) smlouvy o zprostředkování sexuálních služeb. V tezích k regulaci poskytování sexuálních služeb za úplatu dále nalezneme úpravu segmentace osob provozujících prostituci, úpravu institucí vystupujících ve vztahu k prostituci, co zůstane zachováno a mnoho dalšího¹⁸³. Osobně považuji tento návrh za velmi podařený a za krok dobrým směrem. Návrh má podporu poslanců napříč politickým spektrem, a tudíž je větší šance tohoto návrhu na úspěch. Uvidíme, zda bude schválen do konce volebního období a konečně dojde k systematičtější úpravě, než která platí doposud.

Policejní statistické přehledy řadí trestné činy prostituce ohrožující mravní vývoj dětí, výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií a zneužití dítěte k výrobě pornografie

¹⁸² Piráti chtějí regulovat prostituci. In: *Pirati.cz* [online]. 2019 [cit. 2019-10-15]. Dostupné z: <https://www.pirati.cz/tiskove-zpravy/pirati-chteji-regulovat-prostituci.html>

¹⁸³ Piráti chtějí regulovat prostituci: Teze k regulaci poskytování sexuálních služeb za úplatu. In: *Pirati.cz* [online]. 2019 [cit. 2019-10-15]. Dostupné z: <https://www.pirati.cz/tiskove-zpravy/pirati-chteji-regulovat-prostituci.html>

mezi ostatní mravnostní trestné činy. V roce 2018 bylo registrováno 649 těchto trestných činů. Objasněno bylo 511, což je 78,7 % úspěšnost.¹⁸⁴

¹⁸⁴ Statistické přehledy kriminality za rok 2018. In: *Policie.cz* [online]. 2018 [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2018.aspx>

4. Prevence kriminality

Kriminalita se v posledních desetiletích výrazně vyvíjí, což má za následek, že se odstupuje od trestní represe. Do popředí se dostává kriminální prevence, která začíná být považována za rovnocennou trestní represi. Subsystem preventivní politiky se zaměřuje na preventivní strategie, provádění kriminálněpreventivních opatření a spočívá v ofenzivních a aktivních strategiích orientovaných do budoucnosti. Nicméně ekonomické výdaje nejvyspělejších států vypovídají o tom, že výdaje na prevenci jsou mnohonásobně menší než výdaje na subsystem trestní politiky, který se zaměřuje na represivní strategie a na uplatnění trestněprávního postihu.¹⁸⁵

Podle Zapletala můžeme **prevenci kriminality** definovat jako: „*pokus eliminovat trestnou činnost ještě před jejím započítím nebo před jejím pokračováním*“. V našem pojetí můžeme zařadit do prevence kriminality veškeré aktivity, které směřují k předcházení páchaní trestných činů, k snižování jejich výskytu cestou zamezení páchaní nebo neutralizací příčin a podmínek vzniku trestných činů. Patří sem i opatření, jejichž cílem je zmenšování rozsahu a závažnosti kriminality prostřednictvím omezování kriminogenních příležitostí nebo působením na potenciální pachatele a oběti trestných činů.¹⁸⁶

V rozsáhlé kriminologické literatuře můžeme nalézt mnoho dalších definic prevence kriminality. Zaujala mne definice Osmančíka, který chápe prevenci kriminality jako: „*soubor aktivit vyvíjených státními, veřejnoprávními i soukromoprávními subjekty, směřujících ke kontrole kriminality i ke snížení strachu z ní*“. Můžeme říci, že tato definice rozšiřuje smysl prevence kriminality i do oblasti pocitu bezpečnosti občanů, kterou považuje moderní kriminální politika za jedno ze subjektivních kritérií bezpečnostní situace ve státě či lokalitě.¹⁸⁷

4.1. Rozdělení podle obsahového zaměření

Preventivní aktivity podle obsahového zaměření můžeme členit na prevenci: **sociální, situační a viktimologickou.**

¹⁸⁵ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3. přeprac. vyd. Praha: ASPI - Wolters Kluwer, 2008, s. 183.

¹⁸⁶ ZAPLETAL, Josef. *Prevence kriminality*. 2., přeprac. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 2005, s. 8.

¹⁸⁷ Tamtéž, s. 8.

Sociální prevence

Sociální prevence cílí na sociální kriminogenní faktory, na jejich identifikaci, překonávání či jejich neutralizaci. Má úzký kontext s pozitivní socializací a edukací lidí, vztahuje se k etickému kodexu a platnému právnímu řádu. Působí tedy v širokém záběru, od úrovně ochrany a rozvoje jednotlivce, přes úpravu nevhodného rodinného zázemí, úpravu působení širšího sociálního zázemí (škola, volnočasové aktivity), až po zásahy v makrosociální vrstvě společnosti (hodnoty, normy, právní řád apod.). Stát a společnost dosahuje žádoucího lidského chování především vnější kontrolou lidského chování, která spočívá ve fungování normativních systémů a subsystémů, jímž je především **právní řád**, který je vytvářen a propracováván státem. Právní řád vychází z kultury a hodnotového systému společnosti, kde má integrující funkci, avšak kriminální aktivity ho narušují. Jedná se především o trestní právo, ale i další zákony, které jsou významné pro předcházení kriminalitě jako takové. Jedním ze základních předpokladů prevence kriminality je tedy kvalitní zákonná úprava, její kvalifikovaná aplikace a využívání. Jedním z faktorů, který vede jednotlivce a skupiny lidí k respektování morálních pravidel a pravidel vyplývajících z platného práva, je síla **veřejného mínění**, která je schopna jednotlivce, který nedodrží normy, vystavit opovržení, hanbě a posměchu nebo v opačném případě ho podpořit povzbuzením a chválou.¹⁸⁸ Další značnou úlohu v sociální prevenci mají **média**, která působí na společnost tím, jaký obraz kriminality podávají, a jak objektivně referují o trestních věcech. Vhodnou formou preventivního působení by bylo zejména kvalifikované a odpovědné referování o trestních kauzách, které by se neřídilo jen požadavky mediálních diváků. Dále za zmínku stojí **vnitřní kontrola lidského chování**, tzv. seberegulace vlastního chování, kde dosažení a vytvoření systému vnitřních zábrán je hlavním cílem socializačního procesu. Výsledkem tohoto procesu navenek jsou pozitivní nebo negativní společenské vztahy. **Hirschiho teorie kontroly kriminality**, která je založená na tzv. teorii vazeb, spatřuje tyto vazby na čtyřech úrovních v těchto směrech¹⁸⁹:

- Emocionální vazby individua s blízkými osobami.

¹⁸⁸ GŘIVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I., a kol. *Kriminologie*. 4. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 144-147.

¹⁸⁹ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3. přeprac. vyd. Praha: ASPI - Wolters Kluwer, 2008, s. 189-190.

- Racionální vazby individua na kalkulaci nákladů a užitku z budoucího jednání a na předjímání jeho následků.
- Vazby na konvenční činnosti, kde jde zejména o práci, učení, nebo smysluplný volný čas.
- Vazby na společenská pravidla hry a společenský systém hodnot.

Při absenci nebo oslabení těchto vazeb se u jedince často zjišťuje sklon ke kriminálnímu jednání. U kriminálních recidivistů se setkáváme s celkově nestálým životním stylem, s nevázaností a se sníženou schopností vytvářet pevné osobní vazby a ovládat se. Mají neadekvátně vysoké nároky a hledají cesty k okamžitému uspokojení spontánních potřeb. V procesu socializace hraje nejdůležitější roli mikroprostředí, kde děti a mladiství vyrůstají. Nejvýznamnějším socializačním činitelem je rodina a případný nezáměr o dítě či příliš tvrdá výchova, která se spoléhá na fyzické tresty a psychické vydírání, je zcela nežádoucí. Výchovné působení může komplikovat tíživá sociální situace (např. osamělá matka či otec, absence otce jako vzoru mužského chování apod.). Neméně důležitou roli v procesu socializace hraje škola, která alespoň z části může napravit nedostatky v rodinné výchově. Předpokladem je, aby dítě našlo pozitivní vztah ke škole a k učiteli, který může odhalit u špatně prospívajících dětí jejich pozitivní rysy. Nejširší pole působnosti k aktivitám sociální prevence nalezneme ve sféře volného času, kde riziková mládež vyžaduje velmi taktní přístup, velkou roli zde hrají terénní sociální pracovníci, tzv. streetworkeri.¹⁹⁰

Situační prevence

Situační prevence cílí především na odstraňování kriminogenních situací, na omezování příležitostí ke spáchání trestného činu a na zvyšování rizika pro dopadení pachatele. Kriminologie a kriminalistika přináší data, která jasně ukazují, že určitá místa, v určitý den, týden, měsíc či rok, a v určité situaci jsou pro některé kriminální aktivity zvláště vyhovující, a proto kontrola a pozornost věnovaná těmto místům a situacím může velmi ovlivnit rozsah kriminality. Jedná se např. o velká sídliště, která se během pracovní doby či dovolených vyprazdňují. Do obchodních středisek chodí lidé s větší peněžní hotovostí, což je lákavé pro pachatele kapesních krádeží a loupežných přepadení apod. Tento druh prevence bývá účinný hlavně u tzv. pouliční majetkové

¹⁹⁰ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3. přeprac. vyd. Praha: ASPI - Wolters Kluwer, 2008, s. 190-191.

kriminality (krádeže aut, motocyklů a jízdních kol, krádeže vloupáním či vandalismus aj.), a u některých forem násilné a mravnostní kriminality (znásilnění, loupeže apod.).¹⁹¹

Jednotlivá opatření mají z velké části charakter technický, organizační a administrativní. Kriminalitu snižují tak, že kriminální aktivity znemožňují či znesnadňují a policii umožní kriminální aktivitě zabránit nebo pachatelé alespoň prokázat. Opatření situační prevence můžeme rozdělit do pěti kategorií¹⁹²:

1. **Zvýšení ochrany objektů, osob a věcí**, u kterých hrozí kriminální útok. Jedná se např. o zajištění pomocí bezpečnostních zámků či dveří, mříží, poplašného zařízení, hlídacích psů, dále využitím služeb vrátných nebo hlídačů apod.
2. **Přemístění ohrožených věcí na bezpečnější místo**. Může jít např. o ukládání peněz v bankách, ukládání drahocenných předmětů (šperky, klenoty aj.) v trezorech či sejfech, parkování osobních automobilů v garážích nebo na hlídaných parkovištích, odnášení autorádií a jiných věcí z vozidla apod.
3. **Ztížení přístupu k prostředkům vhodným pro spáchání trestného činu**. Jedná se o důsledné uplatňování zákonných předpisů o prodeji střelných zbraní a o jejich držení, o právním režimu výbušnin, jedů a drog, ale i nenechávání klíčů pod rohožkou či žebříku pod otevřeným oknem.
4. **Zmenšení očekávaného prospěchu z trestného činu a zvýšení rizika pro pachatele**. Můžeme sem zařadit např. obtížněji odstranitelná výrobní čísla automobilů, o značkování a katalogizaci uměleckých předmětů, o barvení zaměnitelných tekutin (nafta – topné oleje), o označování bankovek apod.
5. **Zlepšení dohledu nad lokalitou**. Patří sem např. aktivity pořádkové a hlídkové služby policie, placených hlídačů, vrátných, řidičů městské hromadné dopravy, ale i běžný dohled lidí, kteří v dané lokalitě bydlí či pracují. Další z možností může být využití kamerového systému, řádné udržování veřejného osvětlení nebo zlepšení viditelnosti odstraněním překážek (např. keře, lešení aj.).

¹⁹¹ GŘIVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I., a kol. *Kriminologie*. 4. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 153-154.

¹⁹² Tamtéž, s. 154-156.

K prevenci kriminality mohou přispět i samotní občané prostřednictvím **občanských nebo sousedských hlídek**. Tyto hlídky napomáhají občanskou službou policii tím, že upozorňují na hrozící spáchání trestného činu, na bezpečnostní závady (např. neuzamčené automobily) či pohyb podezřelých osob. Výhodou situační prevence je, že je rychlejší, jednodušší a leckdy i levnější, a že její výsledky jsou bezprostřednější a zřetelnější a účinnost určitého programu je snadněji ověřitelná. Naopak nevýhodou bývá to, že je často pouze krátkodobá či nestálá a mnohdy vede k přesunu kriminality.¹⁹³

Viktimologická prevence

Viktimologická prevence se zaměřuje především na potencionální a skutečné oběti trestných činů tím, že využívá jednotlivé viktimologické poznatky. Jedná se především o poradenskou a osvětovou činnost a vštěpování obecných a speciálních zásad ochrany ohrožených osob. Radí, jak se lidé mají chovat, jak zabezpečit svůj majetek, jak se mají bránit před útokem a jak se chovat během útoku i po něm. Zahrnujeme sem výcvikové kurzy psychologické a fyzické sebeobrany, terapeutické a rehabilitační zacházení po předešlém útoku, ale i prevenci zaměřenou na nebezpečí viktimologické recidivy aj.¹⁹⁴

4.2. Rozdělení podle okruhu adresátů

Preventivní aktivity můžeme členit podle toho, komu jsou adresovány na: **primární, sekundární a terciální.**

Primární prevence

U prevence primární se preventivní aktivity zaměřují na veškeré obyvatelstvo. Působí plošně na každého, aniž by brala v úvahu míru jeho kriminálního ohrožení nebo kriminální rizikovosti. Prostřednictvím hospodářské, sociální, kulturní či právní politiky se snaží působit na příčiny kriminality. Dále se primární prevence snaží o to, aby se soudržnost celé společnosti prohlubovala a dezintegrující tendence se zeslabovaly a prostor pro kriminalitu a jiné sociálněpatologické jevy byl minimalizován. V jejím zájmu je i podpora hospodářského vývoje země a regionů, který umožní bohatší život obyvatel, rozvoj školství a sociální práce či snižování nezaměstnanosti. Z hlediska prevence by měl stát realizovat rozhodné kroky k prosazování právního řádu a

¹⁹³ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3. přeprac. vyd. Praha: ASPI - Wolters Kluwer, 2008, s. 198-199.

¹⁹⁴ Tamtéž, s. 199-200.

dostatečně rychlému fungování státních kontrolních instancí, což by mělo vést k posílení důvěry občanů k právnímu řádu.¹⁹⁵

Sekundární prevence

U sekundární prevence se preventivní aktivity zaměřují na potencionální oběti, potencionální pachatele a na kriminogenní situace. Je adresována především kriminálně rizikovým skupinám, jimiž jsou děti bez dozoru, děti-záškoláci, alkoholici, narkomani, žebráci, bezdomovci apod. Jednotlivé preventivní aktivity by měly být přesně cílené a nemělo by docházet ke stigmatizaci klientů. Patří sem i práce terénních sociálních asistentů, kteří se pohybují mezi ohroženou mládeží tam, kde se přirozeně nacházejí (ulice, kluby, herny apod.). Důležitou roli má i sekundární prevence zaměřená na překonání kriminogenních situací, které mohou mít podobu např. nádražní haly či odlehlé městské části, kde se koncentrují kriminální živly, narkomani či bezdomovci.¹⁹⁶

Terciární prevence

Terciární prevence je zaměřena především na předcházení kriminální recidivě u pachatele, a to např. pomocí pohružky trestu, uložením a výkonem ochranného opatření, postpeniterciární péče ze strany probační a mediační služby apod. Dále je zaměřena na odvrácení viktimologické recidivy konkrétní oběti (aby se oběť trestného činu nestala obětí opakovaně), pomocí poradenské činnosti, posttraumatické péče apod. Terciární prevence spočívá v resocializaci kriminálně narušených osob tím, že konkrétní osobě se pomůže např. s pracovní rekvalifikací, poskytne sociální a rodinné poradenství či pomoc při získávání bydlení aj.¹⁹⁷

Pokud se podíváme na odpovědnost za konkrétní oblasti, tak odpovědnost za sociální a primární prevenci spadá do působnosti rodin, obce a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Sekundární a terciární prevence spadá, s ohledem na odbornou náročnost některých aktivit, do působnosti Ministerstva práce a sociálních věcí, někdy i Ministerstva spravedlnosti, Ministerstva zdravotnictví či Ministerstva obrany.¹⁹⁸

Prevence kriminality je v České republice organizována na třech úrovních:

¹⁹⁵ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3. přeprac. vyd. Praha: ASPI - Wolters Kluwer, 2008, s. 200-201.

¹⁹⁶ GŘIVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I., a kol. *Kriminologie*. 4. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 161-162.

¹⁹⁷ SVATOŠ, Roman. *Prevence kriminality*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2014, s. 17.

¹⁹⁸ Tamtéž, s. 17.

- a) Na meziresortní úrovni, která spočívá ve vytváření preventivní politiky vlády ve vztahu k obecné kriminalitě a v koordinaci preventivních činností v Republikovém výboru pro prevenci kriminality.
- b) Na rezortní úrovni, kde programy prevence vycházejí z věcné působnosti jednotlivých ministerstev.
- c) Na místní úrovni, kde podstatou je optimální rozložení působnosti v oblastech sociální a situační prevence s ohledem na místní potřeby a situace a jsou zde zapojeny orgány veřejné správy, policie, nevládní organizace aj. Z hlediska účinnosti se považuje za nejefektivnější prevence kriminality na místní úrovni.¹⁹⁹

Preventivní politika České republiky je realizována těchto základních principech²⁰⁰:

- **Prevence kriminality jako předpoklad pro udržitelný rozvoj a růst společnosti.** Účinné strategie prevence kriminality mají pomáhat snižovat trestnou činnost a počet jejích obětí, ale i přispívat k celkové bezpečnosti společnosti a k udržitelnému rozvoji státu.
- **Sdílení kompetencí a odpovědnosti.** I v oblasti prevence kriminality platí, že není v možnostech jediného subjektu zajistit vlastní či cizí bezpečnost.
- **Spolupráce a koordinovaný přístup.** I k zajištění výše uvedeného principu je nezbytná úzká spolupráce a koordinace vzájemných postupů.
- **Sdílení dat a jejich analýza.** Platí, že prevence kriminality může být efektivní pouze v případě, pokud vychází z empiricky zjištěných a ověřených dat a z jejich odborné analýzy.
- **Diferenciace a komplexnost preventivních opatření.** Dá se říci, že neexistuje žádné univerzální preventivní opatření, které by se dalo aplikovat na řešení všech problémů, proto je třeba volit rozdílné nástroje a přístupy.

¹⁹⁹ SVATOŠ, Roman. *Prevence kriminality*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2014, s. 18.

²⁰⁰ Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2016 až 2020. In: *Mvcr.cz/ministerstvo-vnitra-ceske-republiky.aspx* [online]. [cit. 2019-10-25]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/strategie-prevence-kriminality-v-ceske-republice-na-leta-2016-az-2020.aspx>

- **Přebírání pozitivních příkladů a zkušeností.** Jedním z vhodných postupů je využívání příkladů dobré praxe a pozitivních zkušeností, jak již byly odborné problémy jednou účinně řešeny, nicméně je třeba mít na paměti že to, co se osvědčilo na jednom místě, nemusí nutně fungovat na místě jiném.

Za zmínku stojí jeden ze speciálních programů prevence kriminality, který se týká i mravnostní kriminality. Jedná se o **speciální výslechové místnosti**, které jsou určeny především pro výslechy dětí, které se staly obětí či svědkem závažné trestné činnosti, zejména mravnostního charakteru. Dále se využívají i u zvláště zranitelných obětí, jedná se např. o oběti znásilnění, oběti domácího násilí, seniory apod. Hlavním důvodem je dále nepoškozovat oběť či svědka závažné trestné činnosti a zmírnit tak možnost vzniku sekundární viktimizace. Místnost se skládá z několika dalších místností, minimálně dvou. Místnosti jsou od sebe navzájem odděleny, ale zároveň propojeny audio vizuální technikou. V místnosti, kde se provádí samotný výslech je vybavení, které má působit klidným a příjemným pocitem a zvuk i obraz se přenáší do druhé místnosti, kde se pořizuje záznam celého výslechu, a kde jsou účastny osoby, které zde musí být ze zákona, např. soudce, státní zástupce, psycholog, zákonný zástupce aj.²⁰¹

Na závěr bych zmínil některé konkrétní preventivní kroky ve vztahu k jednotlivým mravnostním trestným činům. Například ve vztahu k sexuálnímu zneužívání se došlo k závěrům, že na prvním místě by měla být informovanost dětí. Sami pachatelé uvádějí, že pokud děti nejsou dostatečně informovány, lze je velmi snadno oklamat. Děti by se měly poučit o pohlaví a sexu, aby věděly, co určité doteky znamenají. Mělo by se s nimi otevřeně mluvit o riziku zneužití, že by se neměly dávat do řeči s cizími lidmi, že by neměly být příliš důvěřivé, neměly by přijímat nabídky svezení, dárečky či jiné výhody, měly by chodit ve skupinách s ostatními dětmi, měly by se naučit s křikem utíkat v ohrožujících situacích apod. Varujícím znakem by měli být i řeči o sexu, pornografii apod. Preventivní programy by se také neměly zaměřovat primárně na varování před cizími, ale měly by sdělovat i to, že určité chování není vhodné i mezi blízkými osobami.²⁰² K trestnému činu znásilnění bylo již mnoho řečeno

²⁰¹ Speciální výslechové místnosti. In: *Prevencekriminality.cz* [online]. [cit. 2019-10-25]. Dostupné z: <https://prevencekriminality.cz/dobra-praxe/specialni-vyslechove-mistnosti/>

²⁰² VANÍČKOVÁ, Eva, et al. *Sexuální násilí na dětech: výskyt, podoby, diagnostika, terapie, prevence*. Praha: Portál, 1999, s. 84.

v průběhu celé práce v rámci jednotlivých kapitol, nicméně i zde je třeba uvést, že nejspolehlivější ochrana proti znásilnění je právě prevence. Jedná se především o vyhýbání se opuštěným a liduprázdným lokacím (parky, nádraží aj.). Ženy by se měly těmto lokacím vyhýbat nebo do nich chodit pouze s doprovodem. Vhodné je taky v daný moment uskutečnit telefonát a říci osobě na druhé straně, kde se přesně nacházím. Častým místem, kde je třeba obezřetnost jsou oslavy, diskotéky či podnikové večírky, kde svoji roli hraje přítomnost alkoholu. Pokud již dojde ke střetu s útočníkem, tak ho často odradí řev, který může přivolat pomoc. Není na škodu, když žena u sebe nosí např. pepřový sprej či jiné pomůcky k sebeobraně.²⁰³

Zle tedy jednoznačně říci, že problematika prevence kriminality je velmi široká a obsahuje mnoho preventivních aktivit, které působí na různých úrovních. Ať se jedná o prevenci sociální, situační nebo viktimologickou, tak každá má své nezastupitelné místo a je třeba, aby se využívaly společně a koordinovaně, a tím měly co nejširší dosah. Osobně považuji prevenci kriminality za jednu z nejdůležitějších částí celkového boje proti kriminalitě a měla by se jí věnovat větší pozornost i finanční prostředky ze strany státu.

²⁰³ Prevence. In: *Zachranny-kruh.cz* [online]. [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: <https://www.zachranny-kruh.cz/pro-verejnost/kriminalita-rizikove-chovani/znasilneni/jaka-je-ochrana-proti-znasilneni/prevence.html>

Závěr

Diplomová práce se věnovala mravnostní kriminalitě a její prevenci. Ačkoli mravnostní kriminalita tvoří pouze malou část z celkové kriminality, tak představuje trvale velký problém, a nijak to neubírá na její závažnosti a společenské škodlivosti.

V úvodu diplomové práce jsem si za hlavní cíl stanovil zorientovat se v dané problematice a vytvořit ucelený přehled o mravnostní kriminalitě, který bude schopný posloužit nejen odborné, ale i laické veřejnosti. Tohoto cíle bylo dosaženo prostřednictvím jednotlivých kapitol, ve kterých se podrobně věnuji konkrétním problémům týkajících se mravnostní kriminality. V průběhu celé práce, zvláště při rozboru jednotlivých mravnostních trestných činů, byla vhodná možnost se kriticky podívat na stávající trestněprávní úpravu obsaženou v trestním zákoníku. Musím zhodnotit, že současnou právní úpravu, zvláště po její poslední novelizaci, pokládám za dostatečnou a zároveň dostává závazkům, které České republice vyplývají z mezinárodních smluv. Ocenit zaslouží i systematika zvláštní části trestního zákoníku, kde nalezneme hlavu třetí, nesoucí název „Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti“, a která obsahuje zmíněné mravnostní trestné činy. Mezi pozitivní změny, které přinesla rekodifikace trestního zákoníku, stojí za zmínku především zařazení trestného činu kuplířství a pornografických trestných činů do výše zmíněné hlavy třetí a vytvoření nových skutkových podstat trestných činů, jako je sexuální nátlak, prostituce ohrožující mravní vývoj dětí, účast na pornografickém představení a navazování nedovolených kontaktů s dítětem.

V kapitole první jsem se zaměřil na obecnou charakteristiku mravnostní kriminality. Cílem bylo definovat a vysvětlit základní pojmy, jako jsou morálka, kriminalita a mravnostní kriminalita. Na závěr vyjadřuji názor na potenciální vliv psychotropních a omamných látek, médií, kinematografie a počítačových her, ve kterých se objevují násilné a sexuálně explicitní scény, na osobnost člověka, což může vést u některých jedinců i ke spáchání některého mravnostního trestného činu.

V následující kapitole jsem se podrobněji zabýval osobou pachatele a oběti mravnostních trestných činů. Pachatele i oběti jsem rozčlenil podle nejrůznějších typologií a charakteristik, např. zda se pachatelé dopouští mravnostní trestné činnosti na mládeži či dospělých obětech, jaké vlivy měli vliv na utváření osobnosti pachatele, zda rozhodující vliv měly spíše biologické dispozice, psychické dispozice nebo vlivy sociálního prostředí, jako další jsem zmínil dělení pachatelů na parafilní a neparafilní.

V první části této kapitoly jsem se, kromě výše zmíněného rozčlenění, věnoval i osobnosti pachatele a jeho motivům ke spáchání trestného činu. V druhé části této kapitoly je větší pozornost upřena na samotnou oběť trestného činu, včetně nejrůznějších typologií, jako je např. dělení podle míry zavinění samotné oběti na vzniku trestného činu či rozčlenění podle tzv. funkční odpovědnosti. Dále je zde uvedena definice oběti a viktimologie, včetně zaměření se na proces viktimizace a následné zacházení s obětí.

V kapitole třetí, kterou považuji za hlavní část této diplomové práce, jsem se důkladně zabíral jednotlivými mravnostními trestnými činy, které jsem rozčlenil do dvou podkapitol. V první podkapitole se zabývám sexuální kriminalitou, kde cílem bylo podívat se na sexuální kriminalitu z pohledu kriminální feminologie a etiologie, a kde jsem podrobně rozebral konkrétní skutkové podstaty trestných činů, jimiž jsou znásilnění, sexuální nátlak, pohlavní zneužití, soulož mezi příbuznými a pornografické trestné činy. Nejvíce jsem se věnoval trestným činům znásilnění a pohlavního zneužívání, které považuji za nejzávažnější, a i podle policejních statistik se ve společnosti vyskytují v nejvyšší míře. U trestného činu znásilnění jsem se déle podrobně zaměřil na jednotlivé mýty a stereotypy, které tento trestný čin hojně doprovázejí, a které jsem následně vyvracel, jedná se např. o mýtus, že žena si za znásilnění může sama, kamarád to neudělá, starších žen se to netýká či, že znásilnění je zločin z vášně apod. S mýty úzce souvisí i časté přesvědčení u mužů, že žena „to“ obecně chce, a že „ne“ znamená „ano“. Dalším z fenoménů je znásilnění v partnerství, které vychází z toho, že na sex má partner nárok. Naopak se ale můžeme setkat se situacemi, kdy žena ohlásí znásilnění ze msty či zjištěných důvodů, hovoříme o tzv. simulaci znásilnění. Dále jsem se v rámci této podkapitoly věnoval i jednotlivým pornografickým trestným činům. Na závěr jsem zmínil Istanburskou úmluvu, včetně jednotlivých názorů na její ratifikaci, protože se jedná o zásadní dokument týkající se celé mravnostní kriminality. V podkapitole druhé se stejně, jako jsem se věnoval sexuální kriminalitě, věnuji kriminalitě spojené s prostitucí, kde jsem se primárně zaměřil na trestné činy kuplířství a prostituci ohrožující mravní vývoj dětí. Zabýval jsem se, jak je prostituce řešena a regulována na našem území, jakých lokalit se prostituce týká apod. Závěrem jsem zanalyzoval poslední snahu o regulaci prostituce, kterou v minulém roce představila Česká pirátská strana a její šance na úspěch.

Seznam použitých zdrojů

Seznam použité literatury

- BARLOW, Hugh D. Introduction to criminology. 7th ed. New York: Harper Collins, 1996, 596 s. ISBN 0-673-52421-3.
- BLATNÍKOVÁ, Šárka, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Násilná sexuální kriminalita - téma pro experty i veřejnost*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-143-1.
- BLÁHA, Roman. *Trestněprávní aspekty prostituce v České republice*. Praha: LexisNexis CZ ve spolupráci s Justiční akademií v Kroměříži, 2008, 245 s. ISBN 978-80-86920-29-0.
- BOGUSZAK, Jiří, Jiří ČAPEK a Aleš GERLOCH. *Teorie práva*. 2., přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2004, 348 s. ISBN 80-735-7030-0.
- BOURKE, Joanna. *Znásilnění: dějiny od roku 1860 do současnosti*. Praha: Mladá fronta, 2010, 560 s. ISBN 978-80-204-1984-2.
- CIPROVÁ, Kristýna. *Pod hladinou: fakta a mýty o znásilnění: sborník textů*. Praha: Gender Studies, 2010, 76 s. ISBN 978-80-86520-31-5.
- CONKLIN, John E. Criminology. 6th ed. Boston: Allyn and Bacon, 1998, 626 s. ISBN 0-205-26478-6.
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Kriminální psychologie*. Praha: Eurounion, 1998, 255 s. ISBN 80-85858-70-3.
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila a Markéta VITOUŠOVÁ. *Pomoc oběti trestného činu znásilnění. Diagnóza v ošetrovatelství: odborný časopis pro nelékařské zdravotnické pracovníky*. 2010, VI(4), 32. ISSN 1801-1349.
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, 445 s. ISBN 978-80-7380-461-9.
- DIANIŠKA, Gustáv. *Kriminológia*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, 326 s. Právnícké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-198-4.

- GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 536 s. ISBN 978-80-7478-614-3.
- CHMELÍK, Jan. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003, 208 s. ISBN 80-717-8739-6.
- JELÍNEK, Jiří a Tomáš GŘIVNA. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012, 256 s. Teoretik. ISBN 978-80-87576-39-7.
- JELÍNEK, Jiří, Karel BERAN, Jiří HERCZEG, Jiří ŘÍHA, Jana NAVRÁTILOVÁ, Tomáš GŘIVNA a Marie VANDUCHOVÁ. O novém trestním zákoníku: sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny, květen 2009, trestněprávní sekce. Praha: Leges, 2009, 224 s. Teoretik. ISBN 978-80-87212-21-9.
- JELÍNEK, Jiří, Katarína TEJNSKÁ, Jana TLAPÁK NAVRÁTILOVÁ, Vladimír PELC, Jiří ŘÍHA a Vojtěch STEJSKAL. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. Student. ISBN 978-80-7502-380-3.
- KOVÁŘ, Petr. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, c2008, 292 s. Jessenius. ISBN 978-80-7345-161-5.
- KUČHTA, Josef. *Kurs trestního práva: trestní právo hmotné : zvláštní část*. V Praze: C.H. Beck, 2009, 617 s. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-047-8.
- KVAPILOVÁ, Helena a Michal DOGOŠI. *Soudní lékařství pro právníky a policisty*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, 243 s. ISBN 978-80-7380-059-8.
- MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004, xxiii, 583 s. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9.
- NAKONEČNÝ, Milan. *Základy psychologie osobnosti*. Praha: Management Press, 1993, 232 s. ISBN 80-85603-34-9.
- NOVOTNÝ, Oto a Josef ZAPLETAL. *Kriminologie*. 3., přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2008, 527 s. ISBN 978-80-7357-377-5.

- NOVOTNÝ, Oto a Josef ZAPLETAL. *Kriminologie*. Praha: Eurolex Bohemia, 2001, 419 s. ISBN 80-864-3208-4.
- SCHEINOST, Miroslav. *Kriminalita očima kriminologů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, 238 s. ISBN 978-80-7338-096-0.
- SOCHŮREK, Jan. *Nástin vybraných problémů viktimologie*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2003, 81 s. ISBN 80-7083-745-4.
- SOCHŮREK, Jan a Květuše SLUKOVÁ a kol. *Úvod do viktimologie pro pomáhající profese*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2013, 120 s. ISBN 978-80-7372-951-6.
- SVATOŠ, Roman. *Prevence kriminality*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2014, 132 s. ISBN 978-80-87472-76-7.
- ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GRŮVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné. 7., přeprac. vyd.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, 1040 s. ISBN 978-80-7478-616-7.
- VANÍČKOVÁ, Eva. *Dětská prostituce*. Praha: Grada, 2005, 135 s. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1138-9.
- VANÍČKOVÁ, Eva, et al. *Sexuální násilí na dětech: výskyt, podoby, diagnostika, terapie, prevence*. Praha: Portál, 1999, 118 s. ISBN 80-7178-286-6.
- VELIKOVSKÁ, Martina. *Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe*. Praha: Grada, 2016, 168 s. Psyché. ISBN 978-80-247-4849-8.
- VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA a Jana HULMÁKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019, 586 s. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-732-3.
- WEISS, Petr. *Sexuální zneužívání - pachatelé a oběti*. Praha: Grada, 2000, 212 s. Psyché (Grada). ISBN 80-716-9795-8.
- WEISS, Petr. *Sexuologie*. Praha: Grada, 2010, 724 s. ISBN 978-80-247-2492-8.

- WEISS, Petr. *Sexuální deviace: klasifikace, diagnostika, léčba*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2008, 351 s. ISBN 978-80-7367-419-9.
- ZAPLETAL, Josef. *Prevence kriminality*. 2., přeprac. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 2005, 108 s. ISBN 80-725-1200-5.
- ZOUBKOVÁ, Ivana. *Kriminologický slovník*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 251 s. ISBN 978-80-7380-312-4.

Komentáře, judikatura a právní předpisy

- DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex. ISBN 978-80-7478-790-4.
- DRAŠTÍK, Antonín. *Přehled judikatury: Trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti II*. Praha: ASPI, 2009, 288 s. Přehledy judikatury (ASPI). ISBN 978-80-7357-452-9.
- JELÍNEK, Jiří. *Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou*. 2., dopl. a rozš. vyd. Praha: Leges, 2014, 319 s. Komentátor. ISBN 978-80-7502-016-1.
- VANTUCH, Pavel. *Trestní zákoník s komentářem, k 1.8. 2011: komentář k zákonu č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů: informace z judikatury*. Olomouc: ANAG, 2011. Právo. ISBN 978-80-7263-677-8.
- *Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů*
- *Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.*

Seznam použitých internetových zdrojů

- Důvodová zpráva k návrhu trestního zákoníku. In: *Justice.cz* [online]. [cit. 2020-04-08]. Dostupné z: http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=4176&d=160515&fbclid=IwAR2RdEhoEtR7eJC1f_LIR7kDUwEXb1XiuK39cGuX2YhCngjFgv9zYaPMnt0
- GAWLASOVÁ, Nicole. *Když kapesné nestačí: Brigáda, o které se nemluví*. In: *Studenta.cz* [online]. 2019 [cit. 2019-10-08]. Dostupné z: <https://www.studenta.cz/life/kdyz-kapesne-destaci-brigada-o-ktere-se-nemluvi/r~5d3f40905cfa11e98a200cc47ab5f122/>

- KOVÁŘOVÁ, Daniela. SEMINÁŘ O ISTANBULSKÉ ÚMLUVĚ. In: *Bulletin-advokacie.cz* [online]. 2018 [cit. 2019-10-16]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/cak-proti-istanbulske-umluve>
- MICHÁLEK, Jakub. Piráti chtějí regulovat prostituci. In: *Pirati.cz* [online]. 2019 [cit. 2019-10-15]. Dostupné z: <https://www.pirati.cz/tiskove-zpravy/pirati-chteji-regulovat-prostituci.html>
- MICHÁLEK, Jakub. Piráti chtějí regulovat prostituci: Teze k regulaci poskytování sexuálních služeb za úplatu. In: *Pirati.cz* [online]. 2019 [cit. 2019-10-15]. Dostupné z: <https://www.pirati.cz/tiskove-zpravy/pirati-chteji-regulovat-prostituci.html>
- Mýty a fakta o sexuálním zneužívání dětí. In: *Sancedetem.cz* [online]. 2012 [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/srv/www/content/pub/cs/clanky/myty-a-fakta-o-sexualnim-zneuzivani-deti-63.html>
- NOVÁK, Matěj. Desatero mýtů o znásilnění. In: *Jujutsu.cz* [online]. 2010 [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: <http://www.jujutsu.cz/clanek/desatero-mytu-o-znasilneni-28>
- Prevence. In: *Zachranny-kruh.cz* [online]. [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: <https://www.zachranny-kruh.cz/pro-verejnost/kriminalita-rizikove-chovani/znasilneni/jaka-je-ochrana-proti-znasilneni/prevence.html>
- RUSNÁKOVÁ, Šárka. MÝTY O ZNÁSILNĚNÍ. In: *Bílý kruh bezpečí* [online]. [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/prevence/myty-o-znasilneni/>
- Statistické přehledy kriminality za rok 2015. In: *Policie.cz* [online]. 2015 [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2015.aspx>
- Statistické přehledy kriminality za rok 2018. In: *Policie.cz* [online]. 2018 [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2018.aspx>
- Speciální výsledkové místnosti. In: *Prevencekriminality.cz* [online]. [cit. 2019-10-25]. Dostupné z: <https://prevencekriminality.cz/dobra-praxe/specialni-vyslechove-mistnosti/>

- Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2016 až 2020. In: *Mvcr.cz/ministerstvo-vnitro-ceske-republiky.aspx* [online]. [cit. 2019-10-25]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/strategie-prevence-kriminality-v-ceske-republice-na-leta-2016-az-2020.aspx>
- TZ: Proč potřebuje Česká republika Istanburskou úmluvu?. In: *Czlobby.cz* [online]. 2018 [cit. 2019-10-16]. Dostupné z: <https://czlobby.cz/cs/zpravy/tz-proc-potrebuje-ceska-republika-istanburskou-umluvu>
- Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí na ženách a domácího násilí. In: *Vlada.cz* [online]. Istanbul, 2011 [cit. 2020-04-03]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/Istanburska_umluva.pdf
- Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. 2019 [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Úmluva_Rady_Evropy_o_prevenci_a_potírání_násilí_vůči_ženám_a_domácího_násilí
- VÁVRA, Libor. Naplnění zákonného znaku „pohrůžky jiné těžké újmy“. In: *Právní prostor* [online]. 2016 [cit. 2019-09-23]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/judikatura/trestni-pravo/naplneni-zakonneho-znaku-pohruzky-jine-tezke-ujmy>
- Z násilnění, o kterých se nemluví. In: *Stopznásilnění.ecn.cz* [online]. 2009 [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: <http://stopznasilneni.ecn.cz/cz/znasilneni/znasilneni-o-kterych-se-nemluvi>

Mravnostní kriminalita a její prevence

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá mravnostní kriminalitou a její prevencí. Hlavním cílem této práce je vytvořit ucelený pohled na danou problematiku, která je velmi závažná a společensky škodlivá, a na jednotlivé mravnostní trestné činy obsažené v zákoně č. 40/2009 Sb., trestním zákoníku. Práce se skládá ze čtyř základních kapitol, přičemž každá z nich se věnuje různým aspektům tohoto tématu.

Úvodní kapitola se věnuje definicím základních pojmů, které jsou nezbytné pro celkové porozumění dané problematice. Kapitola druhá rozebírá pachatele a oběti mravnostních trestných činů, obsahuje členění podle nejrůznějších typologií a charakteristik, dále se věnuje osobnosti pachatele a jeho motivům ke spáchání trestného činu a u obětí se zaměřuje na proces viktimizace a následné zacházení s obětí.

Hlavní část této práce je rozdělena do dvou podkapitol a je primárně zaměřena na podrobnou charakteristiku jednotlivých skutkových podstat mravnostních trestných činů. První podkapitola se zabývá sexuální kriminalitou, kde cílem je podívat se na sexuální kriminalitu z pohledu kriminální feminologie a etiologie, a na konkrétní skutkové podstaty trestných činů, jimiž jsou znásilnění, sexuální nátlak, pohlavní zneužití, soulož mezi příbuznými a pornografické trestné činy. Podkapitola druhá se věnuje kriminalitě spojené s prostitucí, tedy na trestné činy kuplířství a prostituci ohrožující mravní vývoj dětí. Obě podkapitoly zmiňují i navazující problémy, mýty a stereotypy, které jsou spjaty s jednotlivými trestnými činy.

Závěrečná kapitola diplomové práce je věnována prevenci mravnostní kriminality. Obsahuje systematické rozčlenění podle různých kritérií, a to podle obsahového zaměření nebo podle okruhu adresátů. Dále zmiňuje základní principy, na kterých prevence kriminality stojí a věnuje se i speciálnímu programu, jimiž jsou speciální výslechové místnosti.

CRIMINAL OFFENCES AGAINST HUMAN DIGNITY AND THEIR PREVENTION

Abstract

This thesis details criminal offences against human dignity and their prevention. The primary objective of this thesis is to present a clear overview of the matter at hand - which is indeed very serious and detrimental to our society - as well as the individual criminal offences against human dignity stated in Act no. 40/2009 Coll., Criminal Code. The document is divided into four main chapters, and each of them provides details regarding different aspects of this topic.

The introductory chapter defines the basic terminology necessary to gain an understanding of this topic. The second chapter analyses the perpetrators and victims of criminal offences against human dignity and clarifies the classification according to a variety of typologies and characteristics. Furthermore, it delves into the personality types of the perpetrators as well as their motives for committing criminal acts, and it also describes the process of victimization and the manner in which the victims should be handled.

The main chapter of this thesis is divided into two sub-chapters and it mainly describes the detailed characteristics of individual constituent elements of criminal offences against human dignity. The first sub-chapter deals with sex crime and its objective is to examine sex crime from the perspective of criminal phenomenology and aetiology, as well as to examine the constituent elements of the criminal offences, which include rape, sexual duress, sexual abuse, intercourse among relatives, and crime involving pornographic material. Sub-chapter two deals with crime related to prostitution, i.e. solicitation and prostitution threatening the moral development of children. Both of the chapters also mention the related issues, myths, and stereotypes, which are associated with individual crimes.

The final chapter of the thesis is dedicated to the prevention of criminal offences against human dignity. It details a systematic breakdown according to various criteria, e.g. according to the focus area or sphere of influence. Furthermore, it describes the basic principles crime prevention is founded upon and it also describes a special programme, which employs specialised questioning rooms.

Klíčová slova: Mravnostní trestné činy, oběť, prevence

Keywords: Crimes agaist morality, victim, prevention